

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

Suomalaisten ja namibialaisten opettajien käsityksiä
seksuaalikasvatuksesta ja sen opettamisesta

Saija Korhonen

Luokanopettajan koulutusohjelma

Itä-Suomen yliopisto

Filosofinen tiedekunta

Itä-Suomen Yliopisto/kasvatustiede

18.11.2021

Itä-Suomen yliopisto, Filosofinen tiedekunta

Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto

Luokanopettajan koulutusohjelma

Korhonen, Saija S. A.: Seksuaalikasvatus osana opetusta – suomalaisten ja namibialaisten opettajien käsityksiä

Opinnäytetutkielma, 89 sivua, 0 liitettä

Tutkielman ohjaajat, Vanhempi yliopiston lehtori, Sirpa Kärkkäinen

Syyskuu 2021

Asiasanat: seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, opetus, kulttuuri, Suomi, Namibia, kyselytutkimus, peruskoulu, luokanopettaja, opettaja

Seksuaalisuus on osa jokaista meitä. Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus saada seksuaalikasvatusta, joka huomioi heidän ikä- ja kehitystasonsa. Tutkimukseni lähtökohtana oli mielenkiinto seksuaalikasvatusta kohtaan ja halu selvittää, miten seksuaalikasvatus eroaa koulukontekstissa Suomen ja Namibian välillä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten kuin namibialaistenkin opettajien käsityksiin seksuaalikasvatuksesta. Teoreettisessa viitekehityksessä puolestaan tarkastellaan molempien maiden opetussuunnitelmia.

Tutkimukseni on laadullinen kyselytutkimus, jonka aineistona toimivat kyselylomakkeiden kautta saadut vastaukset opettajien käsityksistä. Aineisto koostuu yhteensä 30 vastauksesta, joista 17 vastausta on suomalaisilta opettajilta ja 13 vastausta namibialaisilta opettajilta. Aineisto on analysoitu sisällönanalyysiä hyödyntäen. Kyselylomakkeen avulla kerättiin tietoa opettajien käsityksistä seksuaalikasvatuksesta ja sekä siitä, miten se näyttäytyy osana opetusta.

Suomalaisten opettajien mukaan seksuaalikasvatus on tärkeä osa opetusta, mutta sitä ei koeta mieluisaksi, muttei kuitenkaan haasteelliseksi. Seksuaalikasvatuksella nähtiin olevan tärkeä rooli etenkin maahanmuuttaja taustaisten lasten ja nuorten kohdalla. Liian haasteelliseksi seksuaalikasvatus koettiin tilanteissa, joissa koti ei hyväksynyt seksuaalikasvatusta uskonnollisista

tai kulttuurisista syistä. Materiaaleina seksuaalikasvatuksessa suomalaiset opettajat hyödynsivät paljon oppikirjoja sekä ulkopuolista valmista materiaalia esimerkiksi internetistä.

Namibialaiset opettajat näkivät seksuaalikasvatuksen vaikeana asiana opetuksessa, sillä seksuaalisuus ja seksistä puhuminen on Namibiassa tabu. Opettajat kirjoittivat vastauksissaan kokevansa, seksuaalikasvatuksen haasteelliseksi eivätkä pitäneet sitä mieluisana. Useissa vastauksissa korostettiin seksuaalisuuden ja kulttuurin ristiriitaa. Materiaaleina seksuaalikasvatuksessa hyödynnettiin valmiita seksuaalikasvatus ohjelmia, joita valtio tai jokin järjestö on luonut. Lisäksi Namibiassa hyödynnettiin paljon oppikirjoja.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että seksuaalikasvatukseen liittyvällä opettajatutkimukselle on tarvetta. On tärkeää kartoittaa, millaista seksuaalikasvatusta maailmassa tarjotaan, jotta esimerkiksi maahanmuuttajataustainen opiskelija Suomessa osataan kohdata seksuaalikasvatus tilanteessa oikein. Tuloksista on myös huomattavissa Suomen ja Namibian kulttuuriset erot, jotka vaikuttavat suuresti opettajien käsityksiin seksuaalikasvatuksesta.

University of Eastern Finland, Philosophical Faculty
School of Applied Educational Science and Teacher Education
Educational Sciences

Korhonen, Saija S A.: Sex education as a part of teaching – the perceptions of Finnish and
Namibian teachers

Thesis, 89 pages, 0 appendix

Supervisors: Senior University Lecturer, Sirpa Kärkkäinen

September 2021

Keywords sexuality, sexual education, sex-ed, sex education, teaching, culture, Finland,
Namibia, inquiry research, comprehensive school, class teacher, teacher

Sexuality is a part of each of us. Every child and young person has the right to receive a sex education that takes into account their age and level of development. The starting point of my research was an interest in sex education and a desire to find out how sex education differs in the school context between Finland and Namibia. In this study in particular I become acquainted with the perceptions of both Finnish and Namibian teachers about sex education.

My research is a qualitative survey based on the answers to teachers' perceptions obtained through questionnaires. The material consists of a total of 30 answers, of which 17 are from Finnish teachers and 13 from Namibian teachers. The material has been analyzed using content analysis. The questionnaire was used to gather information about teachers' perceptions of sex education and how it appears as part of teaching.

According to Finnish teachers, sex education is an important part of teaching, but it is not considered pleasant, but not challenging. Sex education was seen to play an important role, especially for children and young people with an immigrant background. However, sex education was perceived as challenging in situations where the home did not accept sex education for religious or cultural reasons. As materials for sex education, Finnish teachers utilized a lot of textbooks and external material, for example from the Internet.

Namibian teachers saw sex education as a difficult issue in their teaching, as sexuality and talking about sex is taboo in their country. In their responses, teachers wrote that they found sex education challenging and did not find it pleasant. Several responses highlighted the contradiction between sexuality and culture. The materials used in sex education were ready-made sex education programs created by the state or an organization. In addition, a lot of textbooks were used in Namibia.

The results of the study show that there is a need for such a study. It is important to map out what kind of sex education is offered in the world, so that, for example, a student with an immigrant background in Finland can face sexual education correctly. The results also show significant cultural differences between Finland and Namibia, which greatly influence teachers' perceptions of sex education.

Lyhenteet

UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WHO	World Health Organization
THL	Terveysten ja hyvinvoinnin laitos
POPS	Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
CSE	Comprehensive sex education

Sisältö

1	JOHDANTO	11
2	SEKSUAALISUUS, SEKSUAALIKASVATUS JA KULTTUURI	13
2.1	Seksuaalisuuden määrittelyä	13
2.2	Seksuaalikasvatuksen määrittelyä.....	14
2.3	Kulttuurin määrittelyä	16
2.4	Kulttuuri ja seksuaalikasvatus.....	22
2.5	Oppikirjat ja seksuaalikasvatus.....	24
3	SEKSUAALIKASVATUS SUOMEN JA NAMIBIAN OPETUSSUUNNITELMISSA.....	29
3.1	Seksuaalikasvatus Suomen perusopetuksen opetussuunnitelman 2014 perusteissa	29
3.1.1	Oppiainekohtaiset tehtävät, tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1-2.....	30
3.1.2	Oppiainekohtaiset tehtävät, tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6.....	33
3.1.3	Oppiainekohtaiset tehtävät, tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9.....	37
3.2	Seksuaalikasvatus Namibian opetussuunnitelmassa	41
3.2.1	Perusopetuksen laaja-alaiset teemat ja aiheet.....	44
3.2.2	Opetuksen vaiheet.....	45
4	TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS.....	49
4.1	Tutkimuksen jäsentyminen	49
4.2	Tutkimuksen menetelmällinen kehys ja tutkimusote.....	52
4.3	Kohdejoukko	53
4.4	Kyselytutkimus	56
4.5	Aineisto ja aineiston käsittely.....	56
5	TULOKSET.....	62
5.1	Namibialaisten opettajien käsityksiä.....	62

5.2	Suomalaisten opettajien käsityksiä seksuaalikasvatuksesta.....	72
5.3	Yhteenveto tuloksista	82
6	POHDINTA.....	86
6.1	Tulosten pohdinta.....	86
6.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	87
6.3	Jatkotutkimusideat.....	90

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Seksuaalisuuden alueet (mukaillen Terveyskylä 2018 & Väestöliitto 2020)

Kuvio 2. Seksuaalikasvatuksen osa-alueet (mukaillen Kontula & Meriläinen 2007 & Nummelin 1995)

Kuvio 3. Kulttuurin määrittelyä. Mistä kulttuuri koostuu? (mukaillen Väestöliitto 2008)

Kuvio 4. Kulttuurikukka kuvaa henkilökohtaisen kulttuuri-identiteetin muodostumista (mukaillen Räsänen 2015).

Kuvio 5. Kulttuuritietoisuus, kulttuuriset käytänteet ja kulttuuri-identiteetti.

Kuvio 6. Kulttuurin merkitykset ja eri näkökulmat (mukaillen Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014)

Kuvio 7. Kulttuuria muokkaavat pääelementit ja/tai osatekijät (mukaillen Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014)

Kuvio 8. Seksuaalikasvatus ja oppikirjat suomalaisten pro gradu - tutkimuksissa.

Kuvio 9. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys ympäristöopin oppiaineessa vuosiluokilla 1-2 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014)

Kuvio 10. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys uskonnon oppiaineessa vuosiluokilla 1-2 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 11. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys elämäntiedon oppiaineessa vuosiluokilla 1-2 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014).

Kuvio 12. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys ympäristöopin oppiaineessa vuosiluokilla 3-6 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 13. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys uskonnon oppiaineessa vuosiluokilla 3-6 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 14. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys elämäntiedon oppiaineessa vuosiluokilla 3-6 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 15. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys terveystiedon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 16. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys uskonnon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 17. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys elämänkatomustiedon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 (mukaillen Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014)

Kuvio 18. Namibian perusopetuksen vaiheet/tasot. Mukaillen; The National Curriculum for basic education. 2016.

Kuvio 19. Seksuaalikasvatus Namibian opetussuunnitelmassa.

Kuvio 20. Seksuaalikasvatus Namibian opetussuunnitelmassa luokka-asteittain.

Kuvio 21. Oma tutkimussuunnitelma ja sen rakentuminen seksuaalikasvatuksen pro gradu-tutkielmaksi.

Kuvio 22. Tutkimuskysymykset tässä pro gradu-tutkielmassa.

Kuvio 23. Tutkimuskysymysten ja kyselylomakkeen kysymysten yhteys suomalaisilta opettajilta (N=17) kerätystä aineistosta.

Kuvio 24. Tutkimuskysymysten ja kyselylomakkeen kysymysten yhteys namibialaisilta opettajilta (N= 13) kerätystä aineistosta.

Kuvio 25. Namibialaisten opettajien (N=13) käsitys seksuaalikasvatuksesta osana opettajuutta.

Kuvio 26. Namibialaisten opettajien (N=13) käsityksiä siitä, millaisia seksuaalikasvattajia he ovat.

Kuvio 27. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten he näkevät seksuaalikasvatuksen osana opettajan työtä.

Kuvio 28. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, millaisia seksuaalikasvattajia he ovat.

Kuvio 29. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten he tuovat seksuaalikasvatuksen esille opetuksessaan.

Taulukkuuettelo

Taulukko 1. Seksuaalikasvatuksen määritelmiä.

Taulukko 2. Esimerkkejä kansainvälisistä oppikirjatutkimuksista.

Taulukko 3. Tutkimukseen osallistuneiden opettajien taustatiedot.

Taulukko 4. Kyselylomakkeiden kysymykset Suomi ja Namibia.

Taulukko 5. Namibialaisten opettajien (N=13) vastauksia tutkimuskysymykseen "Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?".

Taulukko 6. Namibialaisten opettajien (N=13) käsityksiä siitä, miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa.

Taulukko 7. Namibialaisten opettajien (N=13) käsityksiä siitä, miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa, erityisesti oppikirjojen kautta.

Taulukko 8. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa.

Taulukko 9. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten seksuaalikasvatus ilmenee suomalaisten opettajien opetuksessa.

Taulukko 10. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa, erityisesti oppikirjojen kautta.

Taulukko 11. Yhteenveto suomalaisten (N=17) ja namibialaisten (N=13) opettajien seksuaalikasvatukseen liittyvien käsitysten eroista ja yhteneväisyyksistä.

1 JOHDANTO

Seksuaalikasvatus auttaa jokaista ihmistä saamaan tietoja ja taitoja, joiden kautta hänellä on mahdollisuus pohtia omia asenteitaan seksuaalisuuteen liittyen. Seksuaalikasvatus on meidän jokaisen oikeus. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on aina seksuaalinen hyvinvointi sekä hyvän seksuaaliterveyden tukeminen. Seksuaalikasvatuksen tärkein tehtävä on tukea jokaisen seksuaalista itsemääräämisoikeutta sekä tarjota mahdollisuus erilaisten sukupuolien ja seksuaalisuuksien pohtimiseen. (Väestöliitto 2021.)

Seksuaalikasvatus alkaa jo varhaislapsuudessa, sillä sitä tarvitaan koko elämän ajan. Mikäli lapsi ei saa seksuaalikasvatusta, oppii lapsi seksuaalisuuteen liittyvät mallit ja uskomukset jostain muualta, kuin lähellä olevilta aikuisilta. Jokainen lapsen tai nuoren elämässä toimiva aikuinen toimii seksuaalikasvattaja haluamattaan. (Väestöliitto 2021.) Seksuaalikasvatus ei ole vain puhetta seksistä tai lisääntymisestä vaan se pitää sisällään niin tunnetaitojen, sosiaalisten suhteiden kuin omien tekojen ja toimien opetteluja, merkitystä ja ymmärtämistä (Kyllönen 2014).

Lapset ja nuoret ovat usein kiinnostuneita seksuaalikasvatukseen liittyvistä asioista, jolloin on parempi ottaa asiat puheeksi silloin, kun lapsi tai nuori itse osoittaa kiinnostusta aiheita kohtaan. Seksuaalisuudesta puhuminen ei ole aina helppoa aikuisellekaan, esimerkiksi opettaja, joka on opettanut kymmeniä vuosia, voi vielä kokea aiheesta keskustelemisen haasteelliseksi. Seksuaalikasvatuksessa on kuitenkin tärkeintä luottamuksellinen keskustelu ja avoimuus. (Kyllönen 2014.)

Seksuaalikasvatuksen tarve on nykymaailmassa suuri, sillä tietoa seksistä ja seksuaalisuudesta on tarjolla tällä hetkellä enemmän kuin koskaan. Internet ja älypuhelimet ovat mahdollistaneet sen, että pienet lapset näkevät liikaa liian varhain. (Kyllönen 2014.) Tämän vuoksi onkin tärkeää, että nuoret eivät jää kavereilta tai internetistä saamansa tiedon varaan vaan kaikille lapsille ja nuorille mahdollistetaan seksuaalikasvatus, jonka kautta he omaksuvat sellaiset taidot, tiedot, asenteet ja arvot, joiden avulla he voivat nauttia omasta seksuaalisuudestaan ja luoda luottamuksellisia, kestäviä ihmissuhteita (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021).

Tässä pro gradu- tutkielmassa tutkin opettajien käsityksiä siitä, millaista seksuaalikasvatus on osana opetusta. Lisäksi pohdin kulttuurin vaikutusta seksuaalikasvatukseen. Tutkielmassani tutkin niin suomalaisten kuin namibialaistenkin opettajien käsityksiä ja vertailen niitä toisiinsa. Tutkimukseni tarkoituksena on tuoda esille seksuaalikasvatuksen osuutta opetuksessa ja sitä, millä tavoin kulttuuri on mahdollisesti vaikuttamassa siihen. Teoreettisessa viitekehyksessäni painottuu Suomen näkökulma, sillä seksuaalikasvatuksesta Namibiassa on saatavilla tietoa rajoitetusti. Lisäksi teoreettinen viitekehykseni on rakennettu niin, että Suomen ja Namibian opetussuunnitelmia tarkastellessani vertaan niitä WHO:n (2010) laatimiin kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen standardeihin.

Opettajien käsityksistä on tehty paljon erilaisia pro gradu- tutkielmia. Muun muassa Puromäki ja Sarkkinen (2017) ovat selvittäneet pro gradu- tutkielmassaan sitä, millaisia käsityksiä opettajilla on seksuaalikasvatuksen opettamisesta. Mäkinen ja Teikari (2013) ovat tutkineet millaisia valmiuksia luokanopettajilla on seksuaalikasvatukseen. Lisäksi aiheesta on kirjoitettu erilaisia tutkimusartikkeleita, kuten Lehtosen (2012) artikkeli opettajien käsityksistä seksuaalisuuden kirjosta. Aiemmat tutkimukset ovat tukemassa tutkimukseni aihetta ja merkityksellisyyttä. Oma tutkimukseni tuo esille seksuaalikasvatuksen eroja maailmalta ja antaa tietoa siitä, miten opettajat näkevät seksuaalikasvatuksen osana opetusta.

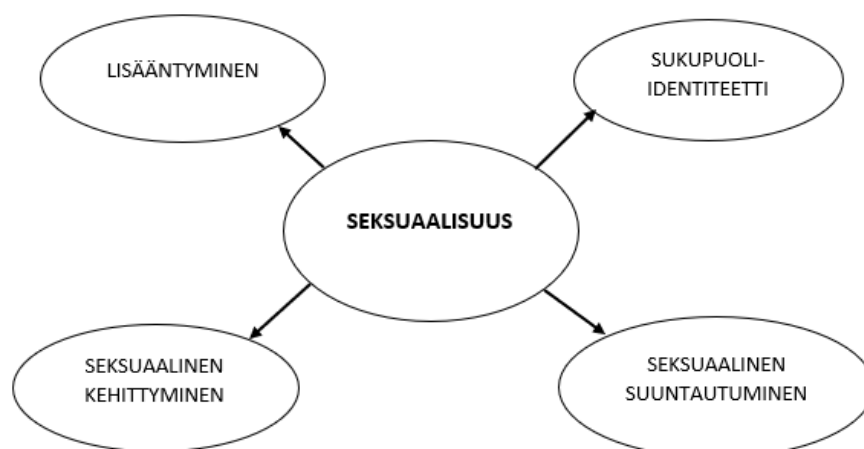
Tutkimukseeni valikoitui Suomen lisäksi toiseksi tutkittavaksi maaksi Namibia. Valitsin Namibian sen vuoksi, että maassa on käyty pitkään keskustelua siitä, pitäisikö kouluissa ottaa käyttöön UNESCO:n (2018) julkaisema kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen ohjelma (Comprehensive sex education eli CSE). Ohjelma on saanut osaltaan kannustusta ja osaltaan vastustusta. Erityisesti kirkko on ollut vastustamassa ohjelmaa ja sen vaikutusta lapsiin ja nuoriin. (ks. Mogotsi 2019.)

2 SEKSUAALISUUS, SEKSUAALIKASVATUS JA KULTTUURI

Tässä kappaleessa käsittelen kahta käsitettä; seksuaalisuus sekä seksuaalikasvatus. Lisäksi tarkastelen seksuaalikasvatuksen sekä -valistuksen eroa.

2.1 Seksuaalisuuden määrittelyä

Seksuaalisuuden määritelmä on tärkeää ottaa esille osana seksuaalikasvatusta. Seksuaalisuus on laaja käsite, johon liittyvät käsitteet, kuten sukupuoli-identiteetti, lisääntyminen, seksuaalinen suuntautuminen ja kehittyminen sekä biologinen sukupuoli. (kuvio 2) (Terveyskylä 2018 & Väestöliitto 2020.) Lisääntyminen osana seksuaalikasvatusta tarkoittaa sitä, että tarkastellaan ihmisen lisääntymistä, miten ihminen lisääntyy ja miten se tapahtuu. Sukupuoli-identiteetillä tarkoitetaan ihmisen omaa sisäistä ymmärrystä omasta sukupuolestaan tai sukupuoleettomuudestaan. Seksuaalinen suuntautuminen puolestaan tarkoittaa sitä, keihin ihminen tuntee seksuaalista tai/ja emotionaalista vetovoimaa. Seksuaalisen suuntautumisen määrittelyn perustana on oma sekä vetovoiman kohteen sukupuoli. Yleisin jaottelu on homo-, bi-, pan- ja heteroseksuaalisuus. (Seta.fi 2020.) Seksuaalinen kehittyminen on osa jokaisen ihmisen elämää. Ihminen syntyy seksuaalisena ja seksuaalisuutemme kehittyy eri vaiheissa. Usein nämä vaiheet ovat yhteydessä yleiseen kehitykseen ja niihin liittyviin kehitystehtäviin. (Väestöliitto 2020; WHO 2010, 22.)

KUVIO 1. Seksuaalisuuden alueet (mukaillen Terveyskylä 2018; Väestöliitto 2020).

2.2 Seksuaalikasvatuksen määrittelyä

Aiemmin seksuaalikasvatuksesta on puhuttu Suomessa nimellä ”Ihmissuhde- ja sukupuolikasvatus”. (Kontula & Meriläinen 2007, 9). WHO (2010) on luonut Euroopassa seksuaalikasvatuksen standardit, jotka toimivat perustana kokonaisvaltaiselle seksuaalikasvatukselle. Epävirallinen seksuaalikasvatus tapahtuu kotona vanhempien tai muiden kasvattajien toimesta. Virallinen seksuaalikasvatus tapahtuu puolestaan esimerkiksi koulussa opetuksen järjestäjien toimesta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019.)

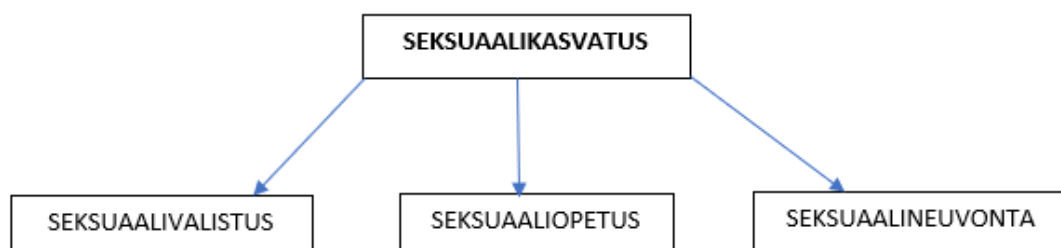
TAULUKKO 1. Seksuaalikasvatuksen määritelmiä.

MÄÄRITTELEVÄ TAHO	MÄÄRITELMÄ
WHO (2010)	<i>”Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten, vuorovaikutteisten ja fyysisten näkökohtien oppimista.”</i>
VÄESTÖLIITTO (2020)	<i>”Seksuaalikasvatuksella tarkoitetaan seksuaalisuuden tiedollisten, tunteisiin liittyvien, sosiaalisten, vuorovaikutukseen liittyvien ja fyysisten näkökohtien oppimista.”</i>
TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS (2019)	<i>”Seksuaalikasvatus on jokaisen ihmisen seksuaalioikeus. Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka koskevat kaikenikäisiä ihmisiä. Seksuaalioikeudet koskevat myös vammaisia ihmisiä...Seksuaalikasvatus on seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämistä.”</i>

WHO (2010) on laatinut kahdeksan eri osa-aluetta, jotka tulee ottaa huomioon seksuaalikasvatuksessa. Nämä osa-alueet ovat; Ihmiskeho ja ihmisen kehitys, tunteet,

moninaisuus, ihmissuhteet ja erilaiset elämäntyyli, hyvinvointi, terveys ja seksuaalisuus, hedelmällisyys ja lisääntyminen, läheisyys, itsetunto ja seksuaalisuus, seksuaalisuus ja siihen liittyvät oikeudet sekä seksuaalisuuteen liittyvät normit ja tavat. Osa-alueiden käsitteleminen on mahdollista eri näkökulmista eri ikäisten oppilaiden kanssa. Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on lapsen seksuaalisen kehityksen tukeminen ja suojeleminen (Väestöliitto 2020; WHO 2010, 19). (Taulukko 1.)

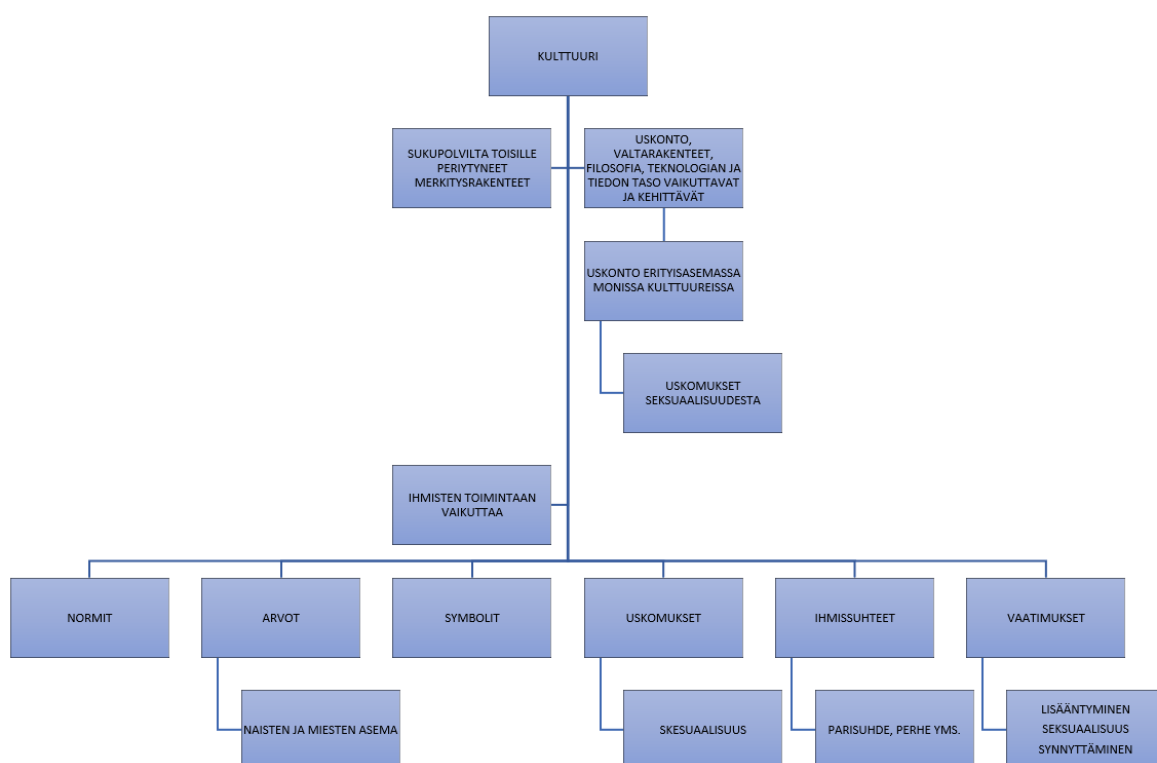
Seksuaalikasvatus on nykypäivän Suomessa osa terveystiedon tai ympäristöopin oppiainetta peruskoulussa. Seksuaalikasvatuksen ajatellaan koostuvan seksuaalivalistuksen, seksuaaliopetuksen ja seksuaalineuvonnan (kuvio 2) (Kontula & Meriläinen 2007, 9-10; Nummelin, 1995). Seksuaalikasvatusta annetaan kouluissa ryhmä- tai luokkakohtaisesti tai kotona vanhempien toimesta. Seksuaalivalistusta saadaan usein esimerkiksi terveydenhoitajan vastaanotolla, kun terveydenhoitaja jakaa esitteitä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Seksuaalivalistuksella pyritään vaikuttamaan lasten ja nuorten asenteisiin, mielipiteisiin ja mielikuviin. (Kontula & Meriläinen 2007, 10.) Seksuaalikasvatuksen tarkoitus on opettaa lapsille ja nuorille seksuaalisuuteen liittyviä tietoja, taitoja ja asenteita. Siihen liittyy muun muassa toisten ihmisten seksuaalisuuden kunnioittaminen, kriittinen ajattelu ja itsensä tuntemus. (THL 2019.)

KUVIO 2. Seksuaalikasvatuksen osa-alueet (mukaillen Kontula & Meriläinen 2007; Nummelin 1995).

2.3 Kulttuurin määrittelyä

Kulttuuri koostuu sukupolville toisille periytyvistä merkitysrakenteista, jotka ihmiset jakavat keskenään. Kulttuuriin liittyy oleellisesti sen erilaiset symbolit, arvot, normit, uskomukset ja vaatimukset. (Kuvio 3) Kaikki ne vaikuttavat ihmisten toimintaan jokapäiväisessä elämässä sekä käsityksiin siitä, miksi on toimittava kulttuurin mukaisesti. (Väestöliitto 2008, 5-7; Sociology 2016.) Kulttuuri on sekä muuttuvaa että muuttumatonta. Kulttuuria ei ole asiat, jotka tulevat ja menevät, vaan siinä on aina jotakin pysyvää. Haastavinta kulttuurin muuttuvuudessa on se, että se saadaan siirrettyä sukupolvelta toiselle sellaisessa muodossa, että se tunnistetaan vielä samaksi kulttuuriksi. Kulttuuri kasvaa ja kehittyy vuorovaikutuksessa, jossa voidaan joskus omaksua jopa nopeastikin uusia asioita ja niiden kautta muodostetaan uusia perinteitä osaksi kulttuuria. (Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014, 20.) Monissa kulttuureissa uskonnolla on oma erityisasemansa. Uskonto on keskeinen asia ihmisten elämässä ja se voi vaikuttaa jopa moniin henkilökohtaisimpiin ratkaisuihin. Uskonnolliset käsitykset lisääntymisestä sekä seksuaaliterveydestä vaihtelevat uskontojen sisällä. (Väestöliitto 2008, 21.)

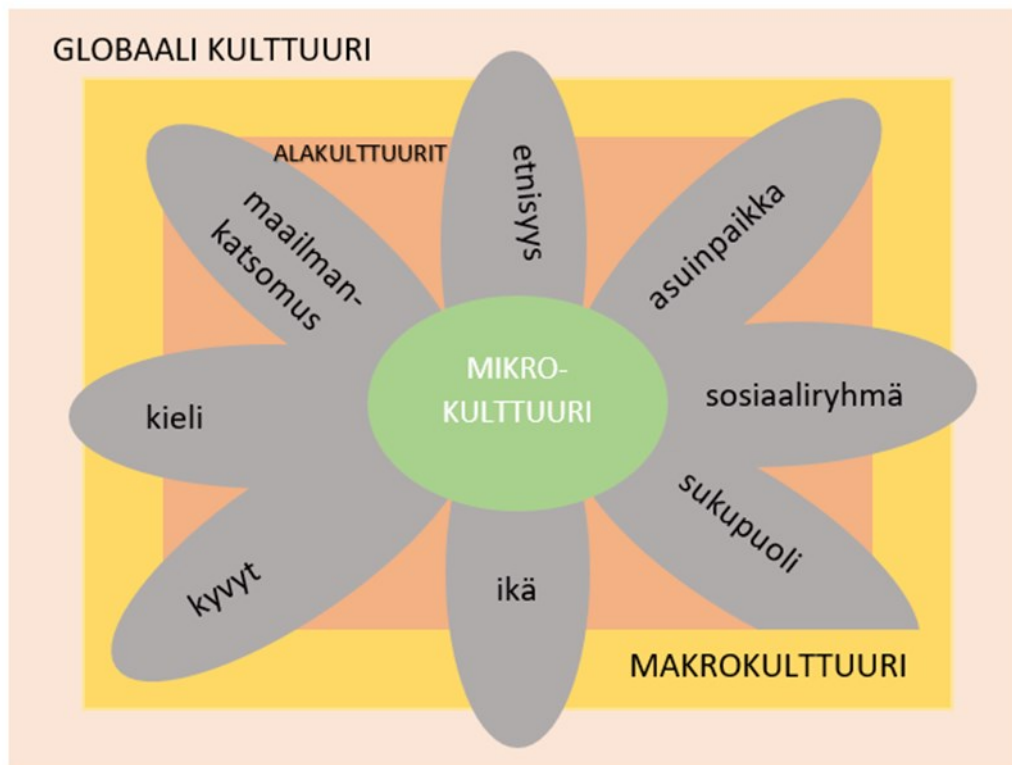

Kuvio 3. Kulttuurin osa-alueet ja sen rakentuminen (mukaillen Väestöliitto 2008).

On arvioitu, että maailmassa on yli 10000 erilaista kulttuuria, joka tarkoittaa sitä, että eri valtioiden sisällä on useita eri kulttuureita. Kulttuurierot johtuvat usein siitä, että ihmisryhmät ovat vuosisatojen ja -tuhansien aikana asuneet erillään toisistaan ja ovat näin ollen kehittäneet toisistaan poikkeavia elämäntyyliä ja käyttäytymismalleja. Yleiskielessä kulttuurilla kuitenkin tarkoitetaan tapoja, käytänteitä, kieliä ja arvoja sekä maailmankatsomuksia, jotka määrittävät jotakin ihmisryhmää esimerkiksi etnisyyden tai alueen perusteella. Jo vuonna 1871 Sir E.B. Tylor on kuvannut kulttuuria seuraavasti: "Kulttuuri on se monimutkainen kokonaisuus, johon lasketaan kuuluvaksi tietous, uskomukset, taiteet, moraalikäsitteet, laki, käytänteet ja mitkä tahansa muut tietotaidot, jotka tekevät yksilöstä yhteiskunnan jäsenen". (Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014, 60-61.)

Kulttuuri-identiteetti, kulttuuritietoisuus ja kulttuuriset käytänteet

Kulttuuri-identiteetti koostuu kulttuurin ja identiteetin käsitteistä. Molemmat ovat haastavia käsitteitä, sillä kummastakaan käsitteestä ei ole yksimielistä selitystä siitä, mitä niillä tarkoitetaan. Identiteetti käsitettä voidaan tarkastella ihmisyyden identiteetin eli henkilöllisyyden kautta. Yksilö voidaan identifioida erilaisten tunnusmerkkien kuten sormenjälkien tai DNA:n perusteella. Kansallinen identiteetti tarkoittaa puolestaan yksilön samaistumista tiettyyn kansalliseen ryhmään ja sen symboleihin. Se voi tarkoittaa myös ryhmäidentiteetin erityistapausta. Ryhmäidentiteetissä annetaan ominaisuuksia yksilön sijaan kokonaiselle ryhmälle. Tällaisia ryhmiä voivat olla esimerkiksi ikä, sukupuoli, perhe, suku, ystävät tai ammattikunta, uskonto tai kulttuuri. (Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014, 15-16.) Kulttuuri-identiteetti rakentuu monista eri ulottuvuuksista. Identiteettiä määrittää muun muassa etninen tausta, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, ikä, sosioekonominen tausta ja katsomus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017-2020.) Kulttuuri-identiteetin rakentumisen havainnollistamiseksi on luotu kulttuurikukka (Räsänen 2015) (Kuvio 4). Kulttuurikukan terälehdissä on identiteetin eri ulottuvuuksia, joiden pohjalta muodostuu yksilön oma mikrokulttuuri. Mikrokulttuurin rakentumiseen vaikuttaa myöskin ympäröivän yhteiskunnan makrokulttuuri sekä kaikki erilaiset globaalit ilmiöt. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017-2020.)

Kuvio 4. Kulttuurikukka kuvaa henkilökohtaisen kulttuuri-identiteetin muodostumista (mukaillen Räsänen 2015).

Kulttuuri-identiteettiin liittyy vahvasti myös kulttuuritietoisuus. Se ei tarkoita sitä, että kaikista kulttuureista pitäisi tietää paljon. Sen sijaan esimerkiksi kulttuuritietoinen opettaja tunnistaa, miten kulttuuri vaikuttaa esimerkiksi hänen omiin tapoihinsa, opetukseensa sekä ajatuksiinsa. Kun oman kulttuurin vaikutuksen itseensä näkee ja tiedostaa, on helpompi ymmärtää toisten ajatuksia ja tapoja sekä kulttuuria niiden taustalla. Kulttuuri-identiteettiin ja kulttuuritietoisuuteen liittyvät erilaiset kulttuuriset käytänteet eli kaikki se mitä teemme. Ruokailuvälineiden käyttö, puhetapa, vanhempien ihmisten kunnioitus tai poskisuudelmien vaihtaminen tavatessa toinen ovat erilaisia kulttuurisia käytänteitä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017-2020.) (Kuvio 5.)

KULTTUURITIE TOISUUS	KULTTUURIS ET KÄYTÄNTEET	KULTTUURI- IDENTITEETTI
<ul style="list-style-type: none"> • Ei tarkoita, että tietää kaikesta kaiken. • Kulttuurin vaikutuksen tiedostaminen omiin tapoihin ja ajatuksiin. • Ymmärtää helpommin muita kulttuureja, ajatuksia ja tapoja. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kattaa kaiken, mitä teemme. • Esim. poskisuudelmat, ruokailuvälineet, jalkineiden käyttö sisätiloissa jne. 	<ul style="list-style-type: none"> • Etninen tausta • Sukupuoli • Seksuaalinen suuntautuminen • Ikä • Sosioekonominen tausta • Katsomus • Lisäksi monia muita.

Kuvio 5. Kulttuuritietoisuus, kulttuuriset käytänteet ja kulttuuri-identiteetti (mukaillen Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014).

Kulttuurin määritelmät

Kulttuuria voidaan tarkastella useista eri näkökulmista ja kulttuurin määritelmiä on monia (Kuvio 6). Behavioristinen kulttuuri on jaettava sekä opittua inhimillistä käyttäytymistä. Toisin sanoen se on tapa elää elämää. Funktionaalinen kulttuuri tarkoittaa ihmisen tapaa selvittää ongelmia elämällä yhdessä tai sopeutumalla ympäristöön. Historiallinen kulttuuri on sosiaalista traditiota ja perintöä, jotka siirretään sukupolvelta toiselle. Psykkinen kulttuuri puolestaan on kokonaisuus opittuja käytäntöjä tai ideoita. Psykkinen kulttuuri hillitsee yllykkeitä sekä erottaa ihmisen eläimestä. Normatiivinen kulttuuri koostuu ihanteista, arvoista tai/ja elämänohjeista. Rakenteellinen kulttuuri rakentuu säännönmukaisista, toisiinsa liittyvistä aatteista, käyttäytymisestä tai symboleista. Symbolinen kulttuuri perustuu erilaisiin sattumanvaraisiin merkityksiin, joita yhteiskunta tarjoaa. Viimeisenä kulttuurin merkitystä voidaan tarkastella ajankohtaisen kulttuurin näkökulmasta. Se koostuu ajankohtaisista teemoista tai kategorioista. Sosiaalinen rakenne, uskonto tai talous voivat olla teemoja, joista ajankohtainen kulttuuri rakentuu. (Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014, 6; Sociology 2016.)

Kuvio 6. Kulttuurin merkitykset ja eri näkökulmat (mukaillen Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014).

Kulttuurin pääelementit ja/tai osatekijät

Banks (Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014, 62-63; Banks 2006, 73-76) on luonut kuusi kulttuuri muovaavaa pääelementtiä tai osatekijää, joista jokainen voidaan tunnistaa ja erottaa kaikista kulttuureista. Pääelementtejä ovat arvot, kieli ja murteet, sanaton viestintä kulttuurinen tietoisuus, perspektiivi, maailmankuva ja viitekehys sekä samaistuminen. (Kuvio 7.) Ensimmäinen pääelementti on arvot ja käyttäytyminen. Arvot ovat jokaisen kulttuurin tärkeimpiä elementtejä. Ne vaikuttavat ihmisten käyttäytymiseen, ympäristön tarkkailemiseen sekä siihen, miten he aistivat ympäristöään. Arvoista voidaan erotella koko kansakunnalle yhteiset arvot sekä arvot, jotka liittyvät erilaisiin alaryhmiin tai -kulttuureihin. Toinen pääelementti on kieli ja murteet. Kielessä heijastuvat kaikki ne tavat, joilla ihmiset havainnoivat ja ymmärtävät maailmaa. Suurin osa maailman ihmisistä puhuu maansa pääkieltä, mutta näin ei kuitenkaan aina ole. Erilaisissa

murteissa ja vähemmistökielissä säilyvät ryhmien väliset kulttuurierot. Kolmas pääelementti on sanaton viestintä. Ihmiset kommunikoivat kielen lisäksi myöskin sanattomasti. Kun sanatonta viestintää tarkkaillaan, voidaan saada selville tärkeitä, mutta näkymättömiä osia kulttuurista. Neljäs pääelementti on kulttuurinen tietoisuus, joka tarkoittaa tietoisuutta omasta ryhmästä ja sen erottuvuudesta. Viides pääelementti on perspektiivi, maailmankuva ja viitekehys, joka pohjautuu ajatukseen siitä, että tietyt näkökannat voivat olla ohjeellisempia ja tyypillisempiä joissain ryhmissä. Kuudes ja samalla viimeinen pääelementti on samaistuminen, jolla tarkoitetaan ryhmään kuuluvuuden tunnetta ja ryhmän arvojen, kiinnostuksenkohteiden ja tavoitteiden sisäistämistä. Se voi olla voimakasta tai heikkoa, riippuen yksilöstä. (Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014, 62-63.)

Kuvio 7. Kulttuuria muokkaavat pääelementit ja/tai osatekijät (mukaiillen Suomen kulttuuriperintökasvatus seura 2014).

2.4 Kulttuuri ja seksuaalikasvatus

Suomessa seksuaalikasvatus on osa opetussuunnitelmaa. Seksuaalikasvatus kuuluu kaikille lapsille ja nuorille kulttuurista riippumatta. Kaikissa kulttuureissa on yhteisesti jaettuja käsityksiä, normeja ja sääntöjä ihmisen seksuaalisuudesta, jolloin kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus on sopivaa kaikille lapsille ja nuorille. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.) Seksuaalikasvatus osa koulujen yleissivistävää tehtävää ja se kuuluu kaikille oppivelvollisille. Joskus seksuaalikasvatuksessa saatetaan kohdata haasteita esimerkiksi maahanmuuttajanuorten kohdalla, sillä usein heidän seksuaaliterveystietämys on ohutta ja he tarvitsevat lisätietoa kaikilta seksuaaliterveystiedon osa-alueilta. Euroopan seksuaalikasvatuksen standardit on luotu vuonna 2010 ja niiden mukaan seksuaalikasvatuksen keskeisiä periaatteita ovat muun muassa; 1. seksuaalisuus on keskeinen osa ihmiselämää, 2. ihmisillä on oikeus saada tietoa ja esimerkiksi 5. seksuaaliterveyttä on parannettava. Nämä standardit ovat antamassa suuntaviivoja niin poliittisille päättäjille kuin opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. (Koulun terveyskirjasto 2018.)

Seksuaalikasvatuksen tulee olla asianmukaista, jonka kautta lapsi oppii kunnioittamaan itseään, kehoaan sekä suojelemaan itseään epätoivottavilta seksuaalisilta teoilta. Seksuaalikasvatusta ohjaavat myöskin WHO:n (2010) asettamat kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen osa-alueet, joita ovat keho ja kehitys, läheisyys ja itsetunto, tunteet, moninaisuus, hyvinvointi ja terveys, lisääntyminen, normit ja tavat sekä oikeudet. Seksuaalikasvatuksen lähtökohtana tulee aina olla avoimuus ja avoin ilmapiiri, jossa aiheista keskustellaan. Lisäksi seksuaalikasvattajan tulee olla tietoinen sekä oman kulttuurinsa sekä opettavien henkilöiden kulttuurien erityispiirteistä suunnitellessaan opetusta. Tietoisuus kulttuureista on tärkeää, sillä, joissakin kulttuureissa seksuaalisuudesta puhuminen voi olla tarkasti säänneltyä ja suomalainen seksuaalikasvatus voi tuntua vieraalta. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2020.) Erialaisten kulttuureiden kohtaaminen seksuaalikasvatuksessa vaatii kulttuurisensitiivisyyttä niin opettajalta kuin oppilailtakin. Kulttuurisensitiivisyys tarkoittaa herkkyyttä huomioida eri kulttuurien erityispiirteitä. Lisäksi opettajan on tärkeää tunnistaa omia arvojaan ja normejaan sekä pohtia tunnistaako joitakin omaa toimintaansa ohjaavia stereotypioita tai ajatuksia. (Koulun terveyskirjasto 2018.)

Lapset ja nuoret elävät ja kasvavat monikulttuurisessa ympäristössä erilaisten katsomusten ympäröiminä. Lasten ja nuorten tulee oppia kunnioittamaan omastaan poikkeavia katsomuksia ja ajatuksia. (Koulun terveyskirjasto 2018.) Eryteisesti eri kulttuureista kotoisin olevien nuorten odotukset ja tarpeet seksuaalikasvatuksen aiheista vaihtelevat merkittävästi. Esimerkiksi uskonnolla on havaittu olevan suuri merkitys siinä, millaisia tietoja ja asenteita nuorella on seksuaalisuutta kohtaan. Uskonnon lisäksi etnisestä vähemmistöstä tulevalle nuorella on eroja seksuaalikäyttäytymisessä, tiedoissa ja uskomuksissa verrattuna muihin nuoriin. (Westerholm 2009, 17-23.) Eri kulttuuritaustoista tulevien nuorten seksuaalitietämykseen vaikuttaa lähes aina alkuperäinen kulttuuri tai vanhempien synnyinmaan kulttuurisosaaliset arvot. Joissakin perheissä seksuaali- ja lisääntymisterveydestä keskusteleminen voi olla jopa kiellettyä tai sitä pidetään epäsovivana. Nuoret haluavat kunnioittaa vanhempiaan ja omaa kulttuuriaan tai uskontoaan, jonka vuoksi he kokevat, ettei seksuaaliterveydestä puhuminen ole soveliasta vaan päinvastoin jopa nolostuttavaa. Vanhemmat ovat usein yhtä tietämättömiä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä asioista, jolloin he saattavat päättää evätä lapsen osallistumisen koulun seksuaalikasvatukseen. (Hurme-Leikkonen 2017, 21.) Useissa kulttuureissa miesten valta on edelleen yleistä. Tällaiset kulttuurit asettavat miehille vaatimuksia, jotka puolestaan lisäävät miesten alttiutta huonoon seksuaaliterveyteen. Kulttuurin käsitys maskuliinisuudesta ja sen tuomat paineet voivat lisätä riskinottoa ja heikentää avun hakemista. Useissa kulttuureissa maskuliinisuuden ihannointi johtaa tarpeeseen todistella seksuaalista kyvykkyyttään, joka puolestaan johtaa raiskauksiin ja seksuaaliseen väkivaltaan. Miesten valta ja maskuliinisuuden ihannointi useissa kulttuureissa asettaa naiset epätasa-arvoiseen asemaan ja näin ollen vaikeuttavat seksuaaliterveyden edistämistä. (Väestöliitto 2008, 24-27.) Suomessa eri kulttuuritaustoista tulevat maahanmuuttajanuoret tarvitsevat seksuaalikasvatusta, jossa keskitytään maahanmuuttajanuoriin ja löydetään keinoja työskennellä heidän kanssaan, sillä heidän tietämyksensä ja uskomuksensa voivat erota paljon suomalaisten nuorten seksuaalitietämyksestä. (Westerholm 2009, 23.)

Kulttuurin ja seksuaalikasvatuksen kohdatessa ei aina ole kyse esimerkiksi maahanmuuttajaoppilaista tai kulttuurien eroista. Kuten aiemmin on tullut ilmi, myöskin uskuntoon liittyvät aiheet tai jopa konservatiivisuus. Aika ajoin keskusteluissa nousee esille

konservatiivisten seksuaali-ihanteiden pohjalle rakentuva ”pidättyvyyskasvatus”. Sillä ei ole todettu olevan mitään tehoa ja se voi olla suorastaan vahingollista. Pidättyvyyskasvatuksella yritetään jarruttaa nuorten seksuaalista kasvua, kehitystä ja seksuaaliterveyttä. Nuoria kielletään puhumasta seksuaalisuudesta ja olla nauttimasta siitä. Pidättyvyyskasvatus usein johtaa siihen, että nuoret harrastavat suojaamatonta seksiä ja tällöin esimerkiksi teiniraskaudet lisääntyvät. Koulun seksuaalikasvatuksella on erittäin tärkeä rooli nuoren elämässä. Se opettaa seksuaalioikeuksista sekä niiden edistämisestä ja turvaamisesta. Nuoret kohtaavat kasvunsa aikana paljon erilaisia ristiriitaisia viestejä ja odotuksia liittyen seksiin, sukupuoleen, seksuaalisuuteen ja ihmissuhteisiin liittyen. Erityisesti eri kulttuureista tai uskonnoista tulevat nuoret voivat kokea suuria ristiriitoja seksuaalioikeuksien ja oman perheen arvojen ja tapojen välillä. Seksuaalikasvatuksen tehtävä onkin vastata suureen ja osittain ristiriitaisen tiedon määrään tarjoamalla nuorelle välineitä omaan kriittiseen ajatteluun. (Koulun terveystieteiden tutkimuskeskus 2018.)

2.5 Oppikirjat ja seksuaalikasvatus

Kansainväliset tutkimukset antavat erilaista näkökulmaa oppikirjoista seksuaalikasvattajina. Suomessa ja esimerkiksi Iranissa tehdyt tutkimukset seksuaalikasvatuksesta oppikirjoista tai oppikirjoista seksuaalikasvattajina, antavat harvinaislaatuista ja vertailtavaa tietoa. (Kazemian, Ghasemi, Movahhed & Kazemian 2014; Ahponen 2020; Pöntinen 2019; Haatanen 2017; Pölkki & Laakkonen 2018.)

TAULUKKO 2. Esimerkkejä kansainvälisistä oppikirjatutkimuksista.

TUTKIJAT + TUTKIMUS	KOHDEMAA	TUTKIMUSKOHDE	SEKSUAALIKASVATUS OPPIKIRJOISSA VAHVUUDET	SEKSUAALIKASVATUS OPPIKIRJOISSA HEIKKOUEDET
Nomoto, M. ym. (2011)	USA sekä Espanja	Koulun tekstikirjojen terveyteen liittyvät teemat ja aiheet	+ Seksuaalisuus + HIV/AIDS + Ravinto	- Riittämätöntä ja virheellistä tietoa - Vanhentunutta tietoa - Sisällön laatu epäsoviva
Kazemian, R. ym. (2014)	Iran	Terveyskasvatus peruskoulun tekstikirjoissa vuosina 2010-2011	+ Alkoholin ja huumeidin väärinkäytön käsittely + Riskialtis seksuaalinen käytös	- Seksuaalikasvatus ja lisääntymiskasvatus virheellistä - Oppikirjojen sisältö heikkoa ja rajoitettua
Talib, J. ym. (2012)	Malesia	Koulujen seksuaalikasvatus Malesiassa	+ Seksuaalikasvatuksen kaltaista opetusta + Hedelmöittyminen, suhde naisen ja miehen välillä, seksi	- Islamin uskon näkökulma - Malesiassa ei lainkaan seksuaalikasvatusta
García-Cabeza, B. & Sánchez- Bello, A. (2013)	Espanja	Biologian ja maantiedon tekstikirjoissa esiintyvä seksuaalikasvatus	+ Seksuaalikasvatus mainittu opetus suunnitelmassa	- Seksuaalisuuden kasvatusmallien toistaminen - Aiheita/Seksuaalisuutta ei käsitellä syvemmällä tasolla - Opettajia ei kouluteta seksuaalikasvatuksen opettamiseen - Oppikirjat ainut lähde opettajille
Gerouki, M. (2008)	Kreikka	Seksi ja ihmissuhteet kreikan perusopetuksen kirjoissa	+ Seksuaalikasvatus osa terveyskasvatusta	- Seksuaalikasvatus rajoittunutta ja yksiulotteista
Reiss, M.J. (1998)	Iso-Britannia	Ihmisen seksuaalisuuden esiintyminen ja esittäminen 14-16 vuotiaiden tieteen tekstikirjoissa	+ Tiede oppiaineiden kirjoihin sisällytetty seksuaalikasvatus + Osa kirjoista herkkiä, kattavia ja auttavat oppilaita.	- Osa kirjoista seksistisiä - Kuukutisia ja niiden yksilöllisyyttä ei käsitellä - Sivuutetaan lesboutteen ja homoutteen liittyvät kysymykset - Laiminlyö kulttuuriset erot ja kysymykset

Kansainvälisten tutkimusten kohteena ovat olleet niin alakoulu- kuin lukioikäisetkin. USA:ssa sekä Espanjassa suoritettiin vuonna 2011 tutkimus alakoulujen, yläkoulujen sekä lukioiden oppikirjojen sisällöstä. Tutkimuksessa oppikirjojen huomattiin käsittelevän seksuaalisuutta, seksuaalisessa kanssakäymisessä leviäviä sairauksia sekä ravintoa useammin kuin muissa maissa. Tutkimuksen tulokset kertovat, että USA:ssa ja Espanjassa käytettyjen oppikirjojen laatu on paikoittain epäsoviva ja vaatii tulevaisuudessa jatkuvaa kehittämistä. (Nomoto, Nonaka, Mizoue, Kobayashi & Jimba 2011.)

Iranissa suoritettiin tutkimus, jossa tutkittiin oppikirjoissa esiintyvää terveystutkimusta alakoulussa. Tutkimus suoritettiin vuosina 2010-2011 ja sen aineistona käytettiin yhteensä 27 eri oppikirjaa. Iranissa käytettävissä oppikirjoissa ei huomioida lainkaan lasten ikää ja herkkyyskausia. Esimerkiksi vuosiluokilla 1-3 käsiteltiin riskialtista käyttäytymistä, kuten alkoholin ja huumeiden väärinkäyttöä sekä riskialtista seksuaalista käytöstä. Aiheet ovat tärkeitä, mutta soveliaampia esimerkiksi vuosiluokille 4-5, sillä noilla vuosiluokilla oppilaat ovat murrosiän kynnyksellä ja siirtymävaiheessa lapsuudesta nuoruuteen. (Kazemian, Ghasemi, Movahhed & Kazemian 2014.)

Malesiassa tehdyssä tutkimuksessa tutkimuksen tulokset toivat esille sen, millainen merkitys seksuaalikasvatuksella todella on. Tutkimuksen tarkoituksena oli analysoida vastaajien käsityksiä siitä, opetetaanko Malesiassa kouluissa seksuaalikasvatusta tai käsitelläänkö joitain sen osia alueita opetuksen ohella. Tutkimuksen taustalla oli huoli teini-ikäisten sosiaalisten ongelmien kasvusta sekä niiden yhteydestä seksuaalisuuteen. Malesiassa nuorien keskuudessa on paljon erilaisia sosiaalisia ongelmia, kuten seksuaalisesti aktiivisten teini-ikäisten määrä, esiaviollinen raskaus, halu saada kumppani nuorella iällä, sukupuolitautilien leviäminen, aviottomien lasten saaminen, aborttien määrä, lasten hylkääminen sekä äitien ja parien halu ja ajatus oman vauvansa tappamisesta. Seksuaalikasvatus voisi toimia ehkäisevänä tekijänä tällaisissa tilanteissa. Malesiassa kouluissa annetaan seksuaalikasvatuksen kaltaista opetusta, mutta sen taustalla vaikuttaa aina Islamin uskon näkökulma. (Talib, Mamat, Ibrahim & Mohamad 2012.)

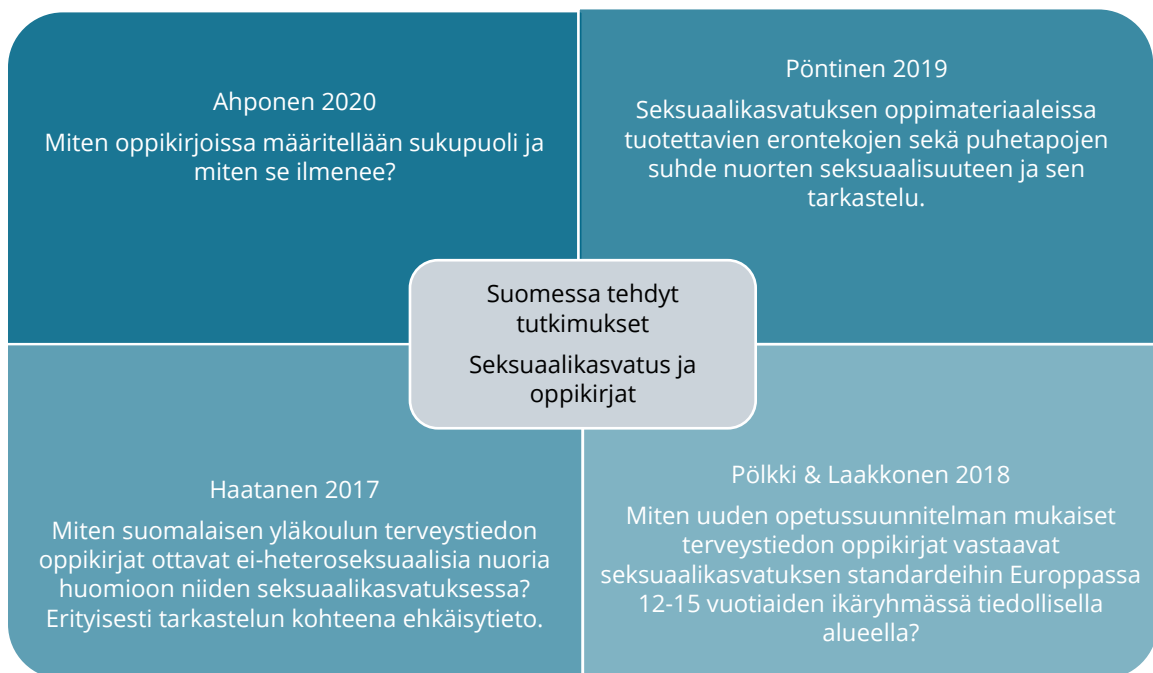
Espanjassa seksuaalikasvatus linkitetään opetussuunnitelmassa osaksi biologian ja maantiedon oppiainetta. Opettajia ei ole koulutettu opettamaan seksuaalikasvatusta, jolloin opettajat joutuvat

turvautumaan oppikirjoihin, sillä heillä ei ole muuta vaihtoehtoa. Espanjassa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin, millaista informaatiota biologian ja maantiedon oppikirjat tarjoavat seksuaalikasvatuksesta sekä sitä, millaisen kuvan ne antavat seksuaalisuudesta. Tutkimuksen tuloksista saatiin selville, että oppikirjoilla on taipumus toistaa seksuaalisuuden kasvatustalleja. Oppikirjoissa ei käsitellä seksuaalisuutta syvemmällä tasolla. Oppilaat oppivat nimeämään oppikirjojen avulla kehon osia, kuten kohtu tai munasarjat, mutteivat niiden yhteyttä synnyttämiseen, seksiin tai kuukautisiin. Seksuaalikasvatus ja -opetus on siis hyvin pintapuolista. (Gracia-Cabeza & Sánchez-Bello 2013.)

Kreikassa ja Isossa-Britanniassa on myöskin tehty tutkimusta seksuaalikasvatuksesta. Kreikassa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin sitä, millä tavoin seksuaalisuuteen ja suhteisiin liittyvät kysymykset tulevat esille nykypäivän ala-koulun oppikirjoissa. Tutkimuksen tuloksista saatiin selville, että seksuaalikasvatus oppikirjoissa ja sen ottaminen osaksi opetusta on rajoittunutta sekä yksi-ulotteista. (Gerouki 2008.) Britanniassa tehty tutkimus puolestaan tutki sitä, millä tavoin koulujen oppikirjoissa on kuvattu ihmisen seksuaalisuutta. Tutkimuksen aineistona toimivat 15 eri oppikirjaa. Osa oppikirjoista olivat sensitiivisiä ja ne käsitelivät seksuaalikasvatusta kattavasti oppilaita auttavalla tavalla. Toiset oppikirjat olivat puolestaan seksistisiä eikä niissä käsitelty kuukautisia, homoutta tai kulttuurisia eroja. (Reiss 1998.) Kansainväliset tutkimukset käsitelivät oppikirjojen seksuaalikasvatusta sekä niiden merkitystä eri näkökulmista. Näiden eri kansainvälisten tutkimusten tuloksista voidaan kuitenkin huomata se, että seksuaalikasvatus eroaa valtavasti eri maissa ja eri maiden oppikirjoissa on kaikissa myös ongelmakohtia. (Taulukko 2.)

Kansainvälisten tutkimusten lisäksi seksuaalikasvatusta oppikirjoissa on tutkittu myöskin Suomessa. Useat Suomessa tehdyt tutkimukset ovat korkeakoulujen opinnäytetöitä tai pro gradu-tutkielmia. Aihetta on tutkittu useasta eri näkökulmasta ja tutkimuksissa on valittu tarkastelun kohteeksi jokin tietty seksuaalikasvatuksen näkökulma oppikirjoissa. Kuviossa (8) kuvataan sitä, millaisia pro gradu-tutkielmia ja opinnäytetöitä on tehty viimeisten viiden vuoden aikana. Ahponen (2020) on ottanut tutkimuksessaan tarkastelun kohteeksi oppikirjat ja sen, miten sukupuoli määritellään tai miten se ilmenee oppikirjoissa. Ahponen (2020) mukaan aihe on todella

ajankohtainen, sillä mediassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa olemme päässeet seuraamaan sukupuolien moninaisuuden puolesta puhumista ja sukupuolisensitiivisyydestä. Pöntinen (2019) on puolestaan valinnut oman tutkimuksensa tarkastelun kohteeksi seksuaalikasvatuksen oppimateriaalien tuottavien erontekojä ja puhetapojen suhdetta nuorten seksuaalisuuteen. Pölkki ja Laakkonen (2018) tutkivat oppikirjoja sekä sitä, miten ne vastaavat WHO:n (2010) asettamiin seksuaalikasvatuksen standardeihin. Myös Haatanen (2017) on tehnyt tutkielmansa korkeakoulussa seksuaalikasvatuksesta ja oppikirjoista, hän tutki sitä, miten suomalaisen yläkoulun oppikirjat ottavat huomioon ei-heteroseksuaaliset nuoret seksuaalikasvatuksessa ja erityisesti ehkäisy tiedossa. (Kuvio 8.)

Kuvio 8. Esimerkkejä suomalaisten opiskelijoiden pro gradu- tutkielmista, joissa esiintyvät seksuaalikasvatus ja oppikirjat

3 SEKSUAALIKASVATUS SUOMEN JA NAMIBIAN OPETUSSUUNNITELMISSA

Tässä luvussa tarkastelen sitä, miten seksuaalikasvatus esiintyy Suomen sekä Namibian opetussuunnitelmissa. Lisäksi tuon esille sitä, millaisia eroja tai yhtäläisyyksiä opetussuunnitelmista voidaan havaita.

3.1 Seksuaalikasvatus Suomen perusopetuksen opetussuunnitelman 2014 perusteissa

Tässä luvussa tarkastelen, miten seksuaalikasvatus tuodaan esille ympäristötiedon, uskonnon ja elämäntietämystiedon oppiaineiden tavoitteissa, tehtävässä sekä sisällöissä perusopetuksen opetussuunnitelman (2014) perusteissa vuosiluokilla 1-2 sekä vuosiluokilla 3-6. Lisäksi tarkastelen vuosiluokkien 7-9 osalta oppiaineita terveystieto, uskonto ja elämäntietämystieto. Seksuaalikasvatus ei tule suoraan käsitteenä esille opetussuunnitelmassa, vaan olen verrannut oppiaineiden tehtäviä, tavoitteita sekä sisältöjä WHO:n (2010) laatimiin kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen tavoitteisiin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa lukee seuraavasti;

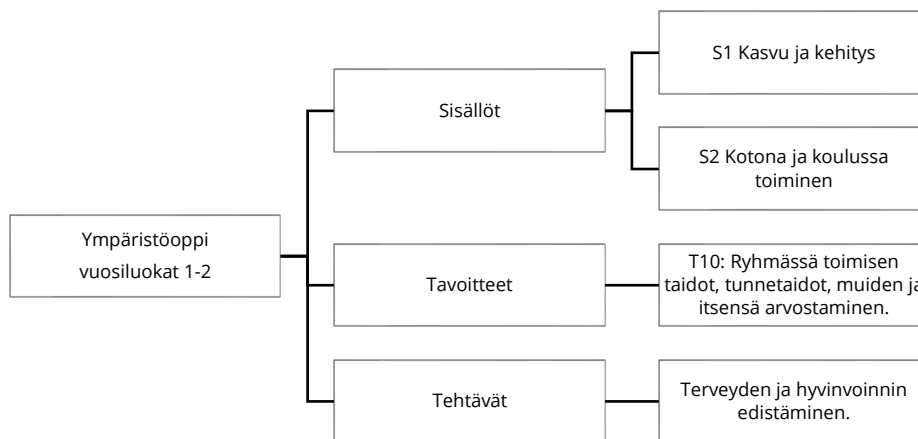
"Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja...Peruskouluaikana oppilaiden käsitys omasta sukupuoli-identiteetistä ja seksuaalisuudesta kehittyy." (POPS 2014, 18 & 28.)

Seuraavissa alaluvuissa käsittelen oppiainekohtaisesti vuosiluokkien 1-2, 3-6 sekä 7-9 seksuaalikasvatusta. Erityisesti käsittelen ympäristöoppia, terveystietoa, uskontoa sekä elämäntietämystietoa.

3.1.1 Oppiainekohtaiset tehtävät, tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 1-2

Vuosiluokilla 1-2 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa terveystieto on osa ympäristöopin oppiainetta. Ympäristöopin sekä terveystiedon oppiaineen tehtävänä on saada oppilas ymmärtämään terveyttä tukevia ja suojaavia tekijöitä ympäristössä sekä ihmisten toiminnassa. Lisäksi on keskeistä ymmärtää, miten terveyttä ja hyvinvointia voi edistää sekä lisätä tietämystä turvallisuutta tukevasta osaamisesta. (POPS 2014, 131.) Terveystiedon osa-alue ympäristöopissa käsittelee WHO:n (2010) kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen tavoitteista terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä asioita.

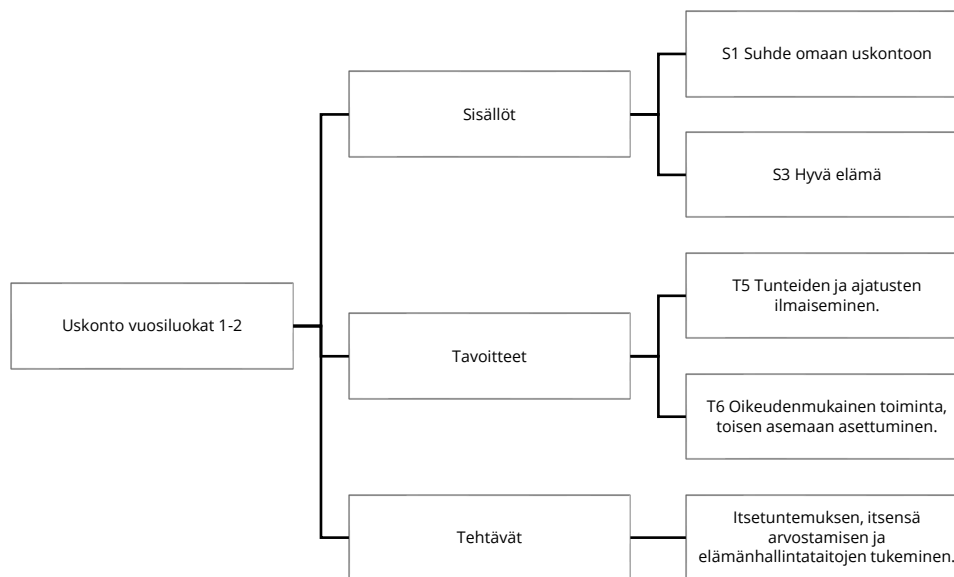
Ympäristöopin oppiaineen tavoitteita on yhteensä 15. Yhdessä näistä tavoitteista sivuttiin, jotakin WHO:n (2010) laatimista seksuaalikasvatuksen tavoitteista. Tämän tavoitteen mukaan ympäristöopin oppiaineen tavoitteena on ohjata oppilasta harjoittelemaan ryhmässä toimimisen taitoja sekä tunnetaitoja ja vahvistamaan itsensä arvostamista, kuten myös muiden arvostamista (POPS 2014, 132). Ympäristöopin sisällöistä löytyi puolestaan kaksi sisältöaihetta, jotka vastaavat, johonkin WHO:n (2010) seksuaalikasvatuksen osa-alueisiin. Ensimmäisen sisällön aihe on kasvu ja kehitys. Sisällön tavoitteena on antaa oppilaille ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista, elämäntilasta, kuten myös oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä. Lisäksi harjoitellaan tunnetaitoja sekä mielen hyvinvoinnin edistäminen sekä itsensä ja muiden arvostamista. Toinen sisältö käsittelee kotona ja koulussa toimimista. Tämän sisällön kautta harjoitellaan, miten arjen eri tilanteissa käyttäytyään. Lisäksi harjoitellaan sitä, mitä tarkoittaa fyysinen koskemattomuus ja sen kunnioittaminen. Tavoitteena on käsitellä myöskin kiusaamisen ehkäisyä, pieniä itsehoitotaitoja arjessa sekä sitä, miten haetaan apua (Kuvio 9). (POPS 2014, 132.)

KUVIO 9. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys ympäristöopin oppiaineessa vuosiluokilla 1-2 (mukailien Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

Vuosiluokilla 1-2 uskonnon oppiaineen tehtävänä on tukea oppilaan itsetuntemusta, itsensä arvostamista sekä elämännhallintaitojen kehittymistä. Opetuksessa keskitytään antamaan oppilaalle aineksia oman identiteetin, elämännkatomuksen ja maailmankatsomuksen rakentamisen arviointiin. Uskonnon opetuksessa halutaan tukea oppilaan kasvua osaksi moninaista yhteisöä. Oppilaita rohkaistaan jatkuvasti tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan sekä omia mielipiteitään. Lisäksi oppilaat pääsevät harjaannuttamaan taitojaan toisten ihmisten tunteiden tunnistamisessa ja muiden mielipiteiden huomioimisessa. (Opetushallitus 2016, 134.)

Uskonnon oppiaineen tavoitteista kaksi vastaavat hyvin WHO:n (2010) seksuaalikasvatuksen osa-alueista tunteet ja oikeudet osioihin. Tavoitteissa mainitaan oppilaan omien ajatuksien ja tunteiden tunnistaminen ja ilmaiseminen sekä oppilaan ohjaaminen kohti oikeanmukaista toimintaa sekä asettumaan toisen asemaan kunnioittaen jokaisen ajatuksia ja ihmisoikeuksia. Uskonnon oppiaineen sisällöissä mainitaan kaksi sisältöaluetta (S1 Suhde omaan uskontoon ja S3 Hyvä elämä). Sisältöalue "Suhde omaan uskontoon" tuo esille uskonnon symbolien ja käsitteiden sekä uskonnon monimuotoisuuden tarkastelun. Toisessa sisältöalueessa "Hyvä elämä" keskitytään tarkastelemaan omia tekoja ja tekojen oikeudenmukaisuutta sekä oikeutta ja vääryyttä. (Opetushallitus 2016, 134-135.) Erityisesti sisältöalueet viittaavat WHO:n (2010) laatimiin seksuaalikasvatuksen osa-alueisiin, kuten oikeuksiin. (Kuvio 10.)

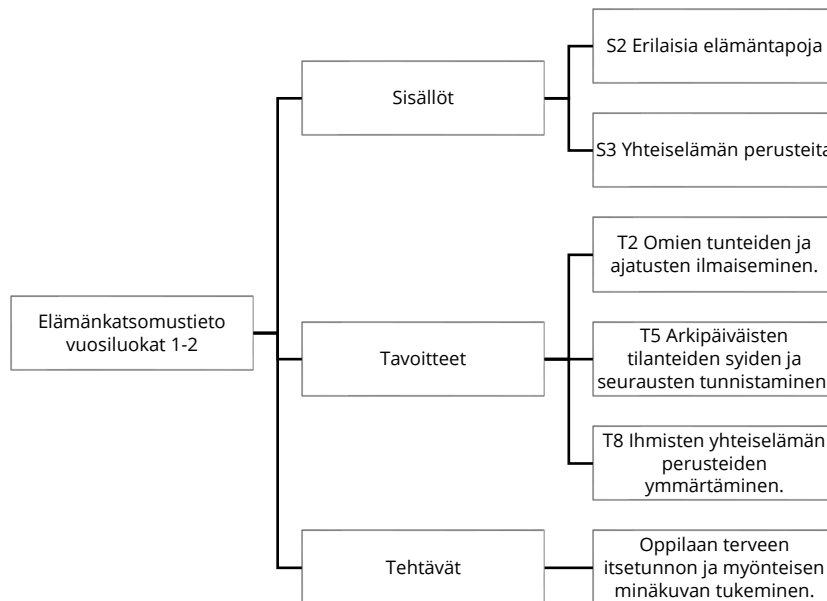

KUVIO 10. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys uskonnon oppiaineessa vuosiluokilla (mukaillen Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

Elämäkatsomustiedon oppiaineen suorittaa kaikki ne oppilaat, jotka eivät osallistu oman uskontokuntansa opetukseen (evangelisluterilainen, islam, ortodoksinen). Elämäkatsomustiedon opetuksen tehtävänä on oppilaiden valmiuksien kehittäminen, jotta heistä kasvaa itsenäisiä, suvaitsevaisia, vastuullisia sekä arvostelukykyisiä jäseniä osaksi yhteisöään. Lisäksi oppilaan omia ajatuksia ja kokemuksia kuunnellaan ja niitä arvostetaan, joka vaikuttaa oppilaan terveen itsetunnon sekä myönteisen minäkuvan kehittymiseen. (Opetushallitus 2016, 139.)

Elämäkatsomustiedon oppiaineen tavoitteista kolme eri tavoitetta viittaavat WHO:n (2010) seksuaalikasvatuksen osa-alueisiin. Tavoitteissa mainitaan oppilaan omien tunteiden ja ajattelun ilmaisu eri tavoilla sekä oppilaan ohjaaminen kohti arkipäiväisten tilanteiden syiden ja seurauksien tunnistamiseen. Oppilaan halutaan ymmärtävän ihmisten yhteiselämän perusteita. Oppiaineen sisältöalueista kaksi (S2 Erilaisia elämäntapoja ja S3 Yhteiselämän perusta) viittaavat osittain seksuaalikasvatuksen osa-alueisiin. Sisältöalueissa mainitaan oman elämän tarkastelu sekä erilaisiin elämäntapoihin tutustuminen. Lisäksi käsitellään ihmisten yhteiselämän perusteita sekä

sääntöjä, luottamusta, rehellisyyttä ja reiluuutta elämän eri tilanteissa. Lapsen oikeudet ja lasten asema eri yhteisöissä on myös osa oppiainetta. (Opetushallitus 2016, 139-140.) (Kuvio 11.)

KUVIO 11. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys elämäkatsomustiedon oppiaineessa vuosiluokilla 1-2 (mukailien Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

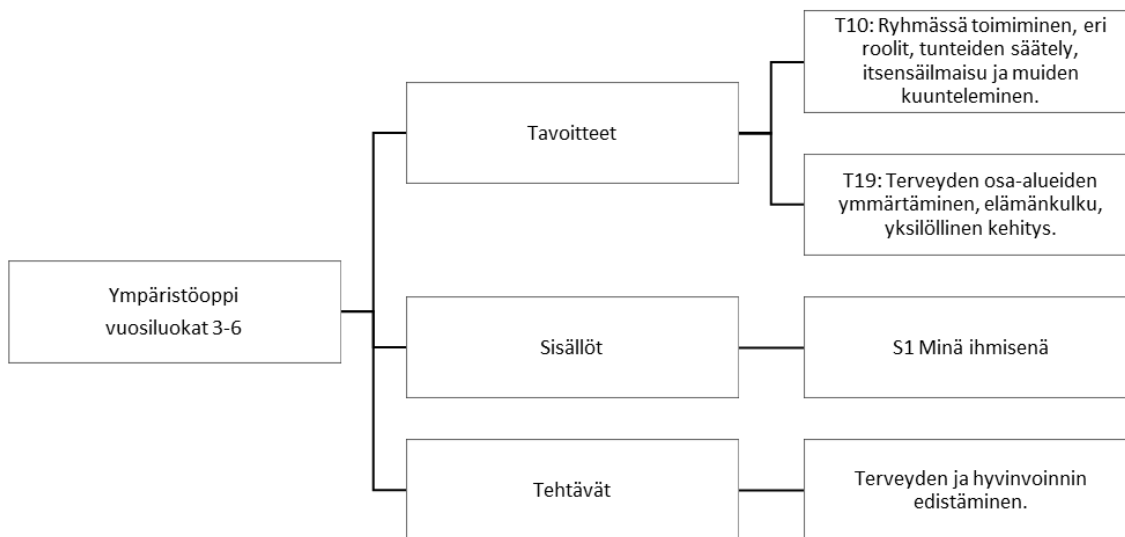
3.1.2 Oppiainekohtaiset tehtävät, tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 3-6

Ympäristöopin oppiaineen tehtäväksi on määritelty vuosiluokille 3-6 sama tehtävä kuin vuosiluokilla 1-2 – terveyttä tukevien ja suojaavien tekijöiden ymmärtäminen niin ihmisten toiminnassa kuin ympäristössä sekä oman terveyden, hyvinvoinnin sekä turvallisuutta tukevan osaamisen edistäminen. Lisäksi oppilaita halutaan ohjata tunnistamaan omaa kasvuaan ja kehitystään. (POPS 2014, 239-240.)

Ympäristöopin oppiaineen tavoitteissa vuosiluokilla 3-6, on kaksi tavoitetta, jossa sivutaan jotakin WHO:n seksuaalikasvatuksen osa-alueista. Toinen näistä tavoitteista kertoo että, oppilaalle tarjotaan mahdollisuuksia harjoitella toimimista eri rooleissa ryhmässä sekä vuorovaikutustilanteissa, innostetaan oppilasta itsensä ilmaisuun ja muiden kuuntelemiseen sekä

tuetaan oppilaan valmiuksia omien tunteiden ilmaisuun, tunnistamiseen ja säätelyyn (POPS 2014, 240). Tämä tavoite vastaa siis täysin WHO:n (2010) osa-alueeseen tunteet ja niiden säätely.

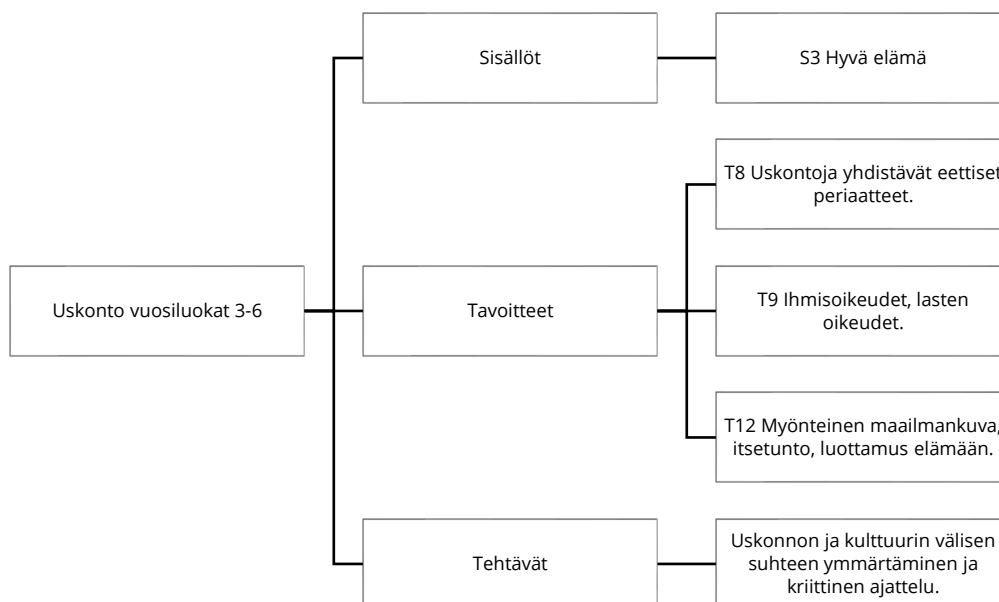
Toinen tavoitteista puolestaan vastaa parhaiten osa-alueisiin ihmiskeho ja ihmisen kehitys sekä terveys. Sen pääajatus on ohjata oppilas ymmärtämään terveyden eri osa-alueita, arjen terveystottumusten merkityksiä, elämäntapaa, yksilöllistä kasvua ja kehitystä nuoruudessa ja lapsuudessa sekä rohkaistaan oppilasta soveltamaan ja harjoittelemaan terveysosaamistaan arjessa. (POPS 2014, 241.) Näiden tavoitteiden lisäksi myös ympäristöopin oppiaineen sisällöissä tuotiin yhdessä esille seksuaalikasvatukseen liittyviä aiheita. S1 sisältö on nimeltään; Minä ihmisenä, johon liittyy ihmisen rakenne ja keskeiset elintoiminnot sekä ihmisen kasvu ja sen eri vaiheet. Lisäksi huomiota kiinnitetään kehitykseen sekä sen ajankohtaisiin muutoksiin ja niiden yksilöllisyyteen. Oman kehon ja mielen viestien tunnistaminen, ajatusten, tarpeiden, asenteiden ja arvojen tiedostaminen sekä terveyden osa-alueisiin perehtyminen ovat kaikki osa tätä sisältöä. Näiden lisäksi tässä sisällössä tuotiin esille tunteet, tunnetaidot ja tunteiden säätely (Kuvio 12). (POPS 2014, 241.) Edellä mainittu sisältöalue sisälsi monia seksuaalikasvatuksen piirteitä ja aihealueita.

KUVIO 12. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys ympäristöopin oppiaineessa vuosiluokilla 3-6 (mukailen Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

Uskonnon oppiaineen tehtävänä vuosiluokilla 3-6 on edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä kehittää oppilaiden uskonnon monilukutaitoa. Opetuksen tarkoituksena on antaa oppilaille monipuolista tietoa uskonnosta sekä auttaa oppilaita ymmärtämään keskustelua, jota uskontojen ympärillä käydään. Oppilaita ohjataan kohti kriittistä ajattelua sekä opettaa tarkastelemaan uskontoja sekä kulttuureja eri näkökulmista. Uskonnon opetuksessa annetaan oppilaille valmiuksia kunnioittamaan elämää, ihmisarvoa sekä sitä, mikä on toiselle pyhää. Oppilaita kehoitetaan ottavan vastuu omista teoistaan, mutta myös tunnistamaan omia oikeuksiaan. (Opetushallitus 2016, 246.)

Oppiaineen tavoitteissa mainitaan muun muassa perehtyminen eri uskontoja yhdistäviin eettisiin periaatteisiin. Lisäksi oppilaita ohjataan ymmärtämään ihmisoikeuksia, joista erityisesti lasten oikeuksia sekä yhteisiin liittyviä arvoja. Oppilaita autetaan ja tuetaan muodostamaan myönteinen maailmankuva, itsetunto sekä vahvistaa luottamusta itseään ja maailmaa kohtaan. Niin tavoitteissa kuin myös sisältöalueessa S3 Hyvä elämä, tuodaan esille seksuaalikasvatukseen liittyviä aiheita. Sisällössä mainitaan ihmisarvo, valinnat toiminnan taustalla sekä eettisyys ja oikeudet. (Opetushallitus 2016, 247-248.) (Kuvio 13.)

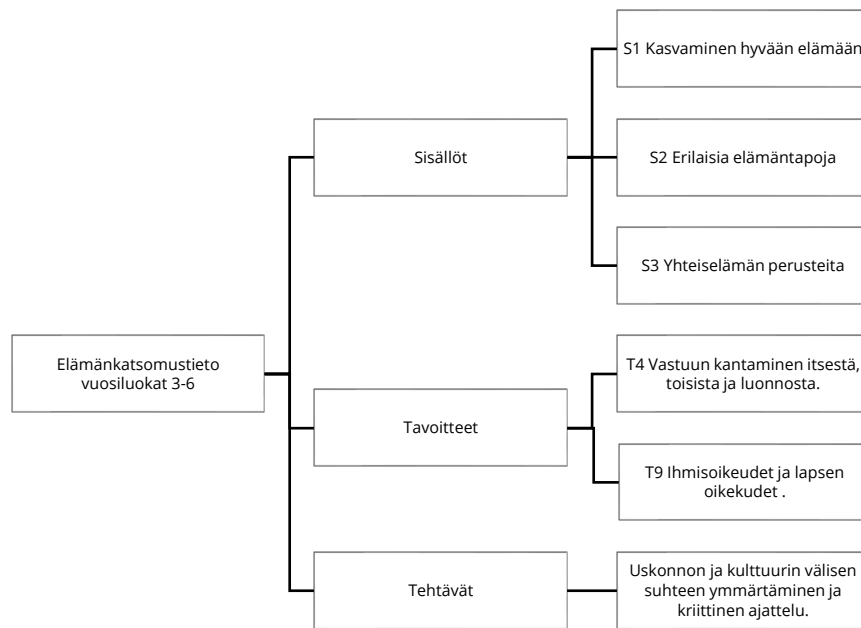

KUVIO 13. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys uskonnon oppiaineessa vuosiluokilla 3-6 (mukaillen Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

Elämäkatsomustiedon oppiaineen tehtävä on kehittää oppilaiden valmiuksia, jotta heistä kasvaa itsenäisiä, suvaitsevaisia ja arvostelukykyisiä yhteisön jäseniä. Opetuksessa pyritään monipuoliseen katsomuksellisen ja kulttuurisen yleissivistuksen kartuttamiseen sekä kehittämään oppilaiden kriittistä ajattelu- ja toimintakykyä. Vuosiluokilla 3-6 elämäkatsomustiedon oppiaineen erityinen tehtävä on oppilaiden rohkaiseminen ja tukeminen oman identiteetin ja elämäkatsomuksen rakentamiseen. (Opetushallitus 2016, 253.)

Elämäkatsomustiedon tavoitteissa tuodaan esille vastuun kantaminen toisista ihmisistä, luonnosta sekä itsestä. Oppilaita ohjataan tuntemaan ihmisoikeusetiikkaa sekä lapsen oikeuksia. Oppiaineen kolmessa eri sisältöalueessa mainitaan aiheita, jotka liittyvät seksuaalikasvatukseen. Sisältöalueessa "S1 Kasvaminen hyvään elämään" tuodaan esille toisten kohtaaminen ja erilaisten näkökulmien arvostaminen. Lisäksi oppilaiden halutaan tutkivan oikeudenmukaisuutta jokapäiväisessä elämässä. Oppilaat pääsevät pohtimaan yhdenvertaisuutta, onnellisuutta sekä hyvää elämää, arvoja ja normeja. Sisältöalueessa "S2 Erilaisia elämäntapoja" tutkitaan omaa identiteettiä eri näkökulmista, perehdytään suomalaiseen kulttuuriin sekä erilaisiin maailman- ja elämäkatsomuksiin. Pohditaan ymmärtämisen, yhdenvertaisuuden ja tietämisen eroja ja merkityksiä. Viimeissä sisältöalueessa "S3 Yhteiselämän perusteita" perehdytään ihmisten yhteiselämään tarkastelemalla muun muassa sopimuksen, lupauksen, oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden merkityksiä erilaisissa arkipäivien tilanteissa. (Opetushallitus 2016, 254.)

(Kuvio 14.)

KUVIO 14. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys elämäkatsomustiedon oppiaineessa vuosiluokilla 3-6 (mukailien Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

3.1.3 Oppiainekohtaiset tehtävät, tavoitteet ja sisällöt vuosiluokilla 7-9

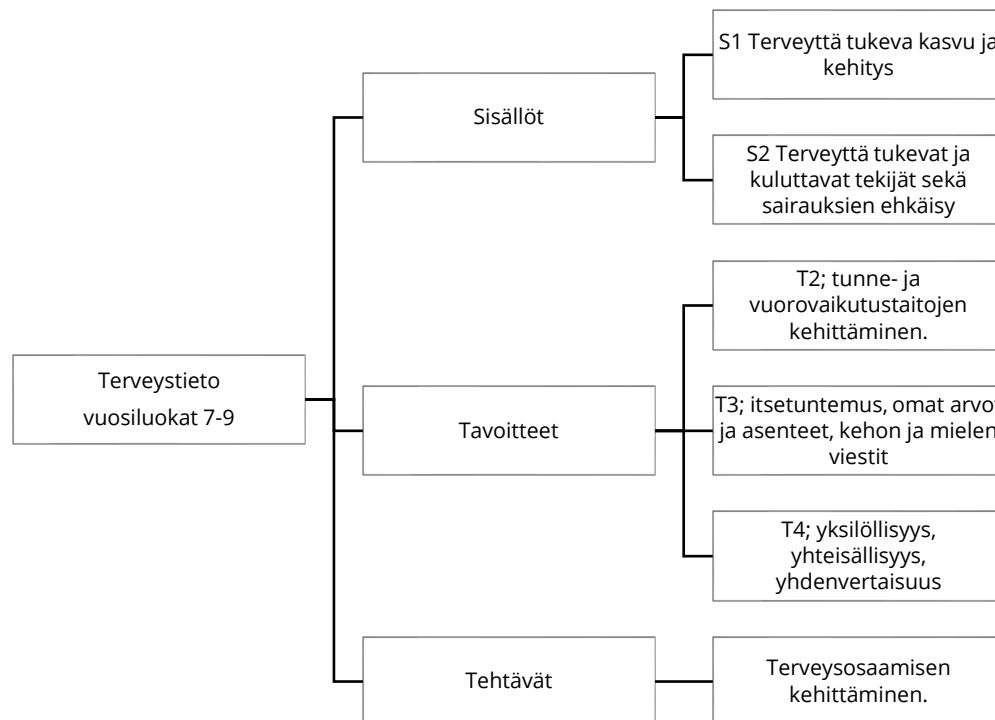
Vuosiluokilla 7-9 alkaa terveystiedon oppimäärä. Terveystiedon oppiaineen tehtävänä on oppilaiden monipuolisen terveysosaamisen kehittäminen. Seksuaaliterveys on osa kokonaisvaltaista terveysosaamista. Terveysteen, hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä ilmiöitä käsitellään juuri oppilaiden ikätaso huomioiden. Erityisesti opetuksessa korostetaan terveyteen liittyviä tietoja ja taitoja, itsetuntemusta sekä kriittistä ajattelua ja eettistä vastuullisuutta. Opetuksessa otetaan huomioon terveyden ilmiöiden monitasoisuus; terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät sekä niiden väliset yhteydet sekä syy-seuraussuhteet. Lisäksi opetuksessa tuetaan oppilaiden sosiaalisia taitoja, tunteiden tunnistamista ja säätelyä sekä tunnetaitojen kehittymistä. (Opetushallitus 2016, 398-399.)

Terveysosaaminen auttaa oppilaita hahmottamaan terveyden laaja-alaisuutta. Terveysosaamistaitojen avulla oppilaat saavat valmiudet tehdä tarkoituksenmukaisia sekä perusteltuja valintoja ja päätöksiä, jotka liittyvät terveyteen. Lisäksi terveysosaaminen lisää oppilaiden kykyä tunnistaa ja muokata niitä tekijöitä, jotka mahdollistavat oppilaiden oman ja

ympäristönsä terveyden sekä hyvinvoinnin ylläpitämisen ja edistäminen sekä ennenkaikkea arvostamisen. (Opetushallitus 2016, 399.)

Terveystiedon oppiaineen tavoitteissa mainitaan WHO:n (2010) määrittelemistä seksuaalikasvatuksen osa-alueista erityisesti tunteet, läheisyys ja itsetunto, moninaisuus sekä keho ja kehitys. Tavoitteista erityisesti kolme tavoitetta vastasivat osaltaan seksuaalikasvatuksen osa-alueisiin. Tavoitteissa mainittiin muun muassa tunne- ja vuorovaikutustaitojen valmiuksien kehittäminen kriisi- ja ristiriitatilanteissa, oppilaiden itsetuntemuksen, omien arvojen ja senteiden sekä kehon ja mielen viestin tunnistamisen harjoittaminen. (Opetushallitus 2016, 399.)

Terveystiedon oppiaineen sisällöissä mainittiin kahdessa sisältöalueessa seksuaalikasvatuksen osa-alueiden aiheita. Ensimmäisessä sisällössä (S1 Terveyttä tukeva kasu ja kehitys) painotetaan erityisesti identiteetin, minäkuvan ja itsetuntemuksen rakentumista, seksuaalista kehittymistä, huolenpidon, perheen ja läheisten merkitystä sekä itsensä arvostamista. Lisäksi sisällössä mainitaan tunntetaidot ja erityisesti tunteiden ilmaisu ja niiden säätely. Toisessa sisällössä (S2 Terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy) mainitaan suoraan seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin ja seksuaalisuuteen perehtyminen sekä seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuden ymmärtäminen ja tarkastelu. (Opetushallitus 2016, 400.) (Kuvio 15.)

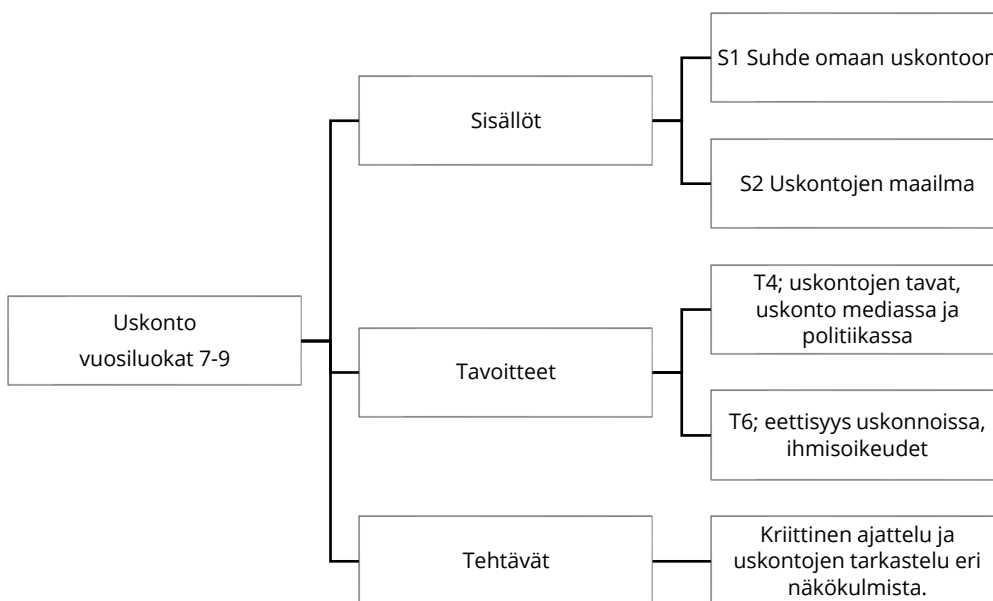

KUVIO 15. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys terveystiedon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 (mukailten Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

Uskonnon oppiaineen tehtävänä vuosiluokilla 7-9 on monipuolisen tiedon tarjoaminen eri uskonnoista sekä auttaa oppilaita ymmärtämään keskustelua, jota niistä käydään. Oppilaita halutaan ohjata itsenäiseen kriittiseen ajatteluun sekä uskontojen tarkasteluun eri näkökulmista. Opetuksessa otetaan huomioon uskon ja tiedon suhde sekä uskonnoille ominaisten kielten, symboliikan sekä käsitteiden tarkastelu. Lisäksi opetuksessa käsitellään eettistä ajattelua ja eettisyyden periaatteita. Ihmisoikeudet sekä uskontojen ja katsomusten erilaiset eettiset näkemykset. Eettisyyden näkökulmasta pohditaan myöskin eettisiä ongelmia ja elämänkysymyksiä. (Opetushallitus 2016, 404.)

Uskonnon oppiaineen kahdessa tavoitteessa sivutaan WHO:n (2010) seksuaalikasvatuksen osaluokkia. Tavoitteissa mainitaan muun muassa eri uskontojen katsomusten tapojen ja symbolien tarkastelu sekä uskontojen tunnistaminen mediassa, politiikassa ja populaarikulttuurissa. Näiden aiheiden lisäksi tavoitteissa mainitaan ihmisoikeudet, eettisyys sekä uskontojen ja katsomusten

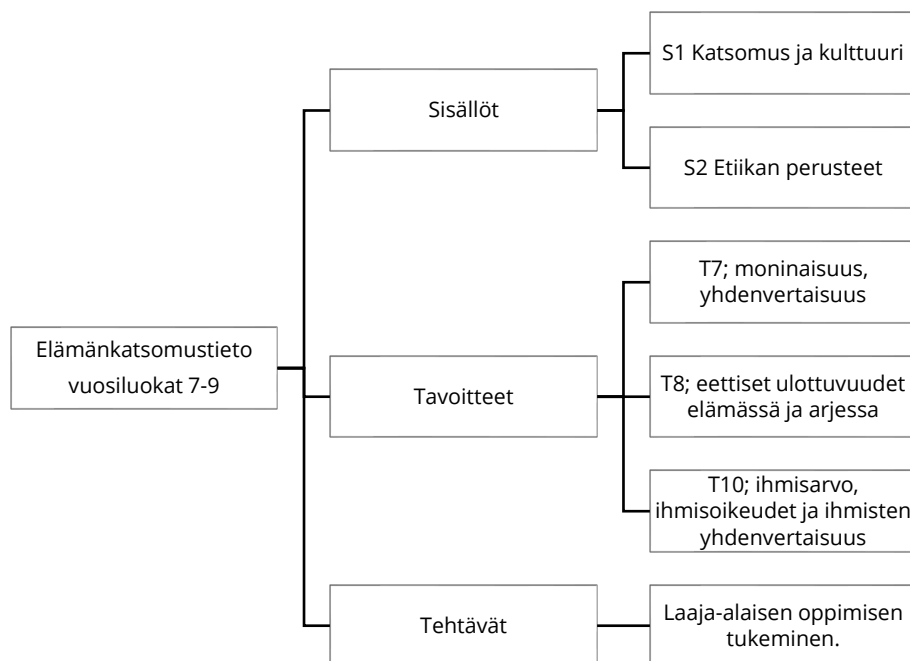
eettisiin periaatteisiin perehtyminen. Uskonnon oppiaineen kahdessa sisällössä mainitaan samankaltaisia aiheita. Ensimmäisessä sisältöalueessa (S1 Suhde omaan uskontoon) mainitaan opiskeltavan uskonnon juuret, oppi, lähteet, symbolit ja muut siihen liittyvät aiheet sekä uskonnon kulttuurivaikutuksiin liittyvät asiat. Toisessa sisältöalueessa (S2 Uskontojen maailma) tulee ilmi uskonnot voimavarana, uskonnon vaikutus eri puolilla maailmaa sekä uskontojen vaikutukset yhteiskuntaan ja kulttuuriin. (Opetushallitus 2016, 405.) Sisällöissä ja tavoitteissa tarkastellaan siis yleisesti seksuaalikasvatukseen vaikuttavia asioita, vaikkei sitä sanallisesti mainitakaan. (Kuvio 16.)

KUVIO 16. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys uskonnon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 (mukaillen Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

Elämäkatsomustiedon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 korostetaan erityisesti katsomuksia, ja inhimillisiä käytäntöjä sekä niitä koskevia merkityksiä, joita pidetään yksilöiden, yhteisöjen ja kulttuuriperinnön vuorovaikutuksien tuloksina. Elämäkatsomustieto oppiaineena tukee erityisesti oppilaiden laaja-alaista osaamista, joista itsestä huolehtiminen ja arjen taidot liittyvät parhaiten seksuaalikasvatukseen ja seksuaaliterveyteen. (Opetushallitus 2016, 411.) Elämäkatsomustiedon oppiaineen tavoitteissa korostetaan WHO:n (2010) seksuaalikasvatuksen osa-alueista oikeuksia, normeja ja tapoja sekä moninaisuutta. Kolmessa eri oppiaineen tavoitteessa korostetaan muun muassa maailman moninaisuutta ja yhdenvertaista kohtelua,

elämän eettisiä ulottuvuuksia sekä ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisuuden tuntemista ja ymmärtämistä. Kahdessa oppiaineen sisältöalueista sivuttiin seksuaalikasvatuksen osa-alueista muun muassa moninaisuutta uskontojen ja katsomusten näkökulmasta ja niihin liittyen eettisyyttä ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi sisällöissä mainittiin oikeudenmukaisuus, totuus, hyvyys ja tekojen oikeus, vääräys sekä eettisyys. Näitä aiheita pyritään opetuksessa korostamaan nuorten arjen tilanteiden kautta. (Opetushallitus 2016, 412.) (Kuvio 17.)

KUVIO 17. Seksuaalikasvatuksen näkyvyys elämäkatsomustiedon oppiaineessa vuosiluokilla 7-9 (mukailien Perusopetuksen opetus suunnitelman perusteet 2014).

3.2 Seksuaalikasvatus Namibian opetussuunnitelmassa

Tässä alaluvussa tarkastelen lähemmin Namibian opetussuunnitelmaa. Aluksi käsittelen perusopetuksen rakennetta ja tämän jälkeen keskityn perusopetuksen tavoitteisiin. Lopuksi tarkastelen seksuaalikasvatusta opetussuunnitelmassa, ensin laaja-alaisen teemojen ja aiheiden kautta ja tämän jälkeen opetuksen vaiheiden kautta. Käytän tässä alaluvussa apunani Namibian

koulutus-, taide- ja kulttuuriministeriön julkaisemaa asiakirjaa The national curriculum for basic education – Republic of Namibia, joka on julkaistu vuonna 2016.

Perusopetuksen rakenne

Namibiassa perusopetus on jaettu neljään eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on nimeltään "Junior Primary", joka kattaa luokat 1-3 sekä esikoulun. Esikoulussa oppilaat harjoittelevat vuorovaikutustaitoja sekä sosiaalisia ja motorisia taitojaan. Oppilaita ohjataan kohti akateemisempaa opiskelutapaan jo esikoulusta alkaen. Vuosiluokilla 1-3 oppilaat oppivat lukemisen ja kirjoittamisen taitoja kahdella eri kielellä. Lisäksi oppilaat oppivat pitämään huolta omasta terveydestään ja pääsevät kehittämään luovuuttaan ja omia ilmaisutapojaan. Opetus ja oppiminen tapahtuvat ensimmäisillä vuosiluokilla aina äidinkielen tai toisen paikallisen hallitsevan kielen mukaan. Oppilaiden opiskelevat myös erilaisia arkielämään liittyviä tietotekniikkataitoja. Ensimmäisten vuosiluokkien jälkeen oppilailla tulisi olla hallussa perustaisot tietokoneen käytöstä ja siitä, miten sitä hyödynnetään opiskeluprosessissa. (National Institute for Educational Development 2016, 3-4.)

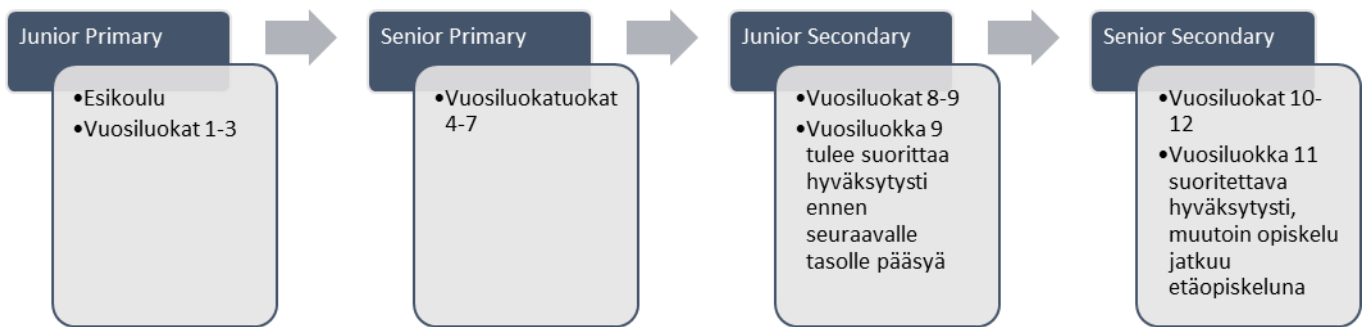
Toinen perusopetuksen vaihe on nimeltään "Senior primary", joka kattaa luokat 4-7. Neljännellä luokalla opetuskieleksi vaihtuu englanti. Tässä perusopetuksen toisessa vaiheessa oppilaat rakentavat omia tietojaan ja taitojaan kirjallisuudessa ja matematiikassa sekä kehittävät oppimistaitojaan. Lisäksi oppilaat oppivat lisää tietoa luonnon- ja yhteiskuntatieteessä, teknologissa ja taiteissa. "Senior primary" vaiheessa oppilailta vaaditaan ymmärrys erilaisista tietokoneohjelmista sekä perus navigointitaidot eri Windows- ympäristöissä. (National Institute for Educational Development 2016.)

"Junior primary" sekä "Senior primary" muodostavat yhdessä perusopetuksen vaiheen. Namibiassa perusopetukseen kuuluu kaikki koulutus ja opetus ennen työelämään tai jatko-opintoihin siirtymistä. Seuraavat vaiheet opiskelussa ovat "Junior Secondary" sekä "Senior Secondary". (National Institute for Educational Development 2016.)

"Junior Secondary" vaiheeseen kuuluvat luokat 8-9. Opiskeltavat aiheet ja oppiaineet jatkuvat samoina kuin "Senior Primary" vaiheessa. Jo opittuja asioita vahvistetaan ja laajennetaan tasolle,

jossa oppilaat valmistautuvat aikuisuuteen. Näin myöskin vahvistetaan akateemista opiskelua ja oppimista ja ohjataan kohti akateemisempaa oppimista. Luokilla 8-9 oppilaiden pääoppiaineet ovat englanti, matematiikka ja jokin toinen kieli. Tiedeaineita opiskellaan yhdessä vaihtoehtoisesti kahden ammatillisen oppiaineen kanssa. Kun oppilaat jatkavat "Senior Secondary" opintoihin, heille tarjotaan mahdollisuus erikoistua ja syventyä tarkemmin johonkin tiettyyn tieteenalaan. Junior Secondary vaiheesta seuraavaan vaiheeseen pääsemiseksi tulee 9. luokka suorittaa hyväksytysti 10. vuosiluokkaa asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Muutoin 9. luokka tulee suorittaa uudestaan. (National Institute for Educational Development 2016.)

"Senior Secondary" on viimeinen vaihe. Se sisältää luokat 10-12, joita voidaan verrata Suomen ammattikoulu opintoihin tai lukio-opintoihin. Tämä vaihe on opintojen vaiheista ensimmäinen, jossa heikosti suoriutuvat voivat tippua koulutuksesta ulkopuolelle. Mikäli vuosiluokalla 11, ei pysty suoriutumaan annetuista vaatimuksista ja tavoitteista, joutuu lähtemään koulutusjärjestelmästä pois. Oppilas voi kuitenkin jatkaa opintojaan etäkoulussa. Kaikki ne, jotka ovat onnistuneet saavuttamaan asetetut tavoitteet, saavat jatkaa vuosiluokalle 12. Luokilla 10-11 kaikki oppilaat opiskelevat englantia, matematiikkaa ja jotakin toista kieltä. Lisäksi he valitsevat jonkin tieteenalan, joka sisältää tai toisiaan tukevista oppiaineista. Oppilaan tietoteknisten taitojen tulee olla kehittyneet niin, että erilaisten applikaatioiden käyttö on sujuvaa ja tietokoneen käyttö on edistynyt. Luokilla 10-12 oppilaille tulee uutena oppiaineena "Life skills"- oppiaine, joka valmistaa oppilaita kohtaamaan nuorena aikuisena vastaan tulevia haasteita sekä auttaa tekemään erilaisia uravalintoja. Tämän edellä mainitun oppiaineen lisäksi oppilaiden tulee valita kolmesta viiteen oppiainetta, joita he opiskelevat. Nämä oppiainevalinnat tulee olla sellaisia, jotka mahdollistavat viimeisen luokan loputtua sen, että oppilaat ovat hyvin valmistautuneita jatko-opintoihin, harjoitteluihin tai pääsemään työmarkkinoille. (National Institute for Educational Development 2016.) (Kuvio 18.)

KUVIO 18. Namibian perusopetuksen vaiheet/tasot (mukaan The National Curriculum for basic education 2016).

Namibian perusopetuksen tavoitteet

Namibian perusopetuksen keskeisenä tavoitteena on kasvattaa oppilaita aktiivisen tietoyhteiskunnan jäseniä, jotka osaavat käyttää olemassa olevaa tietoa viisaasti ja uutta tietoa luodaan jatkuvasti. Lisäksi tavoitteena on huipputeknologian käyttö, uudet innovaatiot, tutkimus, kestävän kehityksen edistäminen ihmisten ja ympäristön kannalta sekä vaalia yrittäjyyttä. Vahva identiteetti ja positiiviset arvot ovat perusopetuksen keskiössä. Perusopetuksessa vaalitaan elinikäistä oppimista osana tietoja ja taitojen, vahvan identiteetin ja kulttuurin oppimisessa ja sisäistämisessä niin kotona kuin koulussa. (National Institute for Educational Development 2016, 4-5.)

3.2.1 Perusopetuksen laaja-alaiset teemat ja aiheet

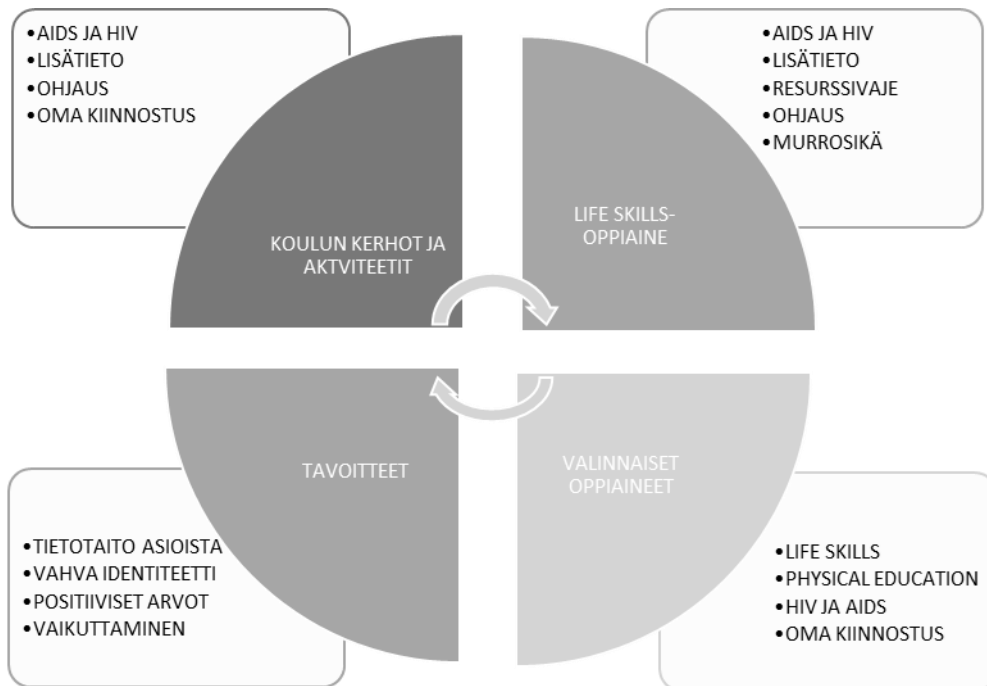
Laaja-alaisia teemoja Namibian perusopetuksen opetussuunnitelmassa ovat HIV ja AIDS kasvatus, terveys sekä terveys ja hyvinvointi kasvatus. Nämä aiheet sivuuttavat seksuaalikasvatusta. Kuitenkaan terminä seksuaalikasvatus ei tule lainkaan opetussuunnitelmassa esille. Lisäksi opetussuunnitelmassa laaja-alaisia teemoja ovat ihmisoikeudet ja demokratia, tieto- ja viestintäteknologia, ympäristöoppi ja liikenneturvallisuus. Kaikki nämä aiheet ovat sellaisia, jotka käsittelevät jotkin riskiä tai haastetta, joka on esille Namibian yhteiskunnassa. Erityisesti riskit, jotka liittyvät HIV- ja AIDS- sairauksiin sekä heikkoon hygieniaan ja jätteisiin kuin myös terveyteen ovat suoranaisesti osa seksuaalikasvatusta. Jokaisen oppilaan halutaan ymmärtävän erilaisten

riskien ja haasteiden luonne sekä se, miten ne vaikuttavat yhteiskuntaa, elämänlaatuun sekä ihmisiin nyt ja tulevaisuudessa. Erityisesti nuorten tulee ymmärtää, kuinka he voivat käsitellä näitä haasteita omassa elämässään niin koulussa, kotona kuin paikallisessa yhteisössä. (National Institute for Educational Development 2016, 14.)

Opetussuunnitelmassa mainitaan myöskin erilaisia opintokokonaisuuksia, jotka mahdollistavat seksuaalikasvatuksen perusopetuksessa. "Life Skills"- oppiaine on oppilaiden elämäntaitoja kehittävää ja se mahdollistaa tietojen ja ohjeiden saamisen tarvittaessa. Namibiassa on suuri määrä orpoja sekä haavoittuneita lapsia. Lisäksi HIV:n ja AIDS:n vaikutus lapsiin ja nuoriin vahvistaa "Life Skills"- oppiaineen tarvetta. Oppiaine mahdollistaa sosiaalisiin ja emotionaalisiin haasteisiin ja vaikutuksiin tutustumista ja niiden tunnistamista. Namibiassa pyritään siihen, että jokaisesta koulusta löytyisi edes yksi "Life Skills"-opettaja. Tämän oppiaineen lisäksi oppilaita kehoitetaan liittymään erilaisiin koulun aktiviteetteihin. Aktiviteetit liittyvät usein aihealueisiin, joihin koulussa on rajallinen määrä aikaa tai ei aikaa ollenkaan. Tällaisia ovat erilaiset kerhot ja klubit, joissa keskitytään esimerkiksi HIV:n ja AIDS:n, tieteeseen, ympäristöön, väittelyihin tai vaikkapa koulun lehden kirjoittamiseen. (National Institute for Educational Development 2016, 14.)

3.2.2 Opetuksen vaiheet

Namibian opetussuunnitelmassa seksuaalikasvatusta ei ole nimetty tarkasti, mutta se näkyy opetussuunnitelmassa esimerkiksi oppiaineiden sisältöjen kautta. Seksuaalikasvatus kuitenkin näkyy opetussuunnitelmassa eri tavoin (Kuvio 19). Jokaisessa perusopetuksen vaiheessa käsitellään seksuaalikasvatusta eri oppiaineiden kautta. Seuraavaksi tarkastelen erikseen jokaista perusopetuksen vaihetta ja sitä, miten seksuaalikasvatus esiintyy opetuksessa (Kuvio 20).

KUVIO 19. Seksuaalikasvatus Namibian opetus suunnitelmassa.

”Junior Primary”- vaiheessa jo ensimmäisellä luokalla aloitetaan HIV ja AIDS kasvatus, sillä oppilaat ovat vielä ikään kuin ”tulevaisuuden toivoja”. Nuorena aloitettu seksuaalikasvatus mahdollistaa sen, että sukupolvi on hyvin koulutettu ja he ovat saaneet tarpeeksi tietoa, jotta osaavat suhtautua oikein esimerkiksi AIDS pandemiaan. Puolestaan ”Senior Primary” vaiheessa oppilaat aloittavat erikseen health education- oppiaineen eli terveystiedon. HIV ja AIDS kasvatus on tässä vaiheessa intensiivisintä, sillä oppilaat ymmärtävät paremmin faktoja, haasteita ja asenteita, joita liittyy HIV:iin ja AIDS:iin. Terveystieto on tässä ikävaiheessa tärkeää, sillä oppilaat pystytään valmistamaan hyvin tulevaan murrosikään ja muutoksiin sekä paineisiin, joita murrosikä voi tuoda mukanaan. (National Institute for Educational Development 2016.)

”Junior Secondary”- vaiheessa oppilaat opiskelevat muun muassa ”Physical science” sekä ”Life Science” oppiaineita, mutta voivat vielä syventää tietotaitojaan valitsemalla valinnaisia oppiaineita. Valinnaisina oppiaineina ovat muun muassa ”Life Skills”- oppiaine, joka perustuu erilisiin seksuaalikasvatuksen osa-alueisiin, sekä ”Physical education”- oppiaine, jossa tutkitaan enemmän ihmisen fyysisyyttä, biologiaa ja muuta aiheeseen liittyvää. Viimeisessä vaiheessa eli ”Senior

Secondary” vaiheessa edistetään itsetajuntaa sekä ymmärrystä asenteista, arvioista, uskomuksista sekä muista asioista, joita liittyy monikielisyyteen sekä monikulttuuriseen yhteiskuntaan. Oppilaita rohkaistaan arvostamaan ihmisoikeuksia ja sananvapautta. ”Senior Secondary” vaiheessa tarjoaa oivalluksia ja ymmärryksiä kriittisistä haasteista, joita muuttuvassa maailmassa tapahtuu. Nämä haasteet, joita ovat muun muassa AIDS pandemia, ilmastonlämpeneminen, ympäristön heikkeneminen, varallisuuden eriarvoinen jakautuneisuus sekä muun muassa laajenevat ja kasvavat konfliktit, vaikuttavat jokaisen ihmisen elämänlaatuun. (National Institute for Educational Development 2016.)

Kaiken kaikkiaan Namibian perusopetuksen opetussuunnitelmassa seksuaalikasvatus ei terminä tule esille ollenkaan. Kuitenkin seksuaalikasvatukseen liittyvää valistusta ja kasvatusta on löydettävissä jokaiselta vuosiluokalta ja perusopetuksen vaiheesta. Pitkälti seksuaalikasvatus on kuitenkin liitettävissä johonkin sellaiseen aiheeseen, joka nähdään riskinä tai haasteena yhteiskunnassa, kuten AIDS pandemia. Seksuaalikasvatuksen aihealueista esimerkiksi synnytys, raskaus, ehkäisy tai muut tärkeät aiheet jäivät täysin mainitsematta opetussuunnitelmassa. Lisäksi seksuaalikasvatuksen määrä on vähäistä ja lisäopetuksen tai lisätiedon saaminen jää oppilaan oman kiinnostuksen varaan. Oppilaan täytyy valita valinnaisia oppiaineita, joissa aiheita käsitellään tai liittyä johonkin koulun kerhoon, joka liittyy seksuaalikasvatuksen aiheisiin; eli AIDS ja HIV sairauksiin. (National Institute for Educational Development 2016.)

	Junior primary (esikoulu+luokat 1-3)	Senior primary (luokat 4-7)	Junior secondary (luokat 8-9)	Senior secondary (luokat 10-12)
HIV & AIDS- KASVATUS (perustieto)	✘			
HIV & AIDS- KASVATUS (intensiivinen opetus, syvällisempi tieto)		✘		
PHYSICAL SCIENCE			✘	
LIFE SCIENCE			✘	
LIFE SKILLS (valinnainen oppiaine, seksuaalikasvatuksen eri osa-alueet)			✘	
PHYSICAL EDUCATION (valinnainen oppiaine, ihmisen biologia)			✘	
Yhteiskunta kasvatus (vaikutukset, uhat, mahdollisuudet jne.)				✘

KUVIO 20. Seksuaalikasvatus Namibian opetussuunnitelmassa luokka-asteittain.

4 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS

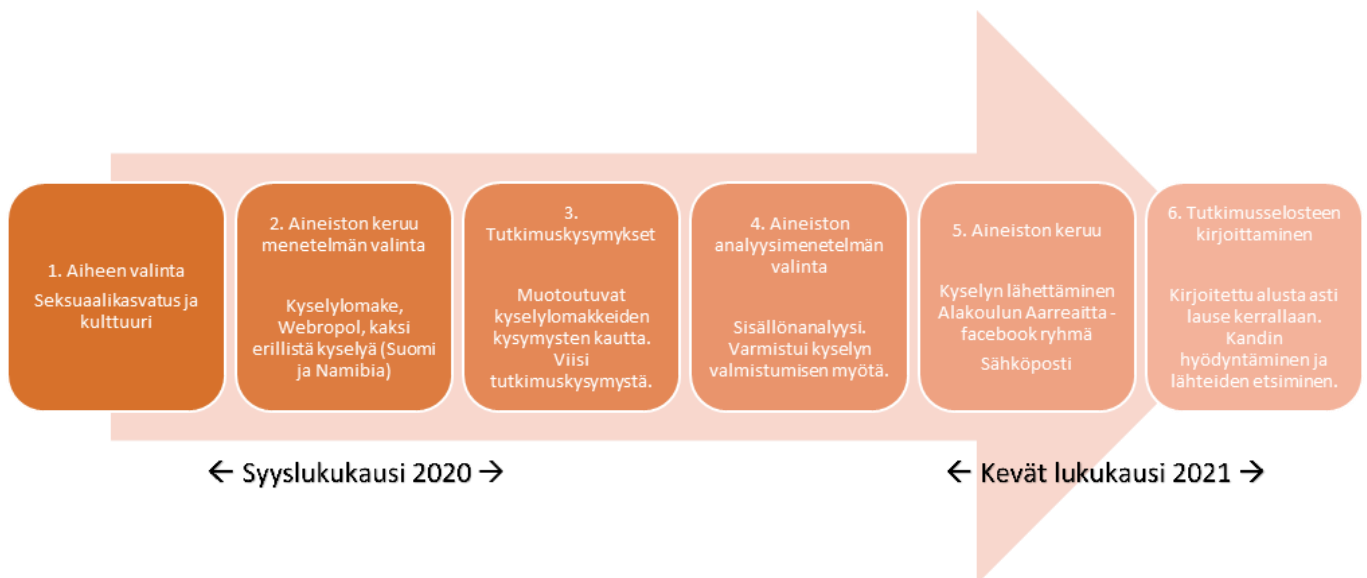
Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on monia erilaisia lähestymistapoja, aineistonkeruu- sekä analyysimenetelmiä. Tutkimusote on fenomenografinen, joka on erityisesti kasvatustieteessä hyvin yleisesti käytetty. Fenomenografisessa tutkimuksessa tarkoituksena on tuoda esille ihmisten käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Rissanen 2006; Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1995, 117.) Tässä tutkimuksessa tutkin opettajien käsityksiä seksuaalikasvatuksesta ja kulttuurista sekä nostan esille eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä kahden maan, Suomen ja Namibian, välillä.

4.1 Tutkimuksen jäsentyminen

Tutkimus alkaa luonnollisesti aina aiheen valinnalla (ks. Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997; Tuomi & Sarajärvi 2002, 184). Valitsin aiheeni oman kandidaatin tutkielman aiheen myötä. Halusin jatkaa seksuaalikasvatuksen parissa. Päädyin kuitenkin muokkaamaan näkökulmaa sekä aihetta, johon seksuaalikasvatuksen rinnastan. Taustalla on oma mielenkiintoni ja kiinnostukseni seksuaalikasvatukseen ja sen monimuotoisuuteen maailmassa. Tärkeää tutkimuksen aihetta valittaessa on kuitenkin se, että kysyy itseltään, miksi valitsen aiheen, tuoko tutkimus ja sen aihe lisätietoa tai onko se yhteiskunnallisesti merkittävä. Tämän jälkeen oli helppoa aloittaa kirjallisuuden ja lähteiden etsiminen. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 173-175.) Aluksi ideoin aihetta pitkään ja lopulta monien erilaisten ideariihien kautta päädyin lopulliseen aiheeseeni. Tärkeintä oli aiheen rajaaminen, jotta pysyn itse selvillä siitä, mitkä tutkin. Aiheen rajauksessa kysyin apua ystäviltä ja erityisesti hyödynsin myös tutkimusohjaajaani tässä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 66-75.) Tutkimukseni jäsentyi niin, että aiheen valinnan ja lähdekirjallisuuden etsinnän jälkeen muodostin tutkimussuunnitelman (kuvio 21). Tiesin jo pro gradu - seminaareja aloittaessani, että haluan jatkaa seksuaalikasvatuksen parissa, mutta haluan tuoda sen rinnalle myös kulttuurin näkökulman. Lopulta aiheita pohtiessani löysin kyseisen aiheeni, seksuaalikasvatus osana opetusta ja erityisesti opettajien käsityksiä siitä. Tutkin suomalaisten ja namibialaisten opettajien käsityksiä, joten kulttuurin näkökulma tulee sitä kautta esille. Aiheen

valinnan jälkeen pohdin, millä menetelmällä keräisin tutkimusaineistoni. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 180-182.)

Tämän jälkeen aloin pohtia tarkemmin tutkimuskysymyksiä, jotka muovautuivat viikkojen ajan todella paljon. Sain muodostettua viisi erilaista tutkimuskysymystä, joihin saan vastauksia kyselylomakkeen eri kysymyksistä. Tutkimuskysymykset ovat; 1) Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?, 2) Miten opettajat näkevät seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta?, 3) Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?, 4) Miten opettajat näkevät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa? ja viimeinen tutkimuskysymys on 5) Minkälaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia seksuaalikasvatuksessa on Suomen ja Namibian välillä? (Kuvio 22). Aineiston analyysimenetelmäksi valikoitui lopulta sisällön analyysi. (Tuomi & Sarajärvi 2018.) Aiheen valinta, aineistonkeruu menetelmän valinta, kyselyn luominen sekä tutkimuskysymysten ja tutkimusmenetelmän valinnan sain tehtyä syyslukukauden 2020 aikana. Aineiston keruu osoittautui kuitenkin hieman haastavaksi. Sain kuitenkin aineiston kerättyä tammikuun 2021 puoleen väliin mennessä. Lähetin kyselylomakkeen muutamille tutuille opettajille sekä laitoin ilmoituksen Facebookin Alakoulun Aarreaitta ryhmään, jossa on monia satoja opettajia, opettajaksi opiskelevia, entisiä opettajia sekä muista kasvatustieteestä ja opetuksesta kiinnostuneita. Aineiston keruun jälkeen pääsin aloittamaan aineiston analyysin ja kirjoittamaan lopullista raporttia. Tutkimusraporttia olen kirjoittanut ensimmäisestä päivästä lähtien pikkuhiljaa. Tutkimusselosteen on kuitenkin tarkoitus olla valmis kevät lukukauden 2021 loppuun mennessä. Koko tutkimusselosteeni päättyy pohdintaan siitä, miten tutkimus sujui, miten tutkimuksen eettinen luonne näkyy tai siihen onko tutkimus luotettava. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 180-182.)

KUVIO 21. Oma tutkimussuunnitelma ja sen rakentuminen seksuaalikasvatuksen pro gradu-tutkielmaksi.

KUVIO 22. Tutkimuskysymykset tässä pro gradu-tutkielmassa.

4.2 Tutkimuksen menetelmällinen kehys ja tutkimusote

Tässä tutkimuksessa tarkastelen seksuaalikasvatusta osana opetusta opettajien käsitysten näkökulmasta. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää seksuaalikasvatuksen osuutta opetuksessa. Tässä tutkimuksessa tarkastelen opettajien käsitysten pohjalta seksuaalikasvatusta osana opetusta. (Ks Valli; Kiviniemi 2018.)

Fenomenografia

Tutkimukseni tutkimusote on fenomenografinen, sillä tutkin opettajien käsityksiä seksuaalikasvatuksesta. Toisin sanoen, fenomenografisessa tutkimusotteessa paneudutaan ihmisten erilaisiin käsityksiin tutkittavasta ilmiöstä. Fenomenografia on yksi kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen tutkimussuuntauksista. (Rissanen 2006, 34.) Fenomenografisen tutkimusotteen tarkoitus on saada esiin tutkittavaan ilmiöön liittyvät erilaiset käsitykset tai kokemukset ja niiden vaihtelu (Rissanen 2006). Ihmisten käsitykset ovat erilaisia ja perustuvat usein kokemuksiin ja ihmisen kokemustaan. Käsitysten erilaisuus näkyy myös siinä, että niiden viitetausta vaihtelee, jolloin ne ovat sisällöllisesti erilaisia. Tämä erottaa fenomenografian käsitystutkimuksista, sillä se keskittyy erityisesti käsitysten sisällöllisiin eroihin. (Syrjälä ym. 1995, 114-115.)

Tutkimuskysymyksiä on yhteensä viisi. Tutkimuskysymykset muodostuivat kyselylomakkeen kysymysten pohjalta ja lopulta tutkimuskysymykset on saatu nykyiseen muotoonsa. Kaikki tutkimuskysymykset tuovat eri näkökulmista esille seksuaalikasvatuksen opetuksessa; kulttuurin merkitys ja vaikutus, opettajuus, opetus, opettajien käsitykset sekä vertailu maiden välillä. Jokainen tutkimuskysymys on muodostettu niin, että se on helppo linkittää kyselylomakkeen kysymyksiin ja vastauksiin. Tätä kutsutaan fenomenografisessa tutkimuksessa ongelmanasetteluksi. Tutkimusongelmien muodostamisessa pystytään jo vaikuttamaan siihen, millaisia kysymyksiä kyselylomakkeeseen tulee ja myöskin päinvastoin. Tutkimusongelmat on linkitetty teoriaan, kyselylomakkeen kysymykset tutkimusongelmiin ja kyselylomakkeen kysymykset tutkimusongelmiin sekä tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin. (Syrjälä 1995, 134.)

4.3 Kohdejoukko

Tutkimuksen kohdejoukko koostui yhteensä 30 opettajasta. Suomesta vastaajia oli yhteensä 17 ja Namibiasta yhteensä 13. Kuitenkin yksi Namibian vastaajista, oli vastannut vain taustatietoihin koskeviin kysymyksiin. Nämä vastaukset on otettu huomioon vastaajien taustatiedoista koostetussa taulukossa (Taulukko 3.) Suomalaisista vastaajista 11 ovat luokanopettajia, 2 erityisopettajia, 2 erityisluokanopettajia ja yksi vastaajista luokanopettaja sekä aineenopettaja. Namibian vastaajilla eroa vastaajien välillä oli enemmän. Lähes kaikki vastaajat olivat vastanneet olevansa jonkin tietyn oppiaineen opettajia. Vain yksi vastaajista oli luokanopettaja ja yksi vastaaja entinen opettaja, joka toimii muissa tehtävissä nykyisin.

Opetusvuosia suomalaisten vastaajien kohdalla oli seitsemällä vastaajalla kertynyt 0-5 vuotta. Neljällä vastaajalla 10-15 opetusvuotta ja viidellä vastaajalla yli 20 opetusvuotta. Vain yhdellä vastaajalla oli takanaan 15-20 opetusvuotta. Kukaan vastaajista ei vastannut opetusvuosikseen 5-10 vuotta. Namibialaisten vastaajien kesken puolestaan suurin osa vastauksista osui juuri 5-10 opetusvuoteen. Kolme vastausta oli yli 20 opetusvuodessa sekä 15-20 opetusvuodessa. Kahdella vastaajalla on takanaan 10-15 vuotta opetusta. Kukaan ei Namibialaisista vastannut, että opetusvuosia oli takana 0-5 vuotta.

Kyselyyn vastanneista opettajista Suomessa suurin osa vastasi opettavansa ala-astella ja vain yksittäisiä vastauksia oli muissa vaihtoehdoissa. Namibian opettajista suurin osa puolestaan vastasi opettavansa yläkoulussa ja loput vastaukset hajaantuivat tasaisesti muiden vastausvaihtoehtojen kesken. Vuosiluokilla 3-6 opettavia, oli suurin osa suomalaisista vastaajista, lähes 11 vastaajaa. Namibialaisten vastaajien kohdalla vastaukset opetusluokkien suhteen jakautuivat hieman tasaisemmin, mutta eniten vastauksia oli vuosiluokkien 10-12 kohdalla, jopa viisi vastaajaa.

Suomalaisia kyselyyn vastanneita opettajia oli ympäri Suomea. Etelä-Suomesta oli kuitenkin eniten vastaajia. Vastauksia saatiin myös Itä-, Länsi- ja Pohjois-Suomesta. Namibian kyselylomakkeessa ei kysytty sitä, mistä päin Namibiaa vastaaja on, vaan kysymys muokattiin niin, että millainen koulu on, jossa vastaaja työskentelee. Viisi vastaajaa työskenteli paikallisessa koulussa ja kolme

vastaajista yksityisessä koulussa. Loput vastaajista työskentelivät kaupungin tai maaseudun kouluissa.

Kyselylomakkeen taustatiedoissa kysyttiin myös vastaajien valmiuksia toimia seksuaalikasvattajana sekä heidän koulutustaan. Suomalaisista vastaajista 14 oli taustallaan yliopiston kandidaatti sekä maisteri tutkinto. Namibialaisista vastaajista kuudella koulutuksena oli yliopisto tutkinto. Lopuilla oli vastauksena ammattikorkeakoulu tai mahdollisesti opiskeli vielä työn ohella. Valmiudet toimia seksuaalikasvattajana koettiin niin Suomessa kuin Namibiassakin samalla tavalla. Suurin osa vastauksista osui vastauksen: "Hyvät taidot", kohtaan. Seuraavaksi eniten vastattiin, että seksuaalikasvattajana koetaan olevan "heikot taidot". (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Tutkimukseen osallistuneiden opettajien taustatiedot.

Työnimike	Luokanopettaja Eriytisopettaja Muu, mikä?	11 2 4	Profession	Class teacher Teacher of specific subject Former teacher Some other	1 10 1 1
Opetusvuodet	0-5 vuotta 10-15 vuotta 15-20 vuotta yli 20 vuotta	7 4 1 5	Teaching years	5-10 years 10-15 years 15-20 years over 20 years	1 2 3 3
Opetettava luokka-aste	Ala-asteella Ylä-asteella Ala-aste + Ylä-aste Muu, mikä?	12 1 2 2	Grade to teach	Primary school Secondary school Special education school No answers	1 1 1 3
Opetusluokka	3.-6.lk 7..9.lk Muu, mikä? Ei vastauksia	11 1 4 2	A class to teach	Pre primary Grades 4-7 Grades 8-9 Grades 10-12 Some other No answers	1 1 1 1 3 2
Koulun sijainti	Etelä-Suomi Itä-Suomi Länsi-Suomi Pohjois-Suomi	12 2 2 1	The type of the school	Private school Local school School at the city School at the countryside No answers	3 1 2 1 2
Valmiudet toimia seksuaalikasvattajana	Hieman valmiuksia Jonkin verran valmiuksia Hyvät valmiudet Erittäin hyvät valmiudet	4 3 7 3	Skills to work as a sexual educator	Weak skills Some skills A little bit skills Good skills Great skills No answers	3 2 1 1 2 1
Koulutus	Yliopisto kandidaatti + maisteri tutkinto Yliopisto kandidaatti tutkinto + opiskelen tällä hetkellä Kandi + maisteri + opiskelen tällä hetkellä	14 1 2 vastauksia yht. 17	Education	University University of applied sciences College Studying at the moment University + University of applied sciences	1 2 1 2 2 Total 13

4.4 Kyselytutkimus

Valitsin tutkielmani tutkimusmenetelmäksi kyselytutkimuksen. Kyselytutkimus on yksi tapa kerätä tietoa ihmisten mielipiteistä, toiminnasta tai asenteista ja arvoista (Vehkalahti 2014, 11). Tämän vuoksi päädyin itsekin valitsemaan kyselytutkimuksen, sillä kyselyn kautta saan selville opettajien käsityksiä, mielipiteitä ja ajatuksia. Kyselytutkimus perustuu siihen, että tutkija esittää vastaajille erilaisia kysymyksiä kyselylomakkeen välityksellä. Kyselytutkimus ja haastattelututkimus ovat luonteeltaan samankaltaisia. Kyselytutkimus kuitenkin eroaa haastattelututkimuksesta siinä, että kyselytutkimuksessa tutkija ei ole vastaajan kanssa samassa tilassa vastaamisen aikana tai läsnä vastaamisessa esimerkiksi puhelimitse. (Vehkalahti 2014, 11-12.)

Kyselytutkimuksessa kyselylomakkeen ohessa olevalla saatekirjeellä on suuri merkitys. Saatekirjeen tulee motivoida vastaajaa vastamaan kyselyyn. (Vehkalahti 2014, 47.) Laatimani verkkokyselylomakkeen alussa oli saatekirje, jossa kerroin, mitä tutkin ja miksi, kuka olen, mistä tulen ja mihin kyselystä saatuja vastauksia käytetään. Saatekirjeessä kerroin vastaajille, millainen kyselylomake on ja millaisista kysymyksistä se koostuu. Erityisesti tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta kertominen pystyvät motivoimaan vastaajia vastamaan kyselyyn.

Kyselytutkimuksessa tutkimusaineisto saadaan kyselylomakkeen pohjalta. Tutkimusaineisto saadaan verkkokyselylomakkeesta helposti, sillä vastaukset pystytään tallentamaan tiedostoiksi, jotta niitä on helpompi käsitellä, kuin paperisia kyselylomakkeita. (Vehkalahti 2014, 50.) Kun tutkimusaineisto on saatu kasattua, on aika tutustua tutkimusaineistoon ja havaita mahdolliset vajaat vastaukset tai mahdolliset vastauksen kesken jättäneet vastaajat. Tämän jälkeen on aika aloittaa aineiston tarkka analysointi ja tulosten tulkinta.

4.5 Aineisto ja aineiston käsittely

Päädyin tekemään kyselylomakkeen, joka koostui muutamasta monivalintakysymyksestä, jotka kartoittavat vastaajan taustatietoja sekä useammasta avoimesta kysymyksestä liittyen seksuaalikasvatukseen. Kyselylomakkeen valmistuttua analyysimenetelmäksi valikoitui lopulta

sisällönanalyysi. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella, joka on luotu Webropol- kyselytyökalun avulla. Kyselyitä luotiin yhteensä kaksi kappaletta, toinen suomalaisille opettajille ja toinen namibialaisille opettajille, joka luotiin englanninkielisenä. Kysely koostui seitsemästä erilaisesta monivalintakysymyksestä, joilla kartoitettiin vastaajien taustatietoja. Avoimia kysymyksiä oli yhteensä yhdeksän, joista kuusi oli sellaisia, joihin vastaaja sai kirjoittaa niin paljon kuin halusi. Kyselylomake luotiin sellaiseksi, että vastaaminen ei vie kauaa aikaa ja motivaatio pysyy yllä koko vastaamisen ajan. Kyselylomakkeeseen vastaaminen oli vapaaehtoista ja tapahtui anonyymisti. Myöskään vastaajien sukupuolta ei kysytty, jolloin ennakkokäsitykset miesten tai naisten tavoista vastata kysymyksiin seksuaalikasvatuksesta, eivät ole vaikuttamassa aineiston analysointiin. (Taulukko 4.)

Kyselylomake lähetettiin namibialaisille opettajille oman tutkimusohjaajani kontaktien kautta. Kirjoitin itse saatekirjeen englanniksi, jossa kerrottiin, mitä tutkitaan, miksi ja miten. Kirje laitettiin liitteenä sähköpostiin, jossa oli liitettynä linkki kyselylomakkeeseen. Lisäksi sähköpostissa oli sekä minun että tutkimusohjaajani yhteystiedot mahdollisia kysymyksiä varten. Namibian yliopistosta oltiin minuun yhteydessä ja he halusivat jakaa kyselylomaketta eteenpäin. Kaiken kaikkiaan sain vastauksia namibialaisilta opettajilta yhteensä 13 kappaletta. Suomalaisilta opettajilta sain vastauksia 17 kappaletta. Lähetin ensin sähköpostilla linkin kyselylomakkeeseen, tietosuojaan sekä tutkimusluvan kahdelle tutulle opettajalle, jotka kertoivat tutkimuksestani eteenpäin. Lisäksi tein ilmoituksen Alakoulun Aarreaitta – Facebook ryhmään, jossa on monia satoja opettajia, opettajaksi opiskelevia, entisiä opettajia sekä muista kasvatustieteestä ja opetuksesta kiinnostuneita. Kerroin Facebook - ilmoituksessani, että etsin vastaajia kyselyyni. En kuitenkaan heti saanut vastaajia, mutta muutama viikko myöhemmin laitoin ilmoituksen uudestaan kyselylomakkeen linkin kera, jolloin kaikki 17 vastausta saatiin kahdessa päivässä.

Taulukko 4. Kyselylomakkeiden kysymykset Suomi ja Namibia.

SUOMI Avoimet kysymykset	SUOMI Monivalintakysymykset	NAMIBIA Avoimet kysymykset	NAMIBIA Monivalintakysymykset
Mihin oppiaineisiin seksuaalikasvatus on mielestäsi liitetty ja miksi?	1 Olen Luokanopettaja Aineenopettaja Erytisopettaja Entinen opettaja Muu, mikä?	In which subjects sexual education is attached to on your opinion? And why?	1 My profession is Class teacher Teacher of a specific subject Special education teacher Former teacher Some other
Miten tuot seksuaalikasvatuksen esille opetuksessasi?	2 Olen opettanut 0-5 vuotta 5-10 vuotta 10- 15 vuotta 15-20 vuotta 20 vuotta tai enemmän	How do you practice sexual education?	2 How many years have you taught? 0-5 years 5-10 years 10-15 years 15-20 years 20 years or more
Millaista materiaalia hyödynnät seksuaalikasvatuksessa? Miksi hyödynnät kyseistä materiaalia?	3 Opetan Ala-asteella Ylä-asteella Eryityskoulussa Muu, mikä?	What kind of material do you use or benefit in sexual education? Why do you use that particular material?	3 Currently I teach at Primary school Secondary school Special education school
Millaisia aiheita käsittelet opetuksessasi osana seksuaalikasvatusta? Miksi käsittelet kyseisiä aiheita?	4 Opetusluokkani 1.-2. 3.-6. 7.-9.	What kind of topics do you deal with as part of your sexual education? Why do you deal those specific topics?	4 The grade I teach is Pre primary Grades 1-3 Grades 4-7 Grades 8-9 Grades 10-12
Miten näet seksuaalikasvatuksen osana opettajan työtä?	5 Koulu, jossa opetan, sijaitsee Pohjois-Suomi Itä-Suomi Länsi-Suomi Etelä-Suomi Muu, mikä?	How do you experience sexual education as a part of teachers profession?	5 Education University University of applied sciences College Studying at the moment
Mitkä ja millaiset asiat vaikuttavat mielestäsi seksuaalikasvatukseen?	6 Valmiudet toimia seksuaalikasvattajana 1. Heikko 2. Hieman valmiuksia 3. Jonkin verran valmiuksia 4. Hyvät valmiudet 5. Erittäin hyvät valmiudet	Do you think there is some things that affects on sexual education? What are those things and how they affect on?	6 Skills to work as a sexual educator Weak skills Some skills A little bit skills Good skills Great skills
Millainen seksuaalikasvattaja olet? Jatka lauseita itsellesi sopivalla tavalla.	7 Koulutus Yliopisto kandidaatti + maisteri tutkinto Yliopisto kandidaatti tutkinto Ammattikorkeakoulututkinto Opiskelen tällä hetkellä	What kind of sexual educator are you? Continue the following sentences. Do you think that textbooks support sexual education at school? Write down opportunities, weaknesses, threats and strenghts. How does culture appears at sexual education?	7 The school where I teach is Private school Local school School at the city School at the countryside

Aineiston analysoinnissa hyödynsin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Analyysiprosessi alkoi sillä, että etsin vastauksia suoraan tutkimuskysymyksiin kyselylomakkeen vastauksista. Jokainen tutkimuskysymys sai oman värinsä. Esimerkiksi niin, että tutkimuskysymys yksi on turkoosi ja tutkimuskysymys kaksi on pinkki. Vastauksia läpikäydessäni ja etsiessäni vastausta kysymykseen ”Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?”, yliviihaisin mielestäni vastauksista kysymykseen vastaavan kohdan turkoosilla. Värikoodaaminen auttoi minua tulosten läpikäynnissä. Aineiston analysointi alkoi aineiston lukemisella. Näin saan aineistosta kokonaiskuvan, joka toimii myös perehtymisenä aiheeseen ja luokittelu on helpompaa. Itse päädyin väriluokitteluun tutkimuskysymysten avulla. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa luokitteluluokat voivat vielä muuttua sitä mukaan, kun aineistoa käydään läpi. Analyysiprosessi jatkuu systemaattisena niin, että koko aineisto huomioidaan jatkuvasti. (ks. Seitamaa-Hakkarainen 2014.)

Väriluokittelun jälkeen kategorisoin jokaiseen kysymykseen saadut vastaukset. Kategorisointi tapahtui niin, että katsoin millaisia, vastauksia oli tullut eniten. Esimerkiksi, jos sosiaaliseen paineeseen liittyviä vastauksia oli useita, yhdeksi kategoriaksi tuli ”Paine” tai ”Muiden luoma paine” ja kyseiseen kategoriaan liitin kaikki siihen liittyvät vastaukset. Kategorisointi ja eri luokittelukategoriat muuttuivat tai oikeastaan muuttivat nimiään analysointiprosessin aikana. Aineistonanalysointiprosessi ei sisällönanalyysissä ole jäykkää vaan se joustaa aineiston mukana. (ks. Seitamaa-Hakkarainen 2014.)

Aineiston analysoinnin aikana huomasin, että kaikkien kysymysten analysoinnissa kategorisointia ei voinut hyödyntää. Tällöin kirjoitin ylös jokaisen vastaajan vastauksen, jotta huomasin, onko jotkin vastaukset kovin samansuuntaisia. Samalla pystyin merkitsemään itselleni ylös, mikäli jonkin vastaajan vastaus sopisi mielestäni lainaukseksi osaksi tulokset kohtaa. Suomen opettajien vastausten analysoinnissa lainauksia tuli useampia ja vastaukset olivat laajempia. Puolestaan namibialaisten opettajien vastauksista lainauksia ei saanut lainkaan, sillä vastaukset olivat lyhyitä ja eivät olleet yhtä kuvailevia kuin suomalaisten opettajien vastaukset.

Aloitin aineiston analysoinnin Suomen opettajien vastauksista. Aloitin aineiston analysoinnin systemaattisesti niin, että pohdin, mitkä kaikki kysymykset kyselylomakkeella vastaavat kuhunkin tutkimuksen kysymykseeni (kuviot 23-24). Tämän jälkeen kävin yksi kerrallaan kunkin vastaajan vastaukset läpi ja kirjoitin vastaukset ylös ja tein mahdollisen kategorisoinnin. Jatkoin samalla kaavalla, kunnes olin saanut kaikki vastaukset luettua. Ensin analysoin suomalaisten opettajien vastaukset ja sen jälkeen namibialaisten opettajien vastaukset. Analysointi oli ehdottomasti eniten aikaa vievin vaihe, sillä suomalaisten opettajien vastaukset olivat pitkiä, kuvailevia ja tulkittavissa monella tapaa. Namibialaisten opettajien vastaukset olivat lyhyitä, ei lainkaan kuvailevia, mutta vastausten suomentamisessa tuli olla tarkkana. Vastauksista huomasin, ettei englanti ole varmastikaan monen vastaajan äidinkieli. Analysoinnissa piti olla tarkkana, jotta tutkijana en anna oman mielipiteeni, ennakkokäsitysteni tai muiden ulkopuolisten asioiden vaikuttaa analysointiini.

Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?	Miten opettajat kokevat seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta?	Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?	Miten opettajat kokevat kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa?
<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 13 <p>Mitkä ja millaiset asiat vaikuttavat mielestäsi seksuaalikasvatukseen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 16 <p>Miten koet kulttuurin näyttäytyvän seksuaalikasvatuksessa?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 12 <p>Miten koet seksuaalikasvatuksen osana opettajan työtä?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 14 <p>Millainen seksuaalikasvattaja olet? Jatka lauseita.</p> <p>Seksuaalikasvattajana pyrin... Integroin seksuaalikasvatuksen... Suhtautumiseni seksuaalikasvatukseen on... Seksuaalikasvatus on mielestäni...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 8 <p>Mihin oppiaineisiin seksuaalikasvatus on mielestäsi liitetty ja miksi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 9 <p>Miten tuot seksuaalikasvatuksen esille opetuksessasi?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 10 <p>Millaista materiaalia hyödynnät seksuaalikasvatuksessa? Miksi hyödynnät kyseistä materiaalia?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 11 <p>Millaisia aiheita käsittelet opetuksessasi osana seksuaalikasvatusta? Miksi käsittelet kyseisiä aiheita?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 15 <p>Miten oppikirjat tukevat seksuaalikasvatusta? Kirjoita uhkia, mahdollisuuksia, heikkouksia ja vahvuuksia.</p> <p>Mahdollisuudet: Uhat: Heikkoudet: Vahvuudet:</p>

KUVIO 23. Tutkimuskysymysten ja kyselylomakkeen kysymysten yhteys suomalaisilta opettajilta (N=17) kerätystä aineistosta.

Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?	Miten opettajat kokevat seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta?	Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?	Miten opettajat kokevat kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa?
<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 13 <p>Do you think there is some things that affects on sexual education?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 16 <p>How does culture appears at sexual education?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys12 <p>How do you experience sexual education as a part of teachers profession?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 14 <p>What kind of sexual educator are you? Continue the following sentences.</p> <p>As sexual educator I try... I integrate sexual education to... I deal with sexual education as... I think sexual education is...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 8 <p>In which subjects sexual education is attached on your opinion? And why?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 9 <p>How do you practice sexual education?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 10 <p>What kind of material do you use or benefit in sexual education? Why do you use that particular material?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 11 <p>What kind of topics do you deal with as part of your sexual education? Why do you deal with those specific topics?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kysymys 15 <p>Do you think that textbooks support sexual education? Write down opportunities, weaknesses, threats and strengths.</p> <p>Opportunities... Weaknesses... Threats... Strengths...</p>

KUVIO 24. Tutkimuskysymysten ja kyselylomakkeen kysymysten yhteys namibialaisilta opettajilta (N= 13) kerätystä aineistosta.

5 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen tutkimukseni tulokset. Alaluvussa 5.1 keskityn tarkastelemaan Namibian aineistosta saatuja opettajien käsityksiä. Puolestaan alaluku 5.2 keskittyy Suomen aineistoon ja siitä löytymiini tuloksiin. Viimeisessä alaluvussa 5.3 tarkastelen, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia Suomen ja Namibian opettajien käsitysten välillä on sekä sitä, miten tulokset eroavat toisistaan ja mitkä olivat tutkimuksen päätulokset.

5.1 Namibialaisten opettajien käsityksiä

Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?

Aloitan Namibian aineiston ja siitä löytyneiden tulosten tarkastelun keskittymällä kyselylomakkeen kysymyksiin ”Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?” sekä ”Tiedätkö olevan joitakin asioita, jotka vaikuttavat seksuaalikasvatukseen?”. Molemmat kysymykset vastaavat ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni ”Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?”. Kysymyksiin saadut vastaukset olivat laajoja ja erosivat hyvin paljon toisistaan. Seuraavaksi tarkastelen erikseen molempiin kysymyksiin saatuja vastauksia. (Taulukko 5)

Kysymykseen ”Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?” namibialaiset opettajat vastasivat samansuuntaisesti. Eniten kulttuurin nähtiin vaikuttavan seksuaalikasvatukseen yleisesti niin, että Namibian oma valtakulttuuri vaikuttaa siihen suuresti. Lisäksi opettajat näkivät, että seksuaalikasvatuksessa kulttuuri näyttäytyy yleisesti negatiivisena suhtautumisena seksuaalisuuteen, seksiin tai seksuaalikasvatukseen. Kolme vastaajaa jättivät kokonaan vastaamatta kysymykseen. Vastauksissa korostui myös se, että oppilaan tausta tai perhe voi vaikuttaa seksuaalikasvatukseen. Lisäksi mainittiin opettajan oma kulttuuri, ymmärrys ja näkemykset aiheesta, jotka ovat vaikuttamassa siihen millaista seksuaalikasvatusta koulussa on tai onko sitä lainkaan. Seksuaalikasvatusta pidettiin monissa vastauksissa täysin kiellettyinä puheenaiheena ja jopa tabuna Namibian kulttuurissa. (Taulukko 5)

Namibialaiset opettajat selittivät kulttuurin vaikutusta seksuaalikasvatukseen muun muassa sillä, että eri kulttuureissa on erilaisia uskomuksia ja harjoitteita. Kulttuuri voi omalla tavallaan kieltää seksuaalisuuden, seksuaalikasvatuksen tai seksuaalisuudesta ja seksistä puhumisen. Lapsia ja nuoria kielletään keskustelemasta erityisesti aikuisten kanssa seksuaalisuudesta ja seksistä, lisäksi yksilöä kehoitetaan tai kielletään puhumasta seksuaalisuudestaan muille. Useissa vastauksissa todettiin, että seksuaalikasvatus ja kulttuuri eivät toimi yhdessä.

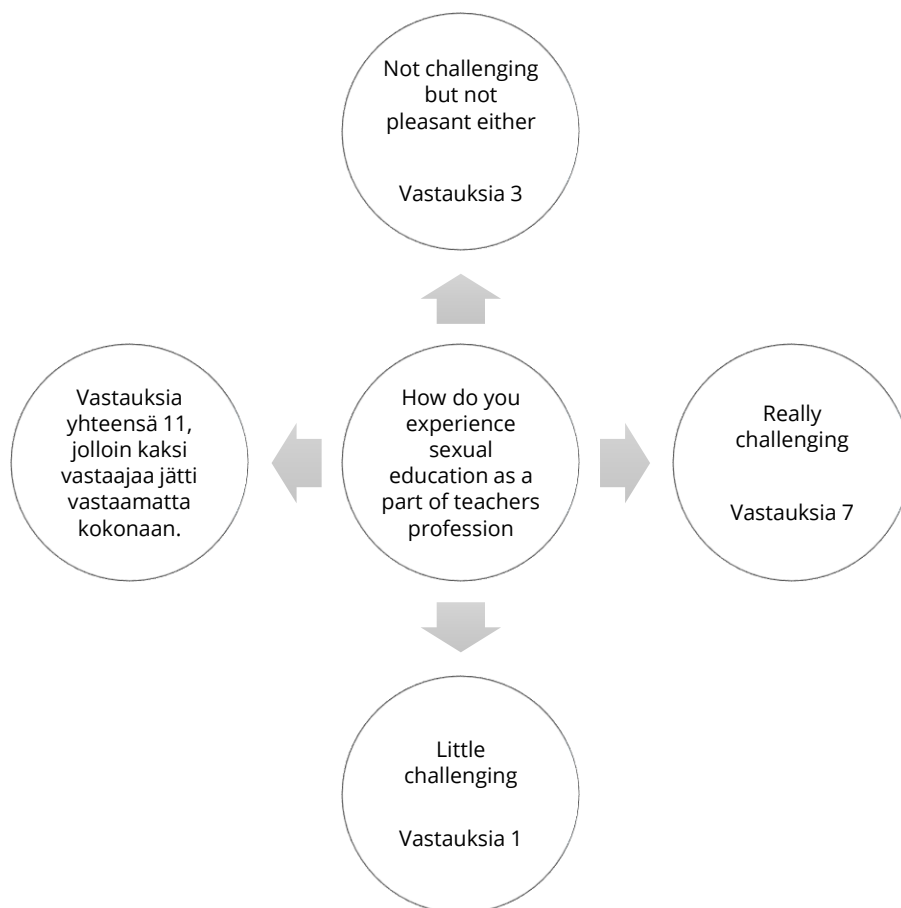
Kysymykseen ”Tiedätkö olevan joitakin asioita, jotka vaikuttavat seksuaalikasvatukseen?”, opettajat vastasivat hyvin samankaltaisesti. Kolmestatoista vastaajasta viisi vastaajaa mainitsi ensimmäisenä kulttuuristen normien ja arvojen vaikutuksen seksuaalikasvatukseen. Lisäksi kolme vastaajaa kirjoittivat uskonnolla olevan vaikutusta seksuaalikasvatukseen. Seksuaalikasvatukseen todettiin vaikuttavan myös kasvattajien tietotaito sekä itsevarmuus, kuten myös oppilaiden ikä ja sukupuoli. Kahdessa vastauksessa mainittiin seksuaalikasvatukseen vaikuttavan erilaiset teini-iän päätökset ja haasteet, kuten teiniraskaudet. Molempien kysymysten vastauksissa nousivat esille liberalismi, konservatismi sekä seksuaalisuus tabuna keskusteluissa ja kulttuureissa. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Namibialaisten opettajien (N=13) vastauksia tutkimuskysymykseen ”Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?”.

How does culture appears at sexual education?			Do you think there is some things that affects on sexual education?	
Vastaukset	Vastaajien määrä	Selitys	Vastaukset	Vastaajien määrä
Lapsille annettavaa tietoa rajoitetaan	1		Kulttuuriset normit ja arvot	5
Kulttuurin vaikutus	3	Uskomukset, harjoitteet, kulttuuri kieltää, kulttuuri ja seksuaalikasvatus eivät toimi yhdessä	Kasvattajien tietotaito ja itsevarmuus	1
Negatiivinen suhtautuminen (negatiiviset adjektiivit jne.)	3		Uskonto	3
Seksuaalisuus on tabu joissakin kulttuureissa	1		Oppilaiden ikä ja sukupuoli	2
Oppilaiden tausta	2		Tabu, ihmiset ei halua puhua siitä	1
Opettajan kulttuuri, ymmärrys ja periaatteet	1		Teini-iän päätökset (mm. teiniraskaus)	2
Kielletty puheenaihe	2	Joissakin kulttuureissa kiellettyä lasten puhua aikuisten kanssa seksuaalisuudesta tai seksistä. Yksilöt eivät saa puhua avoimesti seksistä.	Konservatismi ja liberalismi	1
Ei vastausta.	3		Itsensä ilmaisu	1

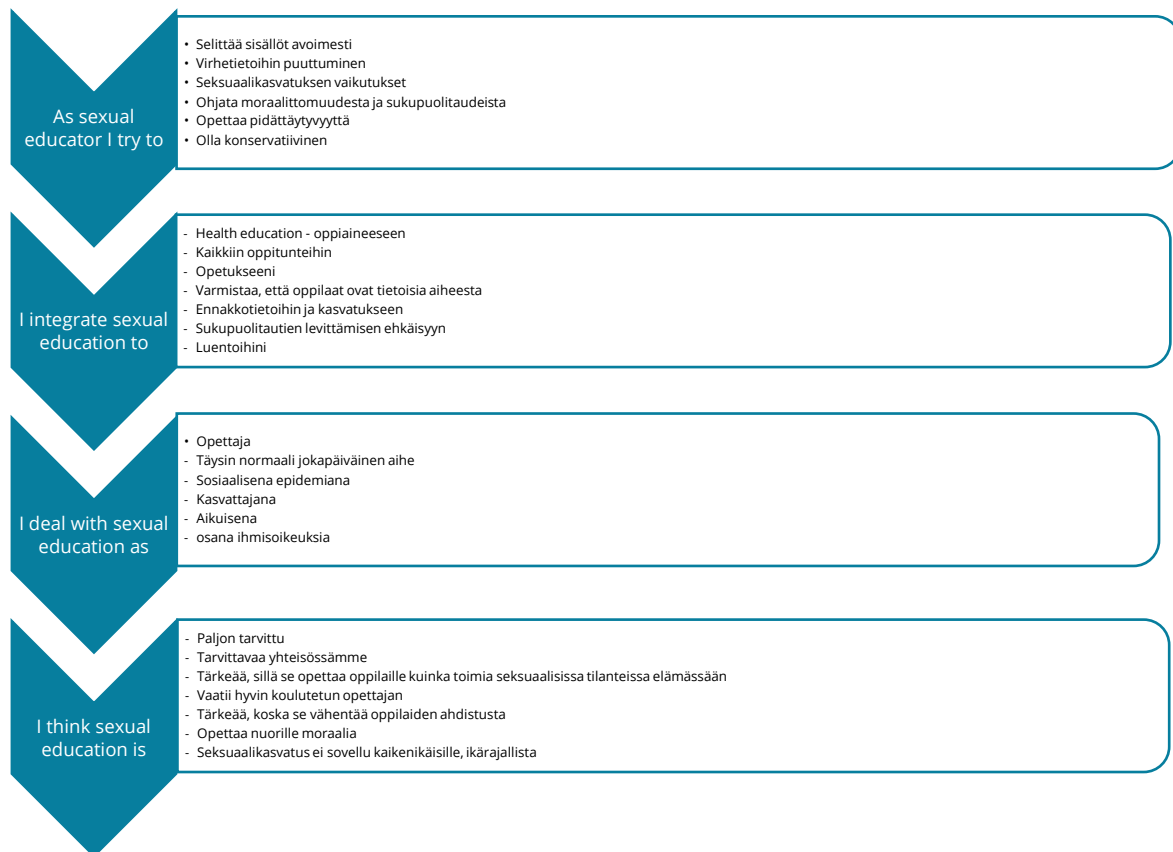
Miten opettajat näkevät seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta?

Seuraavaksi käsittelen kyselylomakkeen kysymystä "Miltä seksuaalikasvatus tuntuu osana opettajan työtä?" sekä tehtävää, jossa opettajien tuli jatkaa jo valmiiksi annettuja lauseita. Vastaajille annettiin viisi vaihtoehtoa, joista he saivat valita sen, joka sopi heihin itseensä parhaiten pohtiessaan seksuaalikasvatusta osana opettajan työtä. Vastaajia oli yhteensä 11, jolloin kolmestatoista vastaajasta kaksi jätti vastaamatta kysymykseen kokonaan. Seitsemän vastaajaa vastasi seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta olevan todella haastavaa. Kolme vastaajaa puolestaan vastasivat, ettei se ole haastavaa, muttei myöskään mieluisaa. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että seksuaalikasvatus osana opettajuutta on hieman haastavaa. (Kuvio 25)

KUVIO 25. Namibialaisten opettajien (N=13) käsitys seksuaalikasvatuksesta osana opettajuutta.

Vastaajat jatkoivat annettuja lauseita. Lauseiden alut olivat seuraavat; 1) Seksuaalikasvattajana pyrin..., 2) Integroin seksuaalikasvatuksen..., 3) Suhtautumiseni seksuaalikasvatukseen on... sekä 4) Mielestäni seksuaalikasvatus on. (kuvio 26.) Namibialaiset opettajat kertoivat seksuaalikasvattajana pyrkivänsä selittämään sisällöt avoimesti, puuttumaan virhetietoihin, huomioimaan seksuaalikasvatuksen vaikutuksen, ohjaamaan oppilaita moraalittomuudesta ja sukupuolitaudeista, opettamaan pidättyvyydestä sekä olemalla konservatiivinen. Opettajat kertoivat integroivansa seksuaalikasvatuksen muun muassa Health education- oppiaineeseen, kaikkiin oppitunteihin, opetukseen yleisesti, oppilaiden tietoisuuden varmistamalla, ennakkotietoihin ja kasvatukseen, sukupuolitautilien levittämisen ehkäisyyn sekä luentoihin. Lähes kaikki namibialaiset opettajat mainitsivat suhtautuvansa seksuaalikasvatukseen kuten opettajan kuuluu, niin, että se on täysin normaali jokapäiväinen aihe, kasvattajana, aikuisena sekä käsitellen seksuaalikasvatusta sosiaalisena epidemiana ja osana ihmisoikeuksia. Viimeisenä opettajien tuli täydentää lause, joka alkoi; Mielestäni seksuaalikasvatus on. Opettajat jatkoivat lausetta seuraavilla tavoilla; paljon tarvittu, tarvittavaa yhteisössämme, tärkeää, koska se opettaa oppilaille, kuinka toimitaan seksuaalisissa tilanteissa, vaatii hyvin koulutetun opettajan, tärkeää, koska se vähentää oppilaiden ahdistusta, opettaa nuorille moraalialia ja yhtenä vastauksena oli, ettei seksuaalikasvatus sovellu kaikenikäisille vaan sen pitäisi olla ikärajaallista.

KUVIO 26. Namibialaisten opettajien (N=13) käsityksiä siitä, millaisia seksuaalikasvattajia he ovat.

Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?

Tutkimuskysymykseeni: "Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?" etsin vastauksia kyselylomakkeen neljän eri kysymyksen avulla, jotka olivat kysymykset siitä, mihin oppiaineeseen opettaja liittyy seksuaalikasvatuksen, mitä materiaaleja opettaja käyttää seksuaalikasvatuksessaan, millaisia aiheita käsitellään sekä kysymys siitä, miten opettaja käsittelee seksuaalikasvatusta aiheena. (Taulukko 6).

Vastaajat yhdistivät seksuaalikasvatuksen useimmin Life skills – oppiaineeseen. Toiseksi eniten vastattiin seksuaalikasvatuksen olevan liitetty Natural sciences- ja Life science-oppiaineisiin sekä moraalikasvatukseen ja uskonnon oppiaineeseen. Yksittäisiä mainintoja saivat muun muassa Health education, Science subjects, englannin kieli, Environmental studies, Home ecology, Home science sekä HIV ja AIDS- opetus. (Taulukko 6.) Opettajat mainitsivat erilaisia tapoja käsitellä seksuaalikasvatusta aiheena. Useamman kuin yhden vastauksen sai erilaisten valmiiden

ohjelmien, kuten "My future is my choice" ja "Window of hope" hyödyntäminen. Lisäksi roolileikkejä ja näyttelemistä hyödynnettiin seksuaalikasvatuksen käsittelemisessä. Muutamassa vastauksessa seksuaalikasvatus käsiteltiin opetussuunnitelman mukaisesti tai osana sitä. Yksittäisiä vastauksia tuli monia, kuten muun muassa yleinen teoria opetus, uuden tiedon tarjoaminen oppilaille, intiimien suhteiden korostaminen, laaja-alaisesti oppiaineiden välillä sekä yksi vastaaja vastasi, ettei käsittele seksuaalikasvatusta mitenkään opetuksessaan. (Taulukko 6)

Suosituimpia hyödynnettäviä materiaaleja olivat koulujen tekstikirjat ja erilaiset esittelylehtiset. Osa vastaajista kertoi hyödyntävänsä internetiä, sukupuolielinten malleja, PowerPoint-esityksiä, julisteita, runoutta, erilaisia ehkäisyvälineitä sekä keskustelua seksuaalikasvatuksessa. Kaksi vastaajaa kertoi, etteivät hyödynnä lainkaan mitään materiaaleja seksuaalikasvatuksessa. (Taulukko 6.) Erilaisia käsiteltäviä aiheita oli vastauksissa yhteensä yhdeksän. Aiheita olivat muun muassa lisääntyminen, sukupuolitaudit, pidättäytyminen, johon liittyi oppilaiden liian aikainen seksuaalinen aktiivisuus, pandemia, sosiaaliset haitat, erilaiset suhteet, sukupuolielimet sekä ohjaaminen kohti oikeita valintoja. Kaksi vastaajaa kertoi, etteivät käsittele mitään aiheita seksuaalikasvatuksessa. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Namibialaisten opettajien (N=13) käsityksiä siitä, miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa.

Oppiaine	vast.	Miten käsittelee aihetta?	vast.	Materiaalit	vast.	Käsiteltävät aiheet	vast.
Natural Sciences	2	Opettamalla teoria tietoa ja sisältöjä seksuaalisuudesta	1	Sukupuolielinten mallit	1	Lisääntyminen	2
Health Education	1	"My future is my choice" & "Window of hope" -ohjelmat	2	Tekstikirjat	3	Sukupuolitaudit	2
Life Skills	5	Roolileikit/Näytelmät	2	Esittelylehtiset	3	Pidättäytyminen (oppilaat liian seksuaalisesti aktiivisia liian nuorena)	1
Life Science	2	Tarjoamalla uutta tietoa oppilaille	1	Internet	2	Pandemia	1
Scienc subjects	1	Opettamalla osana opetussuunnitelmaa	2	Powerpoint esitykset	1	Sosiaaliset haitat	2
Englannin kieli	1	Korostamalla intiimejä suhteita	1	Julisteet	1	Ei mitään	2
Moraali kasvatus	2	Laaja-alaisesti monessa oppiaineessa	1	Runous	1	Suhteet (ystävyyys, seurustelu)	1
Environmental studies	1	En mitenkään	1	Seksuaalikasvatuksen käytännöt	1	Ohjaaminen oikeiden valintojen suuntaan	1
Home ecology	1			Ei mitään	2	Sukupuolielimet	1
Home science	1			Kondomit (Naisten ja miesten)	1		
Biologia	2			Verbaalinen kasvatus (keskustelut)	1		
HIV ja AIDS	1						
Uskonto	2						

Miten opettajat näkevät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa?

Kyselylomakkeessa opettajat kirjoittivat oppikirjojen mahdollisuuksia, heikkouksia, vahvuuksia ja uhkia seksuaalikasvatuksessa. Mahdollisuuksia vastaajat kertoivat useita. Tieto oppikirjoissa on usein oppilaiden ikä- ja tietotason mukaista ja se on integroitua. Usein oppilailla on jo aiempaa tietoa seksuaalikasvatuksesta, jolloin oppikirjat voivat lisätä oppilaiden tietoisuutta vielä enemmän. Oppikirjat antavat myös mahdollisuuden oppilaille opiskella niistä asioista, joista he eivät vielä tiedä. Kaikki edellä mainitut vastaukset toivat esille oppikirjojen mahdollisuuksia positiivisessa valossa. Muutama vastaaja oli sitä mieltä, että oppikirjoilla ei ole mitään mahdollisuuksia seksuaalikasvatuksessa vaan ne huonontavat seksuaalikasvatusta. (Taulukko 7.)

Oppikirjojen heikkouksiksi mainittiin muun muassa, kuvien heikko väritys, sillä useissa oppikirjoissa kuvat ovat mustavalkoisia, jolloin ne eivät ole niin houkuttelevia ja voivat pahimmillaan antaa väärän kuvan jostakin asiasta oppilaalle. Lisäksi heikkoudeksi mainittiin tekstikirjojen saatavuusongelmat ja se, että jotkut kirjat ovat liian vanhoja, jolloin tieto ei ole päivitettyä. Oppikirjoissa teksti ja tieto eivät ole tarpeeksi yksityiskohtaista tai selkeää, jotta oppilas ymmärtäisi sen heti. Osa vastaajista mainitsi heikkoudeksi myös sen, että oppilaat voivat altistua oppikirjan kautta sellaisille asioille, joita he eivät ole nähneet tai joista eivät ole kuulleet aiemmin. (Taulukko 7)

Oppikirjojen uhkiksi opettajat mainitsivat muun muassa sen, että osa oppilaista on ujoja, jolloin kirjojen sisältö ja teemat voivat järkyttää. Kulttuurinen monimuotoisuus oppikirjoissa arvelutti myös useampaa vastaajaa. Suurimmiksi uhiksi vastattiin kuitenkin oppilaiden paineet opiskella seksuaalikasvatuksen sisältöjä, seksuaalikasvatuksen aiheet ja niiden aiheuttama mahdollinen hämmennys, joka pahimmillaan tekee oppilaista seksuaalisesti aktiivisia liian herkässä iässä. Uhkana nähtiin myös se, että oppikirjat voivat herättää oppilaiden uteliaisuuden seksuaalisuutta kohtaan. (Taulukko 7.) Vahvuuksiksi mainittiin muun muassa teoreettinen sisältö ja kuvat, tekstikirjojen kieli, joka on oppilaiden ikätason mukaista, tiedon jakaminen, perustietojen antaminen oppilaille sekä selkeys. Lisäksi vahvuudeksi mainittiin se, että oppilaille voidaan tarjota oikeaa tietoa kaiken sen väärän tiedon tilalle, jota he ovat saaneet koulumaailman ulkopuolelta. Oppikirjojen vahvuudeksi kerrottiin myös niiden tärkeys kasvatuksessa ja oppilaiden tietovaraston kartuttamisessa. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Namibialaisten opettajien (N=13) käsityksiä siitä, miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa, erityisesti oppikirjojen kautta.

Opportunities/Mahdollisuudet	<ul style="list-style-type: none"> • tieto on oppilaiden ikä- ja tietotason mukaista • tieto on integroitua • oppilaiden tietoisuus aiheesta • oppilaille on mahdollisuus opiskella tekstikirjoista seksuaalisuudesta • oppilaat oppivat asioista, joita eivät vielä tiedä • ei lainkaan omassa opetettavassa oppiaineessa mahdollisuuksia • tekstikirjat • huonontavat seksuaalikasvatusta
Weaknesses/Heikkoudet	<ul style="list-style-type: none"> • monet kuvat oppikirjoissa ovat mustavalkoisia, joten ne eivät ole niin houkuttelevia ja voivat antaa väärän kuvan verrattuna oikeisiin • tekstikirjojen saatavuus on heikkoa • jotkut kirjat ovat liian vanhoja ja tieto ei ole päivitettyä • ei tarpeeksi yksityiskohtaista • tekstikirjoissa annettua tietoa ei ole selitetty selkeästi • ei ole kattavaa • osaamattomuus ilmaista itseään • näyttävät oppilaille asioita, joille eivät ole vielä altistuneet/eivät ole vielä nähneet
Threats/Uhat	<ul style="list-style-type: none"> • jotkut oppilaat ovat ujoja • kulttuurinen monimuotoisuus • oppilaiden raskaudet • paineet opiskella • uteliaisuus • voi hämmäntää oppilaita ja tehdä heistä seksuaalisesti aktiivisia herkässä iässä
Strengths/Vahvuudet	<ul style="list-style-type: none"> • teoreettinen sisältö ja sisältöön liittyvät kuvat • kieli on oppilaiden ikätasoista • mis-informaation määrä, joka on opetussuunnitelman sisällön ulkopuolelta tulevaa • parasta kasvatusta • saada enemmän tietoa • varustaa oppilaita suuremmalla tiedolla • tarjota perustiedot oppilaille • liian selvää ja selkeää

5.2 Suomalaisen opettajien käsityksiä seksuaalikasvatuksesta

Tässä alaluvussa tarkastelen suomalaisten opettajien vastauksista saatua aineistoa ja siitä saamiani tuloksia.

Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?

Tähän tutkimuskysymykseen on antamassa vastauksia kyselylomakkeen kysymykset ”Mitkä ja millaiset asiat vaikuttavat mielestäsi seksuaalikasvatukseen? sekä kysymys ”Miten koet kulttuurin näyttäytyvän seksuaalikasvatuksessa?”. Käsittelen näitä molempia tutkimuskysymyksiä yhdessä, sillä suomalaiset opettajat vastasivat näihin molempiin kysymyksiin hyvin samankaltaisesti.

Suomalaisten opettajien vastausten kautta sain tehtyä yhteensä seitsemän erilaista teemaa (media, perhe, ystävät, uskonto, ympäristö, kokemukset ja yhteiskunta) (Taulukko 8). Vastausten mukaan erityisesti media on vaikuttamassa seksuaalikasvatukseen. Erityisesti sosiaalinen media, porno, median välittämä väärä tieto sekä sen luomat erilaiset paineet nähtiin opettajien keskuudessa seksuaalikasvatukseen vaikuttavina tekijöinä. Lisäksi opettajat pohtivat, antaako media liikaa tietoa liian varhain. Perhe teemaan soveltuviissa vastauksissa oli mainittu muun muassa erilaisia kulttuurisia vaikutteita kuin muitakin aiheita, jotka vaikuttavat seksuaalikasvatukseen. Kodin aatemaailma, perheen oma tapakulttuuri, oppilaan tai perheen kulttuurista, erilaiset perheet sekä väärän tiedon saaminen kasvatuksen kautta olivat yleisimpiä perheeseen liittyviä vastauksia.

Kolmas teema on ystävät. Suomalaiset opettajat olivat vastanneet seksuaalikasvatukseen vaikuttavina asioina, muun muassa kavereiden ja ystävien merkityksen, kiusaamisen erilaisuutta kohdatessa sekä erityisesti murrosiässä alkavan ihastumisen ja tykkäämisen. Neljäntenä teemana on uskonto. Useimmat vastaajat vastasivat kulttuurin näyttäytyvän seksuaalikasvatuksessa juuri uskonnon kautta. Vastauksissa mainittiin seksuaalikasvatuksen aiheet, jotka ovat useissa uskonnoissa tai kulttuureissa tabu. Lisäksi vastauksissa tuotiin esille perheen uskontokulttuurin vaikutus oppilaaseen sekä koulun ja perheen vastakkainasettelu tiedon jakamisessa ja siitä, mitä pidetään oikeana tietona.

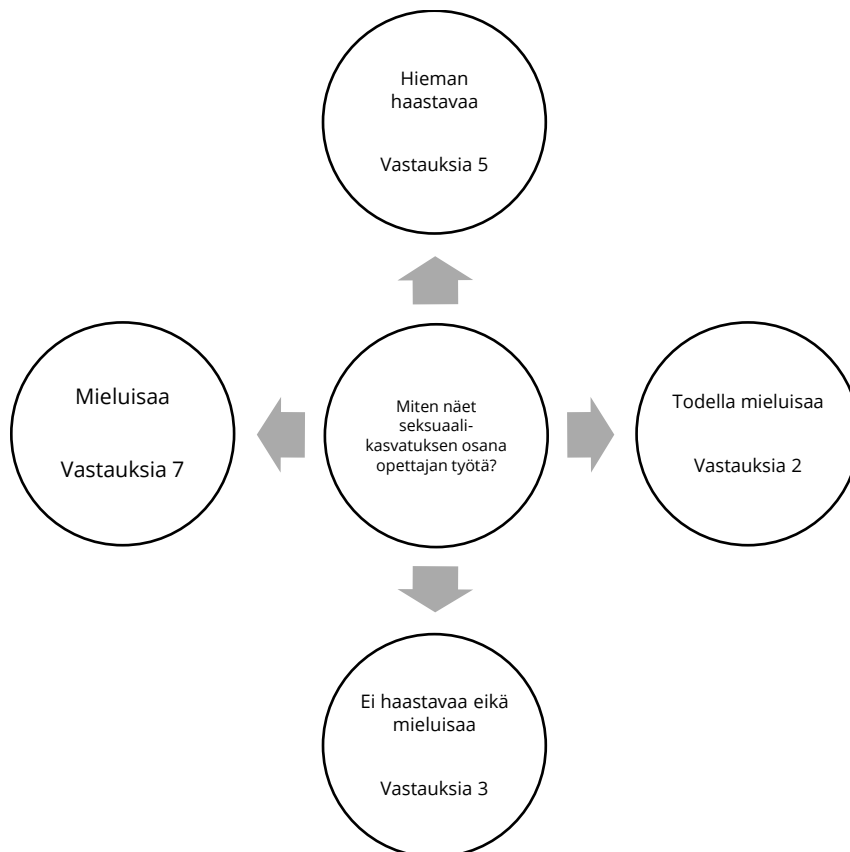
Kolme viimeistä teemaa ovat; ympäristö, kokemukset ja yhteiskunta. Ympäristöön liittyvistä aiheista koulu, koti, opettajat ja muut aikuiset, kiusaaminen, koulun sijainti, arvot, normit ja muut kulttuuriset tekijät, ympäröivä kulttuuri ja valtakulttuuri sekä turvallinen ympäristö olivat sellaisia, jotka opettajat mainitsivat seksuaalikasvatukseen vaikuttavina tekijöinä. Yksi vastaajista oli kirjoittanut, että ympäröivä kulttuuri määrittää seksuaalikasvatusta, joten sen täytyy seurata aikaansa ja heijastaa nuorten maailmaa. Erilaiset kokemukset ja niiden vaikutus seksuaalikasvatukseen tai kokemukset kulttuurisina vaikuttajina olivat vastauksissa todella yleisiä; opettajan omat kokemukset, arvot ja vakaumus, lasten kokemukset, tiedot ja ennakkokäsitykset, lasten eri kypsyysvaiheet ja kiinnostuksen kohteet, oppilaiden ikä ja taustat, opettajan ikä ja taustat sekä erilaiset näkökulmat ja kulttuurit ja niiden arvostaminen. Viimeinen teema on yhteiskunta. Oppikirjojen asenteellisuus ja niihin heijastuva valtakulttuuri tai yhteiskunnan normit mainittiin useammassa vastauksessa. Asenteellisuudesta oppikirjoissa mainittiin muun muassa vain miehen ja naisen välinen rakkaus. Vastauksissa mainittiin myös yleisesti yhteiskunnan vaikutus, oppikirjojen vanhanaikaisuus ja jopa pelottavuus, pinnallisuus seksuaalikasvatuksessa, seksuaalikasvatuksen vähäisyys opettajankoulutuksessa, kulttuurierot kantaväestössä sekä oikeudet, velvollisuudet ja lainsäädäntö yleisesti. Kaikki yhteiskunta teeman alle saadut vastaukset toimivat vastauksena joko kysymykseen; Millaiset asiat vaikuttavat seksuaalikasvatukseen? tai; Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa? (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa.

Opettajien käsitys kulttuurin näyttäytymisestä seksuaalikasvatuksessa	Vastaukset	Lainaus vastaajalta
Media	<ul style="list-style-type: none"> • Liikaa liian varhain. • Sosiaalinen media. • Porno. • Väärä tieto. • Paineet. 	<i>"...Tämän päivän Suomessa opetuksen täytyy seurata aikaansa ja heijastaa nuorten maailmaa ja samalla antaa oikeaa tietoa, turvaa ja luottamusta pelkojen ja epävarmuuksien vastapainoksi, joita esim. somessa pyöriminen saattaa aiheuttaa."</i>
Perhe	<ul style="list-style-type: none"> • Kodin aatemaailma. • Perheen oma tapakulttuuri. • Kulttuuritausta. > esim. Maahanmuuttajatausta (ujous, häpeä). • Erilaiset perheet. • Väärä tieto kasvatuksen kautta. 	<i>"...Perhe ja vanhemmat vaikuttaa ilman muuta."</i>
Ystävät	<ul style="list-style-type: none"> • Kaverit. • Kiusaaminen. • Ihastuminen, tykkääminen. 	<i>"...Lapset voivat helposti myös kiusata toisiaan jopa vahingossa, kun arasta asiasta on kyse. Kulttuuri näkyy myös siinä, että lapset jo tietävät paljon ja heillä on paljon ennakkokäsityksiä."</i>
Uskonto	<ul style="list-style-type: none"> • Tabut. • Perheen uskontokulttuuri. • Koulu vs. perhe. 	<i>"Monissa muslimiperheissä seksuaalisuus on tabu, joka tekee teemojen käsittelyn lasten kanssa haastavammaksi."</i>
Ympäristö	<ul style="list-style-type: none"> • Koulu. • Koti. • Opettajat ja muut aikuiset. • Koulut kulttuurin sulattamoina. • Kiusaaminen • Maalaiskoulu vs. keskusta kaupungin koulu. • Arvot, normit ja muut kulttuuriset tekijät. • Ympäröivä kulttuuri ja valtakulttuuri. • Turvallinen ympäristö. • Ympäröivä kulttuuri määrittää seksuaalikasvatusta, täytyy seurata aikaansa ja heijastaa nuorten maailmaa. 	<i>"...Tietysti myös ympäröivä yhteisö ja sen kulttuuri vaikuttaa."</i>
Kokemukset	<ul style="list-style-type: none"> • Opettajien omat kokemukset, arvot ja vakaumus sekä asenteet. • Lasten kokemukset, tiedot ja ennakkokäsitykset. • Lasten eri kypsyyssvaiheet ja kiinnostuksen kohteet. • Oppilaiden ikä ja taustat. • Opettajien ikä ja taustat. • Yleistä kulttuurinäkökulmaa arvostettava ja kunnioitettava. • Asioista puhuminen niiden oikeilla nimillä. • Erilaiset näkökulmat. • Henkilötarinat. (ei vain suomalaiset) 	<i>"Koulumaailmassa opettajien oma asenne ja suhtautuminen seksuaalikasvatukseen. Toisille seksuaalikasvatus on luonnollista ja luontevaa, toiset kokevat sen jotkut osa-alueet haastavina ja hankalina."</i>
Yhteiskunta	<ul style="list-style-type: none"> • Oppikirjoissa asenteellisuus. (rakkaus vain miehen ja naisen välillä) • Yhteiskunnan vaikutus. • Oppikirjat vanhanaikaisia ja pelottavia. • Pinnallisuus. • Seksuaalikasvatuksen vähäisyys opettajankoulutuksessa. • Kulttuurierot kantaväestössä. • Oikeudet, velvollisuudet. > Lainsäädäntö. • Turvataidot. • Suvaitsevaisuus. • Heterokeskeisyys, yhdyntä- ja penetraatiokeskeisyys, sukupuoliittuneisuus. 	<i>"Kulttuurilla on hyvin suuri merkitys; onpa se sitten ympäröivä valtakulttuuri tai perheen oma uskonto-/tapakulttuuri. Suomalaisessa yhteiskunnassa seksuaalikasvatuskulttuuri on jo onneksi jonkin verran vapautunutta ja kehittynyt...Paljon on vielä tehtävää esim. suvaitsevaisuuden suhteen. Lasten ja nuorten suojelemiseksi pitäisi tehdä enemmän töitä."</i>

Miten opettajat näkevät seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta?

Tutkimuskysymykseeni etsin vastauksia kysymysten ”Miten näet seksuaalikasvatuksen osana opettajan työtä?” ja ”Millainen seksuaalikasvattaja olet?” kautta. Tarkastelen näitä molempia kysymyksiä ja niiden vastauksia erikseen. Kysymykseen ”Miten näet seksuaalikasvatuksen osana opettajan työtä?” annettiin viisi vastaus vaihtoehtoa, josta vastaaja sai valita itselleen mieluisimman. Vaihtoehdot olivat: todella haastavaa, haastavaa, ei haastavaa eikä mieluisaa, mieluisaa ja todella mieluisaa. Seitsemän vastaajaa vastasi, että seksuaalikasvatus osana opettajan työtä on mieluisaa. Viisi vastaajaa puolestaan vastasivat sen olevan hieman haastavaa. Kaksi vastaajaa kertoi seksuaalikasvatuksen olevan todella mieluisaa ja kolme vastaajaa vastasivat neutraalisti, ei haastavaa eikä mieluisaa. (Kuvio 27.)

Kuvio 27. Suomalaisien opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten he näkevät seksuaalikasvatuksen osana opettajan työtä.

Kysymyksessä ”Millainen seksuaalikasvattaja olet?” vastaajien tuli jatkaa jo valmiiksi annettuja lauseita haluamallaan tavalla (kuvio 28.) Ensimmäinen valmiiksi annettu lause oli; Seksuaalikasvattajana pyrin..., johon vastaajat olivat vastanneet seuraavilla tavoilla: avoimeen vuorovaikutukseen ja ilmapiiriin, hyväksyvään ilmapiiriin, aiheen käsittelyyn luonnollisesti osana jokapäiväistä arkea, huumoriin, asioista puhumiseen oikeilla nimillä, rentouteen ja helposti lähestymiseen sekä oppilaiden tarpeisiin vastaamiseen. Suomalaiset opettajat vastasivat integroivansa seksuaalikasvatuksen pieniin kasvatushetkiin, kaikkiin oppiaineisiin mahdollisuuksien mukaan, eri tilanteisiin aina, kun aihe tulee esille, tunnetaitoihin ja tarvittaessa kaikkiin tilanteisiin koulussa. Kolmas lause oli; Suhtautumiseni seksuaalikasvatukseen on..., johon suurin osa vastaajista oli vastannut jotakin positiivista kuten, innokas, avoin ja hyvä, samankaltainen kuin muihinkin oppiaineisiin, kiinnostunut, neutraali, luonteva, ammatillinen, välitön ja positiivinen. Yhdessä vastauksessa kerrottiin suhtautumisen olevan kyyninen, sillä kodit suhtautuvat seksuaalikasvatuksen teemojen käsittelyyn kielteisesti.

Suomalaiset opettajat mainitsivat seksuaalikasvatuksen olevan tärkeää heidän mielestään useasta eri syystä. Seksuaalikasvatuksen todettiin olevan tärkeää muun muassa median välittämien tietojen ja viestin vuoksi sekä siksi, että oppilaat eivät välttämättä saa kotoa tietoa seksuaalikasvatuksen aiheista ja teemoista. Seksuaalikasvatus todettiin olevan osa kasvatustyötä ja se auttaa erilaisuuden ymmärtämisen opettamisessa. Vastaajat näkivät sen olevan myös jännittävää, sillä oppilaiden kysymyksiä aiheesta ei voi koskaan tietää. Ennen kaikkea seksuaalikasvatus todettiin tarpeelliseksi, mutta osassa vastauksista nousi esille myös seksuaalikasvatuksen haasteellisuus.

Seksuaalikasvattajana pyrin...	Integroin seksuaalikasvatuksen...	Suhtautumiseni seksuaalikasvatukseen on...	Seksuaalikasvatus on mielestäni...
<ul style="list-style-type: none"> • Avoin vuorovaikutus ja ilmapiiri. • Hyväksyvään ilmapiiriin. • Aiheen käsittelyyn luonnollisesti ja osana jokapäiväistä arkea. • Huumori. • Asioista puhuminen niiden oikeilla nimillä. • Rentous ja helppo lähestyä. • Oppilaiden tarpeisiin vastaaminen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pieniin kasvatushetkiin. • Kaikkiin oppiaineisiin mahdollisuuksien mukaan. • Eri tilanteisiin, aina kun aihe tulee esille. • Tunnetaitoihin. • Tarvittaessa kaikkiin tilanteisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> • Innokas. • Avoin ja hyvä. • Samankaltainen kuin muihinkin oppiaineisiin. • Kiinnostunut. • Neutraali. • Luonteva • Ammatillinen • Välitön ja luonteva. • Positiivinen. • Kyyninen, kun tietää kotien suhtautuvan teemojen käsittelyyn kielteisesti. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tärkeää, koska - media - kotoa, ei välttämättä saa tietoa aiheista • Osa kasvatustyötä. • Erilaisuuden ymmärtämisen opettamista. • Jännittävää, koska oppilaiden kysymyksiä ei voi tietää etukäteen. • Välillä haastavaa. • Tarpeellista.

Kuvio 28. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, millaisia seksuaalikasvattajia he ovat.

Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?

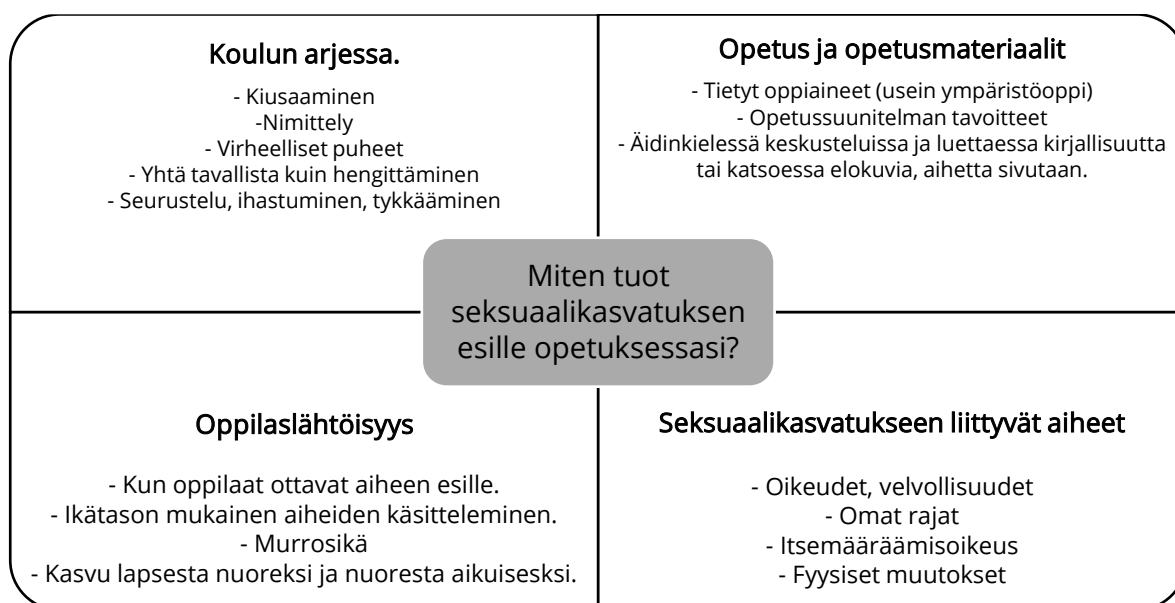
Kysymykset ”Mihin oppiaineisiin seksuaalikasvatus on mielestäsi liitetty?” ja ”Millaista materiaalia hyödynnät seksuaalikasvatuksessa? Miksi hyödynnät kyseistä materiaalia?” sekä kysymys ”Millaisia aiheita käsittelet opetuksessasi osana seksuaalikasvatusta? Miksi käsittelet kyseisiä aiheita?” ovat kaikki vastaamassa tutkimuskysymykseeni, miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa. Lisäksi kysymys ”Miten tuot seksuaalikasvatuksen esille opetuksessasi?” vastaa tähän tutkimuskysymykseen osaltaan. (Taulukko 9 & kuvio 29)

Vastaajien vastauksien mukaan seksuaalikasvatus on liitetty yhteensä seitsemään eri oppiaineeseen. Näitä oppiaineita olivat ympäristöoppi, biologia, äidinkieli ja suomen kieli, uskonto, liikunta ja elämäntietä. Eniten vastauksia oppiaineista saivat ympäristöoppi, jonka vastasi jopa viisitoista vastaajaa, terveystieto ja biologia. Lisäksi seitsemän vastaajaa vastasivat jonkin yksittäisen oppiaineen tai asian koulusta, johon seksuaalikasvatus on heidän mielestään liitetty. Kysymyksessä kysyttiin, millaista materiaalia vastaaja hyödyntää seksuaalikasvatuksessaan. Vastaajat hyödynsivät paljon erilaista materiaalia, joista suosituin oli kuitenkin oppikirjat ja niiden oheismateriaali. Seuraavaksi eniten hyödynnettiin internetiä ja sosiaalista mediaa sekä väestöliiton, RFSU:n ja SETA:n materiaaleja sekä Hyvää mieltä yhdessä materiaalia. Kaksi vastaajaa vastasivat, etteivät käytä mitään erityisiä materiaaleja opetuksessaan seksuaalikasvatuksen apuna tai ohessa. Kysyttäessä, millaisia aiheita tai asioita vastaaja käsittelee seksuaalikasvatuksessa, vastaajien vastauksen hajaantuivat laajemmalle ja olivat täysin erilaisia. Eniten vastaajat mainitsivat käsittelevänsä seksuaalista suuntautumista ja sukupuolta sekä itsemääräämisoikeutta (oma keho ja oma rajat). Toiseksi eniten vastaajat kertoivat käsittelevänsä tunteita osana seksuaalikasvatusta. Vähiten vastauksia saivat ehkäisyn käsitteleminen, suvaitsevaisuus, kulttuuriset tekijät sekä asioista puhuminen niiden oikeilla nimillä. Kysymykseen vastattiin myös 19 erilaista yksittäistä vastausta. (Taulukko 9.)

Taulukko 9. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten seksuaalikasvatus ilmenee suomalaisten opettajien opetuksessa.

Oppiaine	Vast.	Käytettävä materiaali	Vast.	Käsiteltävät aiheet	Vast.
Ympäristöoppi	15	Materiaali riippuu opetusryhmästä.	2	Oppilaslähtöisyys.	5
Terveystieto	9	Väestöliiton. RFSU:n, SETA:n ja Hyvää mieltä yhdessä-materiaalit.	5	Asioista puhuminen niiden oikeilla nimillä ja suoraan.	2
Biologia	7	Oman terveydenhoitajan asiantuntemus.	4	Murrosikä.	5
Äidinkieli & SUK (luettavat kirjat)	4	Oppikirjat + niiden oheismateriaali.	7	Kulttuuriset tekijät ja monikulttuurisuus.	2
Uskonto	2	Ei erityisiä materiaaleja.	2	Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuminen.	7
Liikunta	2	Nuorten kirjallisuus & sarjakuvat.	2	Opetussuunnitelma.	2
Elämäkatsomustieto (ihmisoikeudet, erilaiset perheet jne.)	3	Itse tehty materiaali.	2	Tunteet.	6
Asiat, joista vain yksi maininta.	7	Elokuvat tai sarjat	2	Turvallisuus.	3
		Internet + sosiaalinen media	6	Ehkäisy.	2
		Opetusvideot.	2	Lisääntyminen.	3
		Asiat, joista vain yksi maininta.	9	Seksi.	4
				Seksuaalivähemmistöt.	3
				Itsemääräämisoikeus. (oma keho ja omat rajat)	7
				Suvaitsevaisuus.	2
				Asiat, joista vain yksi maininta.	19

Opettajilta kysyttiin, miten vastaaja tuo seksuaalikasvatuksen esille omassa opetuksessaan. Jaoin vastaukset neljään eri kategoriaan 1) Koulun arjessa, 2) Opetus ja opetusmateriaalit, 3) Oppilaslähtöisyys sekä 4) Seksuaalikasvatukseen liittyvät aiheet. Vastaajat mainitsivat tuovansa seksuaalikasvatuksen koulun arjessa esille muun muassa kiusaamistilanteiden ohella, se näkyy koulussa nimittelynä, tekemällä seksuaalikasvatuksesta yhtä normaalia ja tavallista kuin hengittämisestä sekä seurustelu, ihastumis- ja tykkäämistilanteissa ja keskusteluissa. Puolestaan opetuksessa ja opetusmateriaalien kautta seksuaalikasvatus tuodaan esille tietyissä oppiaineissa, opetussuunnitelmien tavoitteiden kautta sekä äidinkielen ja suomen kielen tunneilla keskusteluissa ja luettaessa kirjallisuutta tai katsoessa elokuvia, joissa aiheita sivutaan. Oppilaslähtöisyys on helppo tapa vastaajien mukaan tuoda seksuaalikasvatus esille, oppilaat aloittavat keskustelun itse, aiheita käsitellään ikätason mukaisesti, murrosiän huomioiminen ja kasvu lapsesta nuoreksi ja nuoresta aikuiseksi. Viimeisenä vastaajat mainitsivat erilaisia seksuaalikasvatukseen liittyviä aiheita, joiden avulla seksuaalikasvatus tulee esille opetuksessa. Näitä aiheita ovat muun muassa oikeudet ja velvollisuudet, omat rajat, itsemääräämisoikeus ja fyysiset muutokset. (kuvio 29.)

Kuvio 29. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten he tuovat seksuaalikasvatuksen esille opetuksessaan.

Miten opettajat näkevät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa?

Viimeiseen tutkimuskysymykseeni; Miten opettajat näkevät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa? Lähdin etsimään vastausta kysymyksen ”Miten oppikirjat tukevat seksuaalikasvatusta? Kirjoita uhkia, mahdollisuuksia, vahvuuksia ja heikkouksia” avulla. Valitsin oppikirjat kertomaan kulttuurin näyttäytymisestä seksuaalikasvatuksessa, sillä usein oppikirjat ovat ne, mistä oppilaat itse lukevat, oppivat ja ammentavat tietoa. Tarkastelen jokaista kohtaa erikseen (uhat, mahdollisuudet, heikkoudet ja vahvuudet) (Taulukko 10).

Suomalaisten opettajien mukaan oppikirjojen uhat ovat se että, niissä ei ole syvällistä pohdintaa seksuaalikasvatuksesta vaan vain ainoastaan biologian näkökulma aiheeseen. Oppikirjoilla on vastaajien mielestä liian virallinen lähestymistapa eikä tieto ole tarpeeksi monipuolista vaan se keskittyy yhdyntään ja penetraatioon. Jotkut vastaajista kokivat, että oppikirjojen uhkana on se, että oppilaat saavat liikaa tietoa liian varhain tai päinvastoin liian myöhään tarvittavia tietoja. Useimmissa oppikirjoissa vastaajien mukaan tieto on vanhentunutta ja usein niissä yksinkertaistetaan tieto niin, että se vastaa ydinperhemallin elämää.

Mahdollisuudet, joita vastaajat ovat oppikirjoissa vastanneet olevan ovat, että oppilaat saavat oppikirjoista faktatietoa murrosiästä ja lisääntymisestä. Mahdollisuudeksi nähtiin myös se, että usein oppikirjoissa tieto on luotettavaa ja ne pystyvät tarjoamaan tietoa, jota ei saa esimerkiksi googlasta. Vastauksista tuli esille myös se, että oppikirjojen tekstien ja oppien kautta oppilaiden voi olla luontevampaa suhtautua omaan kehoonsa ja seksuaalisuuteensa. Oppikirjat mahdollistavat seksuaalikasvatuksen monitasoisuuden ja parhaimmillaan vastaajien mukaan ne avartavat oppilaiden maailmankuvaa.

Vastaajat kirjoittivat oppikirjojen vahvuuksiksi muun muassa sen, että seksuaalikasvatuksen ollessa osa koulua ja opetusta, eivät vanhemmat voi kieltää sitä, että oppilas lukee itse tietoa oppikirjoista. Vahvuuksiksi mainittiin myös se, että oppikirjoissa esitetään asiat oikein ja totuudenmukaisesti. Oppikirjojen seksuaalikasvatuksen lisäksi oppilailla on aina myös opettajan tuki ja vastaajat mainitsivat, että oppikirjat ovat myös tukemassa opettajan työtä. Viimeisenä tarkastellaan vastaajien kertomia heikkouksia, joita oppikirjoissa on. Vastaajien mukaan

seksuaalikasvatus on esillä vain terveystiedon oppikirjoissa, jolloin aihetta käsitellään kunnolla vasta yläasteella. Ajan ja resurssien rajallisuus, liian suppea tieto oppikirjoissa, yksipuolisuus ja pinnallisuus mainittiin suurimpina heikkouksina oppikirjoissa seksuaalikasvatuksessa. Lisäksi vastaajat mainitsivat sen, että oppikirjat eivät pysy yhteiskunnan kehityksessä mukana, jolloin myös tieto on jatkuvasti vanhaa tai tulee perässä.

Taulukko 10. Suomalaisten opettajien (N=17) käsityksiä siitä, miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa, erityisesti oppikirjojen kautta.

	VASTAUS	LAINAUS
UHAT	<ul style="list-style-type: none"> • Oppikirjoissa ei syvällistä pohdintaa, vain biologian näkökulma. • Liian virallinen lähestymistapa. • Ei tarpeeksi monipuolista. • Yhdyntä- ja penetraatiokeskeisyys. • Liikaa liian varhain ja liian myöhään asiat esille. • Vanhentunut materiaali. • Yksinkertaistettu ydinperhe-malli. 	<p><i>"..eri lapsille eri määrä tietoa on hyvä tai huono asia. opettaja voi oppilasryhmän tuntiessaan asetella sanat viisaasti ja huolehtia siitä, että kaikki ovat ymmärtäneet asian oikein. kirjassa oleva teksti voi joko kertoa liikaa tai jättää kertomatta jollekin lapselle juuri oleellisen asian. mielestäni alakouluikäinen lapsi tarvitsee tekstin lisäksi turvallisen aikuisen selittämään asian.."</i></p>
MAHDOLLISUUDET	<ul style="list-style-type: none"> • Oppilas saa faktatietoa murrosiästä ja lisääntymisestä. • Luotettavaa ja monipuolista. • Tarjota tietoa, jota ei saa kotoa tai googlesta. • Luonteva suhtautuminen omaan kehoon ja seksuaalisuuteen. • Monitasoisuus. • Maailmankuvan avartaminen. 	
VAHVUUDET	<ul style="list-style-type: none"> • Seksuaalikasvatus osa koulua, vanhemmat ei voi kieltää lukemista. • Asioiden esittäminen totuudenmukaisesti ja oikein. • Opettajan tuki. • Asiallisuus. • Tukee opettajan työtä. 	
HEIKKOUEDET	<ul style="list-style-type: none"> • Seksuaalikasvatus usein esillä vain terveystiedon kirjoissa. • Rajallinen aika ja resurssit. • Liian suppeasti kirjoitettu. • Yksipuolisuus. • Liian pinnallista. • Oppikirjat eivät pysy yhteiskunnan kehityksessä mukana. 	<p><i>"...oppilaat opiskelevat kirjoista, joten mikäli opettaja on eri mieltä kirjan kanssa, omaa näkökulmaa voi olla vaikeampi tuoda esille. Esim. yhdyntää käsitellessä tunnilla oppikirjan kappaleessa painotettiin rakkautta ja parisuhdetta samassa yhteydessä. Mielestäni oppilaille voi myös ikätasoisesti opettaa, ettei seksiin aina tarvita rakkautta, seksistä voi nauttia myös ilman sitä kaikkia kunnioittaen..."</i></p>

5.3 Yhteenveto tuloksista

Seuraavaksi tarkastelen Suomen ja Namibian tuloksia yhdessä sekä sitä, millaisia yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia tuloksista on löydettävissä (Taulukko 11). Ensimmäisenä tarkastelen vastauksia, siihen, miten opettajat näkivät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa. Namibialaiset opettajat vastasivat, että kulttuuriset normit ja arvot vaikuttavat eniten seksuaalikasvatukseen. Puolestaan suomalaiset opettajat vastasivat, että seksuaalikasvatukseen vaikuttaa eniten, media, ympäristö ja yhteiskunta. Mediasta vastaajat nostivat esille erityisesti sosiaalisen median ja sen, että lapset altistuvat vääränlaiselle sisällölle liian varhain. Ympäristön nähtiin vaikuttavat seksuaalikasvatukseen muun muassa koulun sijainnin kautta (maalaiskoulu vai kaupunkikoulu) sekä ympäröivän valtakulttuurin kautta. Yhteiskunnan vaikutus tuotiin esille muun muassa oppikirjojen asenteellisuuden kautta sekä suomalaisen seksuaalikasvatuksen heterokeskeisyyden kautta. Namibialaiset eivät nähneet seksuaalikasvatuksen ja kulttuurin toimivan lainkaan yhdessä. Esimerkiksi lapset ja nuoret eivät saa keskustella seksistä ja seksuaalisuudesta aikuisten kanssa, sillä aihe on heidän kulttuurissaan tabu.

Seuraavaksi tarkastelen tutkimuskysymystä ”Miten opettajat näkevät seksuaalikasvatuksen osana opettajuutta?”. Namibialaisista vastaajista suurin osa vastasi seksuaalikasvatuksen olevan todella haastava osa opettajan työtä, kun taas suomalaiset opettajista suurin osa vastasi seksuaalikasvatuksen olevan mieluista osa opettajan työtä. Seksuaalikasvattajina suomalaiset tunsivat olevansa avoimia, integroiden seksuaalikasvatuksen kaikkiin kasvatushetkiin sekä suhtautuvansa seksuaalikasvatukseen positiivisesti ja avoimesti. Suomalaiset opettajat pitivät seksuaalikasvatusta tärkeänä muun muassa siitä syystä, että kaikki oppilaat eivät saa kotoa tietoa seksuaalikasvatuksen aiheista. Namibialaiset opettajat vastasivat olevansa myöskin avoimia ja suhtautuvansa seksuaalikasvatukseen neutraalisti sekä integroivansa seksuaalikasvatuksen Health Education – oppiaineeseen. Namibialaisten opettajien mielestä seksuaalikasvatus on tärkeää, mutta sen pitäisi olla ikärajallista.

Tarkastelen seuraavaksi tutkimuskysymystä ”Miten seksuaalikasvatus ilmenee opetuksessa?”. Namibialaiset opettajat vastasivat, että liittävätkin seksuaalikasvatuksen Life Skills- oppiaineeseen sekä hyödyntävätkin seksuaalikasvatuksessa mielellään valmiita esimerkiksi järjestöjen luomia

ohjelmia, kuten "Window of hope". Lisäksi namibialaiset opettajat kertoivat, että yleisimmät käytettävät materiaalit ovat tekstikirjat sekä erilaiset esittelylehtiset. Yleisimmin käsiteltävät aiheet ovat lisääntyminen, sukupuolitaudit sekä pidättäytyminen. Puolestaan suomalaiset opettajat vastasivat liittävänsä seksuaalikasvatuksen yleisimmin ympäristöopin oppiaineeseen ja hyödyntävänsä oppikirjoja ja niiden oheismateriaalia eniten opetuksen tukena seksuaalikasvatuksessa. Seksuaalikasvatus tulee esille opetuksessa oppilaiden aloitteesta, opetuksen kautta seksuaalikasvatuksen aiheissa tai opetusmateriaaleissa, kuten elokuvissa tai kirjoissa sekä koulun arjessa erilaisissa tilanteissa. Suomalaiset opettajat kertoivat useimmin käsittelevänsä seksuaalikasvatuksessa seksuaalista suuntautumista, sukupuolta sekä itsemääräämisoikeutta. Tulosten yhteenvedosta (taulukko 11) on havaittavissa, että niin suomalaiset kuin namibialaisetkin opettajat vastasivat hyödyntävänsä eniten oppikirjoja ja niiden oheismateriaaleja.

Viimeisenä tarkastelen tutkimuskysymystä "Miten opettajat näkevät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa?". Namibialaiset opettajat vastasivat, että oppikirjoissa tieto on oppilaiden ikä- ja tietotason mukaista, mutta oppikirjojen heikkous on se, että tieto voi olla vanhentunutta ja kirjojen saatavuus on heikkoa. Oppikirjojen vahvuudeksi mainittiin perustietojen tarjoaminen ja oikean tiedon antaminen väärän tiedon tilalle. Namibialaiset opettajat näkivät kuitenkin, että oppikirjat saattavat herättää oppilaiden uteliaisuuden ja näin herättää seksuaalisen aktiivisuuden liian varhain. Suomalaiset opettajat puolestaan vastasivat oppikirjojen antavan oppilaille paljon faktatietoa erityisesti murrosiästä, vaikkakin heikkoudeksi nähtiin se, että seksuaalikasvatuksen aiheita käsitellään vain terveystiedon oppikirjoissa. Suurimmaksi oppikirjojen vahvuudeksi nousi se, että seksuaalikasvatuksen ollessa osa opetusta ja koulua, eivät vanhemmat voi kieltää oppilasta opiskelemasta tai lukemasta aiheesta itse. Oppikirjojen uhka on kuitenkin se, että niissä ei ole tarpeeksi syvällistä pohdintaa eivätkä ne tarjoa tarpeeksi tietoa oppilaille.

Taulukko 11. Yhteenveto suomalaisten (N=17) ja namibialaisten (N=13) opettajien seksuaalikasvatukseen liittyvien käsitysten eroista ja yhteneväisyyksistä.

KYSELYLOMAKKEEN KYSYMYS	TUTKIMUSKYSYMYS, JOHON VASTAA	SUOMI (MERKITTÄVIMMÄT TULOKSET)	NAMIBIA (MERKITTÄVIMMÄT TULOKSET)	EROAVAIJUUS	YHTÄLÄISYYS
8: Mihin oppiaineisiin seksuaalikasvatusta on mielestäsi liitetty?	Miten seksuaalikasvatusta ilmenee opetuksessa?	Oppiaine, johon yleisimmin seksuaalikasvatusta liitettiin, oli ympäristöoppi.	Oppiaine, johon yleisimmin seksuaalikasvatusta liitettiin, oli Life Skills- oppiaine.	X	
9: Miten tuot seksuaalikasvatusta esille opetuksessasi?	Miten seksuaalikasvatusta ilmenee opetuksessa?	Koulun arjessa. Opetuksessa ja opetusmateriaalissa. Oppilaslähtöisyys. Seksuaalikasvatukseen liittyvät aiheet.	Valmiiden ohjelmien "programmes" hyödyntäminen. (Window of hope yms.)	X	
10: Millaista materiaalia hyödynnät seksuaalikasvatuksessa?	Miten seksuaalikasvatusta ilmenee opetuksessa?	Materiaaleina oppikirjat ja niiden oheismateriaali.	Materiaaleina oppikirjat ja esittelylehtiset.		X
11: Millaisia aiheita käsittelet opetuksessasi osana seksuaalikasvatusta?	Miten seksuaalikasvatusta ilmenee opetuksessa?	Käsiteltävät aiheet: Seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli ja itsemääräämisoikeus.	Käsiteltävät aiheet: lisääntyminen, sukupuolitaudit ja pidättäytyminen.	X	
12: Miten näet seksuaalikasvatusta osana opettajan työtä?	Miten opettajat näkevät seksuaalikasvatusta osana opettajuutta?	Suurin osa vastaajista vastasivat seksuaalikasvatusta olevan mieluisa osa opettajan työtä.	Suurin osa vastaajista vastasivat seksuaalikasvatusta olevan todella haastava osa opettajan työtä.	X	
13: Mitkä ja millaiset asiat vaikuttavat mielestäsi seksuaalikasvatukseen?	Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?	Media Ympäristö Yhteiskunta	Kulttuuristen normien ja arvojen vaikutus seksuaalikasvatukseen.	X	
14: Millainen seksuaalikasvatusta olet? Jatka annettuja lauseita. 1.Seksuaalikasvatustajana pyrin... 2.Integroin seksuaalikasvatusta... 3.Suhtautumiseni seksuaalikasvatukseen on...	Miten opettajat näkevät seksuaalikasvatusta osana opettajuutta?	1.Avoimuus, hyväksyvä ilmapiiri. 2.Kaikkiin kasvatushetkiin ja aina kaikkiin tilanteisiin, joissa aihe tulee esille. 3.Suhtautuminen positiivinen, innokas ja avoin.	1.Avoimuus, seksuaalikasvatusta vaikutus moraaliin. 2.Seksuaalikasvatusta integrointi Health Education – oppiaineeseen. 3.Opettajan suhtautuminen neutraali seksuaalikasvatukseen.	X	X

4.Seksuaalikasvatus on mielestäni...		4.Tärkeää, koska kaikki oppilaat eivät välttämättä saa tietoa kotoa seksuaalikasvatuksen aiheista.	4.Seksuaalikasvatus on tärkeää, mutta pitäisi olla ikärajallista.		
15: Miten oppikirjat tukevat seksuaalikasvatusta? Kirjoita uhkia, mahdollisuuksia, vahvuuksia ja heikkouksia.	Miten opettajat näkevät kulttuurin näyttäytymisen seksuaalikasvatuksessa?	<p>Mahdollisuudet: Oppilaat saavat faktatietoa murrosiästä ja lisääntymisestä.</p> <p>Heikkoudet: Seksuaalikasvatus esillä vain terveystiedon oppikirjoissa.</p> <p>Uhat: Oppikirjoissa ei syvällistä pohdintaa.</p> <p>Vahvuudet: Seksuaalikasvatus osa koulua ja opetusta, jolloin vanhemmat eivät voi kieltää oppilasta lukemasta tietoa itse.</p>	<p>Mahdollisuudet: Tieto oppilaiden ikä- ja tietotason mukaista. Tietoisuus asioista nousee.</p> <p>Heikkoudet: Kirjojen saatavuus heikkoa. Tieto liian vanhaa.</p> <p>Uhat: Voi hämmentää oppilaita ja herättää seksuaalista aktiivisuutta liian varhain.</p> <p>Vahvuudet: Perustietojen tarjoaminen, väärän tiedon pois kitkeminen.</p>	X	
16: Miten näet kulttuurin näyttäytyvän seksuaalikasvatuksessa?	Miten kulttuuri näyttäytyy seksuaalikasvatuksessa?	<p>Media: Liikaa liian varhain. Sosiaalinen media.</p> <p>Ympäristö: Koulun sijainti, ympäröivä valtakulttuuri.</p> <p>Yhteiskunta: Oppikirjojen asenteellisuus. Seksuaalikasvatuksen heterokeskeisyys. Kulttuurierot.</p>	Kaikilla vastaajilla samansuuntaiset vastaukset. Kulttuurin vaikutus seksuaalikasvatukseen suuri. Lapset ja nuoret eivät saa puhua seksuaalisuudesta tai seksistä aikuisten kanssa.	X	

6 POHDINTA

Pohdinta luvussa tarkastelen tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta sekä tuon esille erilaisia jatkotutkimusideoita, joita uskon tämän tutkielman kautta tulevan esille. Lisäksi vertailen vielä enemmän aineistosta saamiani tuloksia vertaillen niitä teoriaan.

6.1 Tulosten pohdinta

Lähtökohtaisesti suomalaisten opettajien vastauksista oli nähtävissä monikulttuurisuuden hyväksyminen ja ymmärrys erilaisista kulttuureista sekä niiden vaikutuksesta seksuaalikasvatukseen. Suomalaisten vastaukset olivat lähes kysymys kysymykseltä positiivisia, sillä vastauksissa haluttiin aina tuoda jotakin hyvää seksuaalikasvatuksesta esille. Vastaukset olivat myös rakentavalla kritiikillä varustettuja ja ne vastasivat hyvin perusopetuksen opetussuunnitelmassa mainittuihin tavoitteisiin ja sisältöihin. (ks. Opetushallitus 2014.) Suomalaisten opettajien suoruus ja suorasanaisuus vastauksissa tuli esille niin, että ne vastaajat, jotka korostivat asioiden esille tuomista niiden oikeilla nimillä, toimivat myös itse niin. Namibialaisten vastauksissa oli huomattavissa varautuneisuutta seksuaalikasvatus aihetta kohtaan. Vastauksissa korostetiin kerta toisensa jälkeen sitä, millainen vaikutus uskonnolla ja valtakulttuurilla on seksuaalikasvatukseen (ks. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020). Seksuaalisuus, seksi ja seksuaalikasvatus kerrottiin olevan aiheita, jotka ovat tabu jopa aikuisten välisissä keskusteluissa. Lisäksi osa vastaajista, oli jättänyt kysymyksiin vastaamisen kesken, kun kysymykset muuttuivat alun monivalintakysymyksistä avoimiksi kysymyksiksi. Pohdinkin, voiko tähän olla vaikuttamassa Bialstockan (2017) mainitsema seksuaalikasvatuksen tabuna oleminen tai se, että seksuaalikasvatus aiheena aiheuttaa noloutta, ujoutta tai jopa epävarmuutta. Lähtökohtaisesti molempien maiden opettajien vastauksista oli nähtävissä yhtymäkohtia kokonaisvaltaiseen seksuaalikasvatukseen, jossa nuori huomioidaan yksilönä fyysisine, psyykkisine ja sosiaalisine tarpeineen. Opettaja on itse keskeisimmässä roolissa, sillä hänellä tulee olla aito kiinnostus nuoren maailmaa kohtaan. (ks. Santalahti 2018.) Suomen ja Namibian opetussuunnitelmissa (2014 & 2016) kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus tulee esille niin, että

seksuaalikasvatus on asetettu osaksi koulujen yleissivistävää tehtävää ja se kuuluu kaikille oppivelvollisille.

Aineiston ja tulosten kautta sain paljon tietoa siitä, miten seksuaalikasvatus nähdään Suomessa ja Namibiassa opettajien näkökulmasta sekä siitä, kuinka suuri vaikutus kulttuurilla voikaan olla seksuaalikasvatukseen ja millainen on seksuaalikasvatuksen osuus opetuksessa niin Suomessa kuin Namibiassakin (ks. Westerholm 2009; Väestöliitto 2008). Jokaisen kulttuuri-identiteetti rakentuu pitkälti samojen osa-alueiden kautta, vaikka vaikuttavat asiat voivatkin olla erilaisia. Kulttuuri-identiteetti taas puolestaan voi kertoa omalta osaltaan esimerkiksi juuri seksuaalikasvatukseen suhtautumisesta. (ks. Räsänen 2015.) Tulosten kautta jäin kuitenkin pohtimaan, olisiko kyselylomakkeessa pitänyt korostaa vielä enemmän sitä, että millaista seksuaalikasvatus on osana opetusta ja vasta sitten tuonut esille tutkimukseni kulttuuri näkökulmaa. Sain tietoa siitä, kuinka paljon namibialaiset opettajat toivovat seksuaalikasvatusta kouluihin osana opetusta, muutoinkin kuin vain AIDS ja HIV koulutusten kautta. (ks. National Institute for Educational Development 2016; Bialostocka 2017.) Uskon, että seksuaalikasvatusta toivotaan laajemmin osaksi koulujen opetussuunnitelmaa, sillä niin Namibiassa kuin Suomessakin seksuaalikasvatuksen aiheet, kuten erilaiset seksuaaliset suuntautumiset tai sateenkaariperheet, ovat entistä enemmän osa jokapäiväistä elämäämme ja ne korostuvat niin lasten ja nuorten kuin aikuistenkin keskusteluissa. Toivonkin, että tämä pro gradu- tutkielma toimii jälleen yhtenä seksuaalikasvatuksen puolesta puhujana niin nyt kuin tulevaisuudessa. Saamani tulokset ovat Suomessa ajankohtaisia, sillä lapset ja nuoret kehittyvät nykypäivänä yhä seksuaalisemmassa yhteiskunnassa, joten on tärkeää kasvattaa heitä kohti tervettä seksuaalisuutta. (ks. myös Terävä 2021.) Namibiasta saamani tulokset tuovat esille sen, että maan monikulttuurisuus haastaa myös seksuaalikasvatusta.

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tässä alaluvussa pohdin tutkimukseni eettisyyttä ja luotettavuutta. Laadullisissa tutkimuksissa tutkimuksen eettisyys usein kietoutuu tutkimuksen luotettavuuteen huomaamatta. Tutkimuksen eettisyyttä voidaan arvioida esimerkiksi tutkijan valitsemien keinojen kautta, joka puolestaan voi

myös olla vaikuttamassa tutkimuksen luotettavuuteen. Eettisyys tutkimuksessa liittyy vahvasti myös tutkimuksen laatuun ja laadukkuuteen. Laadusta kertoo se, onko tutkija tehnyt sopivan tutkimusasteleman tai kirjoittanut tutkimusraportin hyvin. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tutkimuksen luotettavuus koostuu puolestaan useista eri tekijöistä, tärkein on kuitenkin se, pystyykö tutkija niin sanotusti puolueettomana omalle tutkimukselleen. Puolueettomuudella tarkoitetaan sitä, pystyykö tutkija kuulemaan ja ymmärtävään tutkittaviaan ilman, että hänen oma luonteensa, ikänsä, sukupuolensa tai esimerkiksi virka-asemansa vaikuttaa siihen, miten hän kuulee ja ymmärtää tutkittaviaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa ei ole mitään tarkkoja ohjeita tai sääntöjä, mutta tutkijan on hyvä arvioida tutkimuksensa jokaista osaa aluetta, kuten aineiston keruuta, tutkimuksen syitä ja tarkoitusta sekä omaa asemaansa tutkimuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Tutkimukseni perustui omaan mielenkiintoon ja innokkuuteen aihetta kohtaan. Kuitenkin tutkimusta tehdessäni huomasin, ettei täysin samasta aiheesta tai samasta näkökulmasta, oltu tehty tutkimusta. Tämä on samalla tutkimuksen luotettavuutta lisäävä ja heikentävä tekijä, sillä tutkimuksen tuloksia ei voi käyttää sataprosenttisella varmuudella, mutta tutkimusaihe antaa mahdollisuuden jatkotutkimukselle. Tutkimus toteutettiin internet kyselylomakkeen avulla, johon oli lisätty tieto vastaajille siitä, mihin tarkoitukseen vastauksia käytetään ja miksi teen kyseistä tutkimusta. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Kyselylomake mahdollistaa sen, että vastaajien vastaukset eivät mahdollisesti joudu väriin käsiin tai huku esimerkiksi postissa, kuten postissa lähetetyille kyselylomakkeille voi pahimmillaan tapahtua. Kyselylomakkeen (ks. Vehkalahti 2014) vastaukset on helppo poistaa kyselylomake alustalta, joka nostaa tutkimuksen eettisyyttä. Lisäksi vastaaminen tutkimukseen oli vapaaehtoista ja täysin anonyymiä. Jokaisen vastaajan anonymiteetti säilyi, sillä yhdeltäkään vastaajalta ei kysytty ikää, sukupuolta, nimeä tai sen koulun nimeä, jossa opettaa. Anonymiteetistä pidettiin huolta myös tutkimuksen tuloksia raportoidessa, sillä yhtäkään vastausta ei voi yhdistää kehenkään vastaajaan. Aineistoa saatiin kahdesta maasta niin Suomesta kuin Namibiastakin, joka nostaa

tutkimuksen luotettavuutta sen ollessa kansainvälinen tutkimus. Niin Suomesta kuin Namibiastakin saatiin vastaajia joka puolelta maata.

Tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen oli puolestaan vaikuttamassa se, että tutkijoita oli vain yksi. Tämä tarkoittaa sitä, että kyselylomakkeet on luonut vain yksi tutkija ja aineiston analyysin on tehnyt vain yksi tutkija. Lisäksi tutkimuksen luotettavuuteen voi olla vaikuttamassa se, että Namibiasta saatu aineisto on englanniksi ja tutkija on joutunut itse suomentamaan sen ja luottamaan omaan englannin kielen taitoonsa. Namibian kyselylomaketta tehdessä on myös tullut ottaa huomioon se, että kysymykset ovat selkeästi ymmärrettäviä myös englanniksi, mutta tutkimuksessa ja sen luotettavuudessa tulee ottaa huomioon myös se, miten namibialaiset vastaajat ovat ymmärtäneet kysymykset ja millainen on heidän englanninkielen taitotasoa. (ks. Ministry of basic education, sport and culture 2003.)

Tutkimuksen tuloksia voi hyödyntää tulevaisuudessa ja tutkimuksen aiheen tärkeydestä on kertomassa se, että vastauksia saatiin paljon. Kyselylomake on kuitenkin aina aineistonhankinta menetelmänä haastava, sillä vastauksia on haastavampi saada ja vastaaja voi jättää vastaamatta johonkin kysymykseen kokonaan tai ymmärtää kysymyksen väärin, eikä hänellä ole mahdollista esittää tarkentavia kysymyksiä samalla tavalla, kuten esimerkiksi haastattelussa. Kyselylomakkeen haasteeksi osoittautui myös se, että vastaaja voi ymmärtää kysymyksen täysin eri tavalla, kun tutkija on sen tarkoittanut. Kyselylomakkeen vahvuus on kuitenkin se, että ne mielipiteet ja ajatukset, joita vastaaja ei ehkä uskaltaisi sanoa ääneen pääsee kuitenkin esille kyselylomakkeen avointen vastausten kohdalla.

Tutkimuksessa hyödynnetyt lähteet ovat korostamassa tutkimuksen tieteellisyyttä ja sen luotettavuutta. Lähteissä on niin väitöskirjoja, julkaisuja kuin tutkimukseen perustuvia kirjojakin. Osa lähteistä on internet lähteitä, mutta suurin osa niistäkin julkaisuja tai internet sivustoja, jotka ovat luotettavia, kuten esimerkiksi WHO tai THL. Namibiasta seksuaalikasvatukseen liittyvää kirjallisuutta oli haastavaa löytää, jolloin teoreettinen viitekehäykseni painottuikin enemmän Suomeen. Olen kuitenkin hyödyntänyt esimerkiksi WHO:n (2010) kokonaisvaltaisen seksuaalikasvatuksen standardeja tarkastellessani seksuaalikasvatusta Namibiassa.

Seksuaalikasvatusta osana opetusta tutkittiin kyselylomakkeen avulla, lähettämällä kyselylomake sähköisesti suomalaisille ja namibialaisille opettajille. Lomaketta lähettäessäni en uskonut, että vastaukset kyselylomakkeen kysymyksiin eroaisivat niin paljoa maiden välillä. Suomalaiset vastaajat vastasivat kyselylomakkeen avoimiin kysymyksiin laajasti, pitkillä ja kuvailevilla vastauksilla, kun taas namibialaisten vastaukset olivat suppeita ja vain muutamilla sanoilla vastattuja. Pohdin aineistoa analysoidessani sitä, kuinka paljon vastauksiin vaikutti kyselylomakkeen kysymykset. Suomalaisille lomakkeen luominen oli helpompaa, sillä suomi on myös minun äidinkieleni, mutta namibialaisille lomakkeen luominen oli haastavampaa, sillä suomalaisten kyselylomakkeen kysymykset oli käännettävä englanniksi niin, että vastaajatkin ymmärtävät kysymykset. Pohdinkin, voiko englanninkielinen lomake vaikuttaa siihen, miksi namibialaisten vastaukset olivat niin suppeita. Onko englannin kielen taidolla jotakin tekemistä tämän asian kanssa?

6.3 Jatkotutkimusideat

Tämän pro gradu-tutkielman aihe syntyi oman kandidaatin tutkielmani aiheen pohjalta, joten tavallaan myös tämä tutkielma on jatkotutkimus jo aiemmin tutkittuun aiheeseen. Seksuaalikasvatus on laaja ja monimutkainen aihe, josta löytyy tutkittavaa. Tutkimusideoita aiheen ympärillä on paljon, mutta tutkimusta suhteellisen vähän. Se mistä, tutkimuksen vähäisyys johtuu, on itsessään tutkimisen arvoinen asia. Seksuaalikasvatus on tärkeää, mutta usein se jää takalalle, sen tuntemattomuuden ja laajuuden vuoksi.

Tässä tutkimuksessa tutkin kahden eri maan opettajien käsityksiä seksuaalikasvatuksesta, mutta aihetta voisi laajentaa niin, että vertailuun otettaisiin mukaan useampi eri maa, kuten esimerkiksi oppikirjatutkimuksissa (ks. Nomoto 2011). Tutkimukseen osallistuvat maat voitaisiin valita esimerkiksi bruttokansantuotteen mukaan niin, että jokaisesta maan osasta olisi yksi hieman varakkaampi sekä yksi hieman köyhempi maa, jolloin maiden välinen diversiteetti olisi mahdollisimman suuri. Maiden välisessä vertailussa ja tutkimuksessa voisi hyödyntää myös

seksuaalikasvatuksen eri ulottuvuuksia. Esimerkiksi tutkimus siitä, millaista seksuaalikasvatusta perusopetuksessa tarjotaan eri maissa, voisi olla erittäin tärkeä tutkittava aihe. (ks. Bilton 2017.)

Jatkotutkimusta voitaisiin tehdä seksuaalikasvatuksesta myös muiden kuin opettajien näkökulmasta. Esimerkiksi oppilaiden kokemukset ja käsitykset seksuaalikasvatuksesta tai tutkimus siitä, millaiset ennakkotaidot ja -tiedot oppilailla on ja tämän jälkeen pitää seksuaalikasvatustunteja oppilaille ja sen jälkeen tutkia oppilaiden tietojen ja taitojen kehittymistä seksuaalikasvatusjakson jälkeen. Seksuaalikasvatusta ja sen vaikutusta voisi tutkia myös oppilaiden vanhempien kautta. Miten vanhemmat kokevat lasten koulusta saaman seksuaalikasvatuksen? Miten vanhemmat toimivat seksuaalikasvattajina kodin arjessa? Millaiset vanhempien taidot ja tiedot seksuaalikasvatuksen aiheisiin liittyen ovat ja miten ne vaikuttavat lapsiin? (ks. Kontula & Meriläinen 2017.)

Viimeisimpänä jatkotutkimusaiheena pohdin eri maiden vertailua ja tutkimusta jostakin todella konkreettisesta seksuaalikasvatuksen osa-alueesta, kuten oppilaiden tietoisuus kuukautisista tai oppilaiden tietoisuus ehkäisystä (ks. Gerouki 2008; Reiss 1998). Tutkimuksessa voitaisiin verrata eri maiden oppilaiden tietoja ja taitoja sekä opetusta, oppikirjoja ja jopa opetussuunnitelmaa. Uskon, että esimerkiksi WHO:n (2010) laatimat seksuaalikasvatuksen standardit pystyttäisiin liittämään vahvasti tähän tutkimukseen ja jopa nostamaan esille muun muassa Euroopan maita, joissa standardit eivät toteudu.

Lähteet

Ahponen, P. 2020. Sukupuolen määritelmät ja ilmeneminen terveystiedon oppikirjoissa vuosiluokilla 7-9. Pro gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/22992/urn_nbn_fi_uef-20200800.pdf

Bialostocka, O. 2017. Culturally Congruent Sexuality Education for Namibia. AISA POLICY Brief. Africa institute of South Africa 126 March, (1-11).

<http://www.ai.org.za/wp-content/uploads/downloads/2017/04/Policy-Brief-126-002.pdf>

Bilton, I. 2017. Sex education around the world: how were you taught? Study international.com.

<https://www.studyinternational.com/news/sex-education/>

García-Cabeza, B. & Sánchez-Bello, A. 2013. Sex Education Representations in Spanish Combined Biology and Geology Textbooks. Universidad de a Coruña, Pedagogía e Didáctica, A Coruña. International Journal of Science Education 35 (10), 1725-1755.

Gerouki, M. 2008. Pushed to the margins – sex and relationships in Greek primary books. Sex Education 8 (3), 329-343.

Gunay, Y., Bulent, C. & Hamurcu, H. 2015. Pre—service Teachers' Views on the Environmental Education, Human Brain and Genetics, Health and Sexual Education. Procedia – Social and behavioral Sciences 167, 141-151.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814068025>

Haatanen, M. 2017. Seksuaalisuus, sukupuoli ja ehkäisy seksuaalikasvatuksessa: yläkoulun terveystieto ja ei-heteroseksuaaliset nuoret. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100714/GRADU-1488874257.pdf?sequence=1>

Hurme-Leikkonen, K. 2017. Monikulttuurisuus nuorten seksuaalikasvatuksessa – Kirjallisuuskatsaus. Turun ammattikorkeakoulu. Turku.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140126/Hurme-Leikkonen_Kati.pdf?sequence=1

Kazemian, R., Ghasemi, H., Movahhed, T. & Kazemian, A. 2014. Health Education in Primary School Textbooks in Iran in School Year 2010-2011. Journal of Dentistry, Tehran University of Medical Sciences 11 (5), 536-544.

Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus. (E-kirja)

Kontula, O. & Meriläinen, H. 2017. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E 26/2007. Helsinki: Vammalan kirjapaino Oy.

Kyllönen, T. 2014. Seksuaalikasvatus – milloin, miten, miksi? Yle.fi.

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/04/09/seksuaalikasvatus-milloin-miten-miksi>

Lehtonen, J. Opettajien käsityksiä seksuaalisuuden kirjosta. Nuorisotutkimus 2/2012.

<https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/2/opettaji.pdf>

Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BZgA. 2010. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80220/039844e2-c540-4e81-834e-6f11e0218246.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Ministry of Basic Education, Sport and Culture. 2003. The Language Policy for Schools in Namibia. Discussion Document. Windhoek. Namibia.

https://www.moe.gov.na/files/downloads/ec9_Language_Policy%20for%20schools_discussion%20document%202003.pdf.pdf

Mannerheimin lastensuojelu liitto. 2021. Seksuaalisuudesta puhuminen nuorelle.

<https://www.mll.fi/vanhemmille/vinkkeja-lapsiperheen-arkeen/seksuaalisuudesta-puhuminen-nuorelle/>

Mogotsi, K. 2019. Churches frown on sex education. The Namibian.

<https://www.namibian.com.na/193661/archive-read/Churches-frown-on-sex-education>

Mäkinen, A. & Teikari, K. 2013. Luokanopettajien valmiudet seksuaalikasvatukseen. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84953/gradu07016.pdf?sequence=1>

National Institute for Educational Development. 2016. The National Curriculum for Basic Education. Ministry of education, arts and culture. Okahandja. Namibia.

http://www.nied.edu.na/assets/documents/05Policies/NationalCurriculumGuide/National_Curriculum_Basic_Education_2016.pdf

Nomoto, M., Nonaka, D., Mizoue, T., Kobayashi, J. & Jimba, M. 2011. Content analysis of school textbooks on health topics: A systematic review. *BioSci Trends* 5 (2), 61-8.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017-2020. Diversity in education. Kieli- ja kulttuuritietoisen opettajuuden ja opettajankoulutuksen kehittämishanke.

<https://dived.fi/>

Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Helsinki: Next Print Oy.

Puromäki, V. & Sarkkinen, F. 2017. Opettajien käsityksiä seksuaalikasvatuksen opettamisesta viidennellä luokalla. Pro gradu-tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.

https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18903/urn_nbn_fi_uef-20180085.pdf?sequence=-1&isAllowed=y

Pölkki, L. & Laakkonen, K. 2018. Seksuaalikasvatuksen standardit terveystiedon oppikirjoissa. Opinnäytetyö. Metropolia ammattikorkeakoulu.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334043/Laakkonen_P%C3%B6lkki.pdf?sequence=2

Pöntinen, R. 2020. Sosiaalisesti kontrolloitu, yksilöllisesti valikoitu: nuoren seksuaalisuudesta tuotettavat eronteot ja puhettavat terveystiedon oppikirjojen seksuaalikasvatuksen oppimateriaaleissa. Pro gradu-tutkielma. Tampereen yliopisto.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201912217094>

Reiss, M.J. 1998. The Representation of Human Sexuality in Some Science Textbooks for 14-16 Year Olds. Research in Science & Technological Education 16 (2), 137-149.

Rissanen, Riitta, 2006. Fenomenografia. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto.

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenografinen-analyysi>

Räsänen, M. 2015. Kulttuurikukka -kuvio. Viitattu 25.1.2021. Saatavissa:

<http://dived.fi/kulttuuritietoisia-kaytanteita-opettajille/>

Santalahti, T. 2018. Monikulttuurisuus ja seksuaalisuus. Duodecim – Koulun terveyskirjasto. Kustannus Oy Duodecim.

<https://www.koulunterveyskirjasto.fi/aihe/opettajalle-ja-opiskeluhuollolle/opettajan-opas-nuorten-seksuaalisuus-ja-seksuaaliterveys/oos00004>

Seitamaa-Hakkarainen, P. 2014. Kvalitatiivinen sisällönanalyysi. Metodix. Helsinki.

<https://metodix.fi/2014/05/19/seitamaa-hakkarainen-kvalitatiivinen-sisallon-analyysi/>

Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskus. Sateenkaarisanasto. Päivitetty 24.3.2021.

<https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Talib, J. , Mamat, M., Ibrahim, M. & Mohamad, Z. 2012. Analysis on sex education in schools across Malaysia. Procedia – Social and Behavioral Sciences 59, 340-348.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Seksuaalikasvatus.

https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/seksuaalikasvatus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Kulttuurisensitiivinen seksuaalikasvatus. Päivitetty 2.7.2021.

<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-seksuaali-ja-lisaantymisterveys/kulttuurisensitiivinen-seksuaalikasvatus>

Terveyskylä. 2018. Seksuaalisuus.

<https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaalisuus-el%C3%A4m%C3%A4nkaressa/seksuaalisuus>

Terävä, H. 2021. Seksuaalikasvatus pitäisi aloittaa jo päiväkodissa, sanoo terapeutti, joka näkee puutteellisen seksuaalikasvatuksen tulokset vastaanotollaan. Yle.fi

<https://yle.fi/uutiset/3-12035270>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi. E-Kirja.

UNESCO. 2018. UNESCO launches its global comprehensive sexuality education campaign.

<https://en.unesco.org/news/unesco-launches-its-global-comprehensive-sexuality-education-campaign>

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn Lectura.

Väestöliitto. 2008. Kulttuurintuntemus kehityksen avaimena – Kulttuurit, tasa-arvo ja ihmisoikeudet. Helsinki.

<https://www.yumpu.com/fi/document/read/50955663/kulttuurintuntemus-kehityksen-avaimena-v-vaestaliitto>

Väestöliitto. Lapsen seksuaalinen kehitys. 2021.

<https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/keho-ja-tunteet/lapsen-seksuaalisuus/>

Väestöliitto. 2020. Seksuaalisuus.

<https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/>

Väestöliitto. 2021. Seksuaalikasvatus.

<https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/>

Väestöliitto. 2020. WHO:n standardit Euroopassa.

https://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemat/lapsija_seksuaalisuus/kokonaisvaltainen-seksuaalikasva/standardit/

Westerholm, P. 2009. Monikulttuurisen seksuaalikasvatuksen haasteet ja kehitysideat - Kirjallisuuskatsaus. Metropolia ammattikorkeakoulu.

<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2502/Monikult.pdf?sequence=1>

World Health Organization. 2020. About WHO.

<https://www.who.int/about>